

ЩО ЩЕ ВЛАДА ДАРУЄ
ТА ОБІЦЯЄ ПОДАРУВАТИ РОСІЇ

ЯКИМИ ПОДАТКАМИ УРЯД
ЛАТАТИМЕ ДЕРЖБЮДЖЕТ

ЯК В УКРАЇНІ ДЕМОНТУЮТЬ
СВОБОДУ СЛОВА

Тиждень

український www.ut.net.ua

КРИСТИНА
КУРЧАБ-РЕДЛІХ
ПРО РОСІЙСЬКІ
ТАЄМНИЦІ
ТА ПОБОЮВАННЯ

№ 20 (133), 21-27 ТРАВНЯ 2010 р.

ХАЗЯЇН

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

СМАКУВАТИ УСПІХ МОЖНА ЩОДНЯ

КИЇВ: 01021, Київ,
Кловський узвіз, 14/24, офіс 101

ОДЕСА:
вул. Базарна, 4, офіс 7

ЧИКАГО: 4433 Вест Туї авеню, офіс. 406,
Лінкольнвуд Іллінойс 60712 США

www.LP.ua, e-mail: office@LP.ua, тел. (044) 494-27-27, факс (044) 492-99-97

Юрій Макаров
про
свободу
вибору

4

Фото
тижня
Збій
цензури

8

Беззастережна
капітуляція
На що перетворює
Україну сліпе
зближення української
влади з Кремлем

10

ВПРИТУЛ

Ведмежі угоди
Які ризики несуть для
нашої держави
домовленості, підписані
17 травня Україною
та Російською
Федерацією

14

Тарас Кузьо
про пупинську
стабільність
та шанси її
насаджування
в Україні

18

Без страху й безпорадності
Кристина Курчаб-Редліх,
«польська Політковская»,
про російські таємниці
та побоювання

20

Полювання
на Тимошенко
Чому экс-прем'єрці
шиють кримінальну
справу

24

Наказано
замовчувати
Як в Україні
демонтують
свободу слова

26

Українська федерація
Навіщо регіонали
заявляють про мож-
ливу зміну державного
устрою

30

Бюджет без розвитку
Тижень аналізує
держбюджет-2010

32

Фірма платять
За допомогою яких
податків уряд лататиме
держбюджет

36

В'ячеслав
Дарпінянц
про можливі
наслідки поси-
лення фіскаль-
ного тиску

40

Європанка
Чи врятує фінансові
ринки €750-мільярдний
пакет допомоги на під-
тримку євро

42

Проти України
Як Україна ухилиється
від виконання судових
рішень, винесених
проти неї

44

Мовб Європи
Яким чином європейські
держави регламентують
статус офіційної (державної)
мови

48

Символи волі
Від часів гетьманування Івана
Мазепи в символіку закладалися
заклики до незалежності
України

52

НАВІГАТОР

Острів свободи та безладу
Юрко Іздрик про гумус та
екзотичні рослини української
літератури

54

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

60

Як дивний сон
Херсон зберігає дух
морського порту
й південної
заповзятливості

62

Кілька слів
від журналістів
Тижня

66

Обкладинка

Фото:
АР

Миття має сенс!

**ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ**
передплатний індекс – 99319

Свобода вибору

Автор:
Юрій
Макаров

Чому одна новина, вишукана в нетрях мережі, чіпляє, а інша залишає байдужим? Мене, скажімо, вразила така інформація: через авіаційну паніку внаслідок викидів ісландського вулкана найбільше постраждала... Кенія. Виявляється, ця африканська країна, яку не кожен упевнено знайде на мапі, постачає в Європу квіти. Звісно, літаками – звіди й утрати. Кенійські троянди, півники й гербери захопили 30 відсотків європейського ринку. Абсолютних цифр я не маю, проте напружте увагу: яка місткість європейського ринку квітів, де мають звичку їх купувати не тільки на весілля, день народження й поховання, а й просто так, щоби зробити приємне?

Про Кенію я пам'ятаю хіба те, що вона межує з Сомалі, й то лише тому, що в Могадішо відпрацьовували нелегкий перекладацький хліб дехто з моїх університетських друзів (сам я, враховуючи сумнівний родовід, від такої перспективи був забезпечений). Тобто Сомалі була «нашою» країною (такою, що «стала на соціалістичний шлях», і тому там було повно радянської зброї та радянських військових спеціалістів), а Кенія, навпаки, «не нашою»: там господарювали американці. Минуло, страшно сказати, тридцять років. Обидві держави не уникнули проблем, притаманних регіону в цілому: міжплемінні конфлікти, неефективність, корупція, специфічний «африканський» тоталітаризм, але одна з них тепер засипає Європу квітами, а інша – повідомленнями про піратські набіги. Як писали колись, «два світи, дві долі».

Навіть побіжний погляд на карту світу реконує, що доля кожної зі 193 присутніх на ній країн не залежить фатальним чином ані від попередньої історії, ані від природних багатств – клімату, родючості, копалин тощо. Тільки від одного: рівня дорослості населення, готовності народу до взаємодії, до компромісів, до спільної узгодженої роботи. Подекуди цілі нації поведуться, немов вередливі егоїстичні підлітки. Днями вкотре вся Греція виїшла на демонстрації проти скорочення платні. Виявляється, офіційно всього-на-всього кілька тисяч людей у 11-мільйонній країні отримують більше 8 тисяч євро на місяць, решта живе за межею бідності. Якщо подивитися на супутникові знімки в Іуглі, всі фешенебельні передмістя Афін та Салонік блищать приватними басейнами, але офіційно їх так само немає – адже за них треба платити окремих пода-

ток, а податковим інспекторам ліньки зазирнути в інтернет, вони, наївні, вірять власникам на слово. Знаменитих на весь світ грецьких мільйонерів... так само немає. Немає фантастичних навіть за нинішніми європейськими мірками соціальних гарантій, немає корупції, немає жахливої неефективності й неконкурентоспроможності національної економіки, яка крім туристичних об'єктів, створених Господом Богом і далекими предками, а також оливок (2300 тис. тонн на рік) нічого решті світу не може запропонувати. Немає 40-відсоткового державного сектору, де не обов'язково працювати (а, відверто кажучи, взагалі з'являтися на роботі). Греки домовилися між собою, що можна брехати державі й одне одному, тепер мають десь знайти 300 мільярдів, щоби покрити державний борг, а шукати не хочуть. Діти сонця.

До чого це я? А до того, що страшенно дратують розмови про важке колоніальне, чи то пак тоталітарне минуле, яке не дає підвестися з колін. За бажання кожен народ може знайти в своїй історії сторінки, які виправдовують його пасивність, терпимість до брехні та безладу. Тоталітаризм? Так, грецькі «чорні полковники» були не цукор, але ніяк не страшніші за іспанського Франко. Сталін

був монстром, але Гітлер нічим не кращий, а різниця між Росією чи Україною та Німеччиною надто наочна. Колонізатори однаково лютували як у Кенії, так і в Сомалі з Руандою, але одні спромоглися витягнути себе за волосся з безладу, інші в ньому купаються. Український Голодомор був страшною Божою карою (до речі, невідомо за що), але не забуваймо про євреїв, які так само зазирнули в безодню, проте знайшли в собі сили мобілізуватися й, що б там не казали, примудряються доводити своє право на існування перед цілим мусульманським світом.

Не хочеться зайвий раз продукувати банальності, та ніхто нам не винен – ані історія, ані релігія, ані природа, ані сусіди, – що ми обираємо тих, кого обираємо, а ще більше – що їх потім толеруємо. Всевишній подарував нам свободу волі, щоби ми самостійно відповідали за свої вчинки або свою бездіяльність.

Але так хочеться, аби твою країну знали за квітами, а не за кримінальними новинами. ■

Продовження теми читайте на стор. 14

**НІХТО НАМ НЕ ВИНЕН –
АНІ ІСТОРІЯ, АНІ РЕЛІГІЯ,
АНІ ПРИРОДА, АНІ СУСІДИ, –
ЩО МИ ОБИРАЄМО ТИХ,
КОГО ОБИРАЄМО, А ПОТІМ
ЇХ ТОЛЕРУЄМО**

Ле Шато Де Престиж СПА & Талассо Де Люкс

КЕМЕР

ТУРЕЧЧИНА

Le Chateau De Prestige
Spa & Thalasso De lux

ULTRA ALL INCLUSIVE

Ультре Ол Інклузів

КИЇВ | ХАРКІВ | ДОНЕЦЬК | ЗАПОРІЖЖА | ІВАНО-ФРАНКІВСЬК | ОДЕСА | СІМФЕРОПОЛЬ | ЛУГАНСЬК | ЧЕРНІВЦІ | ЛЬВІВ

... довершений смак мандрів

Детальна інформація в мережі агенцій **karyaclub**
Кариб Клуб

 (044) 39 39 330

 8 800 501 46 40

Безкоштовно по Україні

або дивіться на веб-сайті

www.karyatour.com.ua

туреччина | єгипет | туніс | індія-гоа | оае | таїланд | хорватія ^{NEW}

Віктор, Одеса
 Читаючи «Парад алле» пана Сокирка, я замислився над деякими речами. Перш за

все, цілком поділяючи погляд автора, мені хотілось би звернути увагу на дещо інші речі на параді в Києві. Перед приїздом російських підрозділів в Україну я почув по ТБ, що в параді беруть участь підрозділи, які були учасниками бойових дій у Чечні на Грузії. Журналісти та політики якось проігнорували цей факт, але, панове, як таке може бути!? 9 Травня ми відзначали перемогу над Німеччиною в Другій світовій війні. Для мене це особисто не свято, а день вшанування пам'яті загиблих і привід подумати про те, що війна не найкращий спосіб вирішення проблем, та про те, що жак 1939–1945 років не повинен повторитися. Як це стикається з тим, що по Хрещатику крокували люди, які стріляли в мирне населення, чи спокійно спостерігали, як це робили осетинські бойовики. Для мене особисто це найбільша ганьба параду на Хрещатику.

Матвей

Віктор, зачём верить «Тижню»? Зачём верить откровенному вранью? Так, в журнале писали, что во время Польской компании вермахта погибло 20 тыс. украинских военных и что треть офицеров, расстрелянных в Катъни, были украинцами. Это полный бред.

Найбільш дискусійні матеріали № 19 (132), 14–20 травня 2010 року

Парад алле!

Олексій Сокирко про парад 9 Травня та ідею «слов'янської єдності»

Привид комунізму

Про те, як нова влада намагається реабілітувати теорії Маркса – Енгельса – Леніна – Сталіна

30 відсотків зла

Юрій Макаров про зростання злочинності

Маленький привид великого терору

Про те, чи можливий в Україні сплеск екстремізму

Volv

Матвей – провокатор, на котрого пропоную не зважати. Не секрет, що на українських сайтах сидять сотні співробітників ФСБ і тулять нам своє бачення нашої історії. Щодо параду: колись (1939 р.) ССРСР і Німеччина проводили спільні паради. Чому відносини між цими країнами так кардинально помінялися в 1941 р.? Так хто насправді співпрацював із німцями? Хто підписував пакт Молотова – Ріббентропа, хто розірвав навіпіл Польщу і відтяпав Прибалтику? Хто постачав Німеччині геть до 22.06.1941 року зброю і ресурси для виробництва зброї? Хто не міг довго оговтатися після 22.06.1941 від «зради» Гітлера? Поставете собі такі запитання, а вже потім почитайте справжню історію опору ОУН – УПА. І не треба нам мізки промивати совковою агітацією. 70 років достатньо!

Павло

«Свобода не є якоюсь заданою об'єктивністю. Вона не передається у спадок. Її має відстоювати кожне покоління!» – Прекрасні слова, наскільки влучно сказано!

І про те, що комунізм – це такий же злочин, що і націонал-соціалізм, – теж правильно. Нікуди від цього не подінешся. І чим скоріше буде трибунал над комунізмом, тим краще для нашого суспільства, для наших

дітей. Це важливий крок до справжньої демократії, цивілізованої та процвітаючої України...

Hanry

Цей злочин був розтягнутий у часі мінімум на 36 років. Якщо врахувати природний приріст населення, який у Росії завжди був неمالеньким, то все може бути. (Та і сталін забороняв аборти зовсім не з гуманних мотивів...) А для України це коштувало чи не більше половини населення, яке було замінене «совецькими людьми» азійського походження. Чи варто від їхніх нащадків чекати визнання тих злочинів?

Орфографія дописувачів зберігається

ОПИТУВАННЯ ТИЖНЯ
WWW.UT.NET.UA

Наступ на опозицію – 24,52%	Особистий рахунок Януковича – 16,43%
Реставрація авторитаризму кумістського зразка – 22,62%	Важко відповісти – 5,24%
«Данський прикол» – 10,71%	Верховенство права – 6,67%
Страх перед Тимошенко – 13,81%	

Усього в опитуванні станом на 19 травня взяли участь 420 осіб

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine. livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень

№20 (133) 21–27.05.2010 р.
 Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
 Видавець ТОВ «Український Тиждень»
 Головний редактор Сергій Литвиненко
 Заступник головного редактора Наталя Васютин
 Оглядач Юрій Макаров
 Редактори Анатолій Астаф'єв, Жанна Безп'ятчук, Вікторія Герасимчук, Дмитро Губенко, Вячеслав Дарніянц, Роман Кабачи, Ігор Кручик, Андрій Лаврик, Мар'яна Олійник, Наталя Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня, Валентина Кузик, Аліна Пастухова, Дмитро Рафаель, Олена Чекан
 Відповідальний секретар Віталій Столига
 Арт-директор Андрій Ермоленко
 Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков
 Художник Павло Ніц
 Більд-редакція Олександр Чекменьов, Валентина Бутенко
 Фотограф Андрій Ломакін
 Колоркоректор Олена Шовкопляс
 Літературні редактори Олександр Григор'єв, Лариса Мінченко

Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
 Контент-редактор сайту Тана Овчар
 Генеральний директор Микола Шейко
 Фінансовий директор Андрій Решетник
 Директор зі збуту Олександр Грищенко
 Директор з реклами Світлана Єгорова, (097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
 Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
 Голова редакційної ради Роман Цуприк
 Видається з 2.11.2007 р.
 Свідчення про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
 Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції і видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
 E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 351 1300
 Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
 Свідчення суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
 № зам. 104507. Наклад 31 100
 Номер підписано до друку 19.05.2010 р.
 Виходить щоп'ятниці.
 Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
 Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Ручкописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти точку зору авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

ШАНОВНІ КЛІЄНТИ, ПАРТНЕРИ ТА КОЛЕГИ!

30 травня 2010 року ми відзначатимемо **14 річницю** успішної роботи на фінансовому ринку нашої держави. АБ «Київська Русь» був і залишається універсальною фінансовою установою, що впроваджує політику надання однаково швидких та якісних послуг усім своїм клієнтам незалежно від віку, статі, національності та соціального стану. Чесність – основа всіх наших взаємин і ведення всіх наших справ. Ми націлені на суворе дотримання загальноприйнятих моральних цінностей і принципів професійної діяльності кожним працівником. Ми беремо на себе відповідальність за свої дії та дотримання домовленостей у відносинах з працівниками, клієнтами, державою та суспільством.

Керівництво АБ «Київська Русь» завжди проводило і проводить виважену політику, щодо формування кредитного та депозитного портфелів, інвестиційних проєктів та будь-яких банківських операцій, у банку створена і працює ефективна система управління ризиками. Скерваність та прагматичність наших дій дає змогу АБ «Київська Русь» безперерійно функціонувати і мати певні конкурентні переваги.

Ми продовжуємо реалізацію стратегії інтенсивного антикризового розвитку Банку, спрямовану на освоєння нових сегментів ринку, збільшення клієнтської бази та зміцнення позицій нашої фінансової установи в банківському секторі. Ми й надалі будемо розробляти нові банківські продукти й послуги, проводити заохочувальні акції та впроваджувати програми лояльності. Ми прагнемо, щоб співпраця з Банком була фінансово вигідна кожному нашому Клієнту.

Вітаю Вас від імені Правління й усього колективу АБ «Київська Русь» та ще раз дякую за довіру та плідне співробітництво всім нашим Клієнтам і діловим Партнерам.

З повагою
Голова Правління

Братко В.І.

14 років працюємо для Вас!

ЗБІЙ ЦЕНЗУРИ

Злий рок переслідує президента Віктора Януковича. Ще в день інавгурації, наче подаючи якийсь знак, перед Януковичем зачинилися входні двері Верховної Ради. Чергове знамення прийшло до Віктора Федоровича 17 травня, коли він із дорогим московським гостем Дмитрієм Медведевим покладав у Києві квіти до могили Невідомого солдата. Здоровенний вінок обвалився на нашого президента. «В ефір не пускати!» – сказали тележурналістам люди з Адміністрації президента. Ті послухали, але натомість поділилися скандальним записом із колегами і виклали його в інтернеті. Буквально за кілька годин запис став таким популярним (станом на 19 травня його переглянули понад 1 млн разів), що Адміністрація президента дала задній хід і спробувала повернути все на власну користь: мовляв, свобода слова у нас буває. Про свободу слова в Україні читайте на стор. 26.

Фото: Дмитро Ларін

13 травня
Парламент Казахстану проголосив Нурсултана Назарбаєва довічним лідером нації

14 травня
Рада відмовилася обмежити полювання. Багато депутатів – затяті мисливці

15 травня
В Україні непомітно відсвяткували День Європи

Беззастережна капітуляція

Сліпе зближення української влади з Кремлем перетворює суверенну Україну на шмат імперської території

Україну відвідав хазяїн. Центр Києва заповідливо зачистили від автомобілів (загнали в затори), мітингувальників і «незручних» білбордів. Перед хазяїном плазували всі: від президента, який час від часу (часто не до ладу) повторював: «Как сказал Дмитрий Анатольевич», до українських бізнесменів, які на українсько-російському економічному форумі відверто лестили російському президентові. Хазяїн, утім, повівся, як хазяїн. Усіх вислухав, але одразу ж дав зрозуміти, хто в домі господар. Зокрема, придворним українським олігархам, які сподівалися під шумок угоди про подовження оренди ЧФ Росії і собі вибити певні поступки (зокрема, прокачку до України російськими трубами середньоазійського газу), Медведев дав відкоша. «Они (росіяни. – Ред.) же больше работают с имперской замашкой», – лише Дмитро Фірташ був на диво відвертий із журналістами, коментуючи нинішні й майбутні українсько-російські домовленості. Російський президент дав зрозуміти своїм українським намісникам, що газові поступки РФ були першими й останніми для них...

Попри те що основні домовленості ще попереду, російська експансія де-факто відбулася. Без України Російська імперія жити не може – чи то царська, чи то радянська, чи то пострадянська. Скориставшись позитивною для Росії геополітичною кон'юнктурою, північний сусід миттєво поширив зону свого впливу на Україну – звісно, з допомогою української влади. У Росії вже не приховують, що всі підписані в Києві угоди готувалися в Москві. «Зусиллями нинішнього президента й уряду України впевнено крокує у напрямку до перетворення на російську колонію, а її чинного керівництва – на керівництво російського федерального округу», – констатує екс-міністр закордонних справ, лідер Народного руху України Борис Тарасюк.

Автор:
Аліна Пастухова

Росія активно втягує Україну в контрольовану нею зону колективної безпеки. 17 травня в Києві Віктор Янукович і Дмитрій Медведев підписали заяву про спільне вдосконалення системи європейської безпеки, і російський президент уже люб'язно запрошує Україну приєднатися до так званої ОДКБ – Організації договору про колективну безпеку, до якої крім Росії входять Білорусь, Казахстан, Таджикистан, Узбекистан, Киргизія та Вірменія. Прийнявши запрошення, Україна ризикує втратити можливість проводити самостійну зовнішню політику, перетворившись на інструмент для реалізації інтересів старшого брата. Відповідно буде остаточно втрачено довіру Заходу, тож про європейську

Тиждень в історії

20 травня 1875 року

21 травня 1969 року

22 травня 1861 року

У Парижі запроваджено єдину метричну систему, відповідну умову підписали 17 країн

Народився Георгій Гонгадзе, журналіст, убивство якого 2000 року спровокувало «Кучмагейт»

Урочище перепоховання Тараса Шевченка на Чернечій горі в Каневі

16 травня

**У Бангоку
військові стріляли
в демонстрантів.**
Десятки загиблих

17 травня

**Більшість
українських
банків припинили
купувати євро у
населення**

18 травня

**У Сімферополі
20-тисячний мітинг татар
визнав харківські угоди
ганебними**

19 травня

**Паніка на українському
фондовому ринку –
акції вітчизняних
підприємств різко впали
в ціні**

інтеграцію можна буде забути. Як, напевне, і про мету щодо рівноправного членства у НАТО, досягненню якої вже й так перешкоджає угода про продовження терміну перебування в Криму російського Чорноморського флоту. Така «співпраця» в галузі безпеки однозначно призводитиме до подальшого поглиблення розколу в суспільстві між європейсько- та російськоорієнтованими його частинами.

Набирає обертів економічна експансія росіян. Після створення спільного підприємства з продажу та післяпродажного обслуговування літаків «Ан» (підписання відповідних угод очікується в червні – липні) під контролем північного сусіда, вочевидь, опиниться авіаційна галузь України. Зважаючи на останні заяви, все йде до поглинання Газпромом українського Нафтогазу, а відтак і газотранспортної системи. Далі – створення атомного холдингу, але навряд чи на паритетних засадах (пам'ятаєте путінське: «Россия ни у кого не будет на подхвате»). Загалом РФ претендує більш ніж на 20 великих українських підприємств, поміж яких Одеський припортовий завод, Укртелеком, Кременчуцький НПЗ, на який хочуть повернутися татарські бізнесмени (раніше їх витіснив звідти Ігор Коломойський). Далі – ще більше. Після затвердження головами правлінь Укррексімбанку та російського Внешторгбанку угоди про міжбанківську співпрацю пан Медведєв очікує від України входження в рубльову зону (!?!).

Не за горами і гуманітарна експансія росіян. Міністри освіти України та Росії затвердили угоду про першочергові заходи з розвитку науково-освітньої співпраці на 2010–2012 роки. Схожу угоду уклали і міністерства культури двох країн...

Якщо влада не припинить вести діалог із Росією у стилі «чево ізвольте?» і не почне будувати відносини з урахуванням справжніх українських національних інтересів, то владарювати їй скоро буде ніде: Україна перетвориться на державу-сателіта Російської Федерації. Зрештою, має прокинутися українська опозиція, яка своєю бездіяльністю фактично потурає російській експансії.

Продовження теми на стор. 14

Кузбаський бунт

Російська стабільність, яку намагається імпортувати в Україну президент Віктор Янукович, показала себе в усій красі. Російські шахтарі з міста Междуреченськ Кемеровської області, де 8 травня в результаті вибухів на шахті «Распадська» (належить олігарху Романові Абрамовичу) загинуло щонайменше 66 людей, вдалися до масових акцій протесту. Родичі загиблих перекрили залізницю на перегоні Карай-Междуреченськ, вимагаючи зустрічі з керівництвом шахти, мером міста та з прем'єр-міністром Владіміром Путіним. Серед інших вимог були також поліпшення умов праці та підвищення заробітної платні.

У відповідь влада кинула бійців ОМОН, які жорстоко побили людей та відігнали їх від колій. Затримано близько 30 осіб. Влада в особі члена Ради Федерації від Кемеровської області Серія Шатірова зробила спробу перекласти провину за шахтарські бунти на «помаранчевих комуністів із України та Німеччини». Російські спецслужби намагаються завадити поширенню правдивої інформації про події в Междуреченську. Наразі ситуація залишається напруженою, в інтернеті розповсюджується звернення Союзу мешканців Кузбасу, в якому шахтарі обіцяють продовжити акції протесту 21 травня, якщо їхні вимоги не будуть задоволені.

Варто зазначити, що російський бізнес націлився на придбання низки стратегічних підприємств України, обіцяючи натомість великі інвестиції та зростання кількості робочих місць. Тому події в Междуреченську є пересторогою та гарною демонстрацією «інноваційного» характеру сучасного російського капіталу.

ФОТО: АР УІАН, УКРІНФОРМ, ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕРНОВ, ВІСЕСЛАВ ПІРІ, WWW.TSUA.UA

23 травня 1920 року

**Помер визначний графік
Георгій Нарбут, автор
перших українських
державних знаків та
проекту герба**

24 травня 1900 року

**Спущено на воду
крейсер «Аврора»,
що став символом
більшовицького
перевороту**

25 травня 1940 року

**Утворення
Українського
конгресового
комітету Америки**

26 травня 1918 року

**Проголошено
Грузинську
Демократичну
Республіку**

€500 млн

позичив Україні Євросоюз на подолання фінансової кризи

на **4,25** млрд грн

зменшився бюджет Києва порівняно з бюджетом-2009

на **\$88** млн

штрафу і 14 років в'язниці засудили за махінації найбагатшу людину Китаю Хуана Гуанюй

5 ОБЛИЧ

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ
заплутався

Український президент стверджує, що російський флот стоїть у Севастополі вже 300 років, хоча Крим приєднали до Росії лише 227 років тому.

АНАТОЛІЙ МОГИЛЬОВ
«смалить»

Чільник МВС заявив журналістові, що справжнім політрепресованим був не Вячеслав Чорновіл, а Віктор Янукович.

ОЛЕКСАНДР ФЕЛЬДМАН
перебіг до коаліції

Нардеп-бютівець увійшов до коаліції Януковича-Азарова. Мотив: в опозиції його буцімто зрадили та оточили антисемітами й русофобами.

АНАТОЛІЙ ПРИСЯЖНЮК
зміщує центр

Губернатор Київщини пропонує перенести адміністративний центр області до іншого міста. Пропонує Білу Церкву, хоча логічніше було б у Єнакієве.

ВАСИЛЬ ГОРБАЛЬ
втримався

Депутатам Львівської облради забракло трьох голосів, щоб висловити недовіру губернаторові Горбалью. Але мешканці міста скинулися йому на плацкарт до Севастополя.

ІНОЗМІ

Закріплення експансії

Тиждень відстежив, як реагують на зближення України та Росії західні засоби масової інформації

Newsweek

Російська відплата

Через п'ять років після того, як серія «кольорових революцій» скинула кількох підтримуваних Кремлем правителів у колишньому СРСР та замінила їх на прозахідних, Москва, здається, нарешті за все це відплатила. Вже цього року Росія зняла два скальпи – українського президента Віктора Ющенка та киргизького Курманбека Бакієва. Обоє посунули більш дружні до Москви політики. <...> Стратегічні перемоги цього року надихнули Кремль на заохочення подальших змін режимів у тому, що росіяни все ще називають своїм «близьким зарубіжжям». Ціллю номер один є Грузія та її проратовський президент Міхаїл Саакашвілі. <...> Скоро в цьому списку може опинитися й білоруський президент Аляксандр Лукашенко, який вимагав орендну плату за використання росіянами військових баз на території Білорусі та надав притулок вигнаному киргизькому президентові.

Die Presse

Україна в пазурах російської загарбницької політики

Через п'ять років холодної дистанції маятник відносин між Росією та Україною, здається, хитнувся в протилежний бік. Принаймні взаємні візити досягли частоти, що відчутно перевищує норму підтримання сусідських контактів. <...> Янукович, чия політична опора розташована на російськомовному Сході країни, буквально за три з половиною місяці від обрання поглибив розкол в Україні, поспіхом укладаючи нові угоди з Москвою в драгливих питаннях.

\$5,5 млн

гонорарів заробив на мемуарах президент США Барак Обама

на **100 грн**

підняли зарплату працівникам МВС України

DER STANDARD

Київ у лещатах

Омріяне в Кремлі злиття російського Газпрому з українським Нафтогазом має забезпечити йому контроль над газовим транзитом у Центральну та Західну Європу. Якщо Україна опиратиметься, на неї тиснутимуть погрозами про альтернативні трубопроводи на півночі та на півдні в її обхід. Отже, Україна опиняється перед вибором: пожертвувати ще шматком національного суверенітету чи втратити кошти від транзиту газу – доволі важливою статтею доходів у кризовому держбюджеті. Президент Віктор Янукович, попри приписувану йому дружність до Москви, хоче, щоб до майбутнього газопровідного консорціуму приєдналися європейці. Це дає Росії шанс продемонструвати те, в чому вона весь час запевняє: що її газова політика не є великодержавною політикою.

США стежать за збереженням суверенітету України

Вільям Тейлор, віце-президент Американського інституту миру, екс-посол США в Україні: «Низка ситуацій, де Україна жертвує своїм суверенітетом, стане приводом для занепокоєння зовнішніх спостерігачів, включно зі США. Нас не турбують ціни на газ, тому що це не стосується суверенітету. Але злиття ядерних індустрій, газових індустрій, домінування однієї країни над іншою, – це, на мій погляд, становить загрозу суверенітету України й дає тривожні сигнали для США».

Звичайний день дебатів у Києві

Справжня зрада – це не оренда Севастополя, а нездатність реформувати економіку та знизити енергетичну залежність від Росії. Новий договір не допоможе вирішити жодної з цих проблем. Він також погано відіб'ється й на Росії. Енергія залишається єдиним ефективним інструментом, за допомогою якого Росія може формувати відносини з сусідами.

КОРОТКО

Перебірлива Генпрокуратура

Генеральна прокуратура України розширила коло депутатів-опозиціонерів, яких хоче допитати з приводу подій у Верховній Раді 27 квітня. На допит кличуть В'ячеслава Кириленка, Ксенію Ляпіну, Володимира В'язівського, Лілію Григорович, Володимира Карпука, Івана Стойка та інших. Крім того, затримали сестру парламентарія-опозиціонера Андрія Парубія Олену. Їй закидають хабарництво. Раніше ГПУ порушила кримінальну справу стосовно депутатів Андрія Парубія та Юрія Гримчака. Прикметою, що справи щодо побиття у ВР 27 квітня депутата Олесея Донія, який досі перебуває в лікарні, так і не було порушено. Регіоналів із цього приводу теж не допитують.

Операція «антимітинг»

Влада не дала громадянам висловити своє ставлення до відвідин України російським президентом Дмитрієм Медведевим. Суд заборонив ВО «Свобода» та партії «За Україну!» проведення акції протесту на час офіційного візиту Медведева. Однак під час відвідин російським президентом КНУ імені Т. Шевченка активісти студентської профспілки «Пряма дія» зустріли його пікетом, нагадавши про вибух на шахті «Распадская», де загинуло понад 60 гірників, а шахтарські виступи придушив ОМОН. Тим часом 15 травня в Харкові міліція розігнала мирний марш протесту місцевих жителів проти бруду на вулицях міста.

Діаспору затисли в Росії

Представники української діаспори в РФ стверджують, що починаючи з 2004 року українські культурно-освітні організації опинилися під жорстким тиском із боку органів державної влади Росії. Діаспора заявляє, що в РФ спостерігається політизація всього комплексу питань, що стосуються української гуманітарної сфери, та проводиться скоординована політична кампанія зачистки українського культурно-освітнього і громадського руху.

Євро увійшло в піке

Через економічну нестабільність в Європі, зокрема боргову кризу в Греції, курс євро щодо долара сягнув чотирирічного мінімуму, а щодо гривні знизився на 10% за останній місяць. Значне ослаблення європейської валюти спонукало низку українських банків скоротити операції з готівковим євро. Банкіри кажуть, що внаслідок заборони НБУ змінювати курс протягом дня фінустанови або істотно занижують курс купівлі євро за гривні, або взагалі утримуються від операцій із нестабільною валютою. Натомість Нацбанк намагається запобігти паніці шляхом скупівлі євро на міжбанку за курсом, що на 10–15 коп. вищий від середнього.

Ведмежі угоди

Тиждень розглянув, які ризики несуть для нашої держави домовленості, підписані 17 травня Україною та Російською Федерацією

Автор:
Уляна Тимчук

Колаж:
Андрій Ермоленко

Фото:
Андрій Ломакін,
В'ячеслав Гіріч,
УНІАН

ДОГОВІР про демаркацію (встановлення на місцевості) сухопутного кордону

Україна та Росія підписали договір про кордон ще 2003 року, однак у ньому не передбачили норму, що зобов'язувала б розпочати демаркацію одразу після ратифікації (договір ратифікували 2004 року). Понад п'ять років, які збіглися з президентством Віктора Ющенка, Росія всіляко зволікала з демаркацією. Зокрема, українська сторона призначила всіх своїх членів демаркаційної комісії, а російська не спромоглася признати за цей час жодного. Врешті-решт Ющенко доручив українським прикордонникам самостійно позначити кордон. Тепер, схоже, сухопутний кордон між Україною та Росією буде офіційно демарковано.

Невирішеним, однак, залишається питання морського кордону, а саме його проходження Керченською протокою та Азовським морем, континентальним шельфом і виключною морською економічною зоною в Чорному морі. Тут міждержавний кордон ще навіть не лімітовано (не позначено на картах). Експерти побоюються, що за згоду Москви на демаркацію сухопутного кордону Києву доведеться заплатити поступками на морських теренах. Україна завжди наполягала на збереженні морського кордону по лінії адміністративного розмежування між республіками Радянського Союзу, тоді як Росія – на проведенні кордону за серединною лінією, що потягне за собою зміщення кордону на захід та північ.

Приставши на російські умови, Україна втратить не лише рибні ресурси та надра, а й контроль над Керченсько-Єнікальським судноплавним каналом, який пов'язує Азовське та Чорне моря. Сьогодні канал перебуває на балансі Керченського морського порту, а лоцманське проведення суден по ньому забезпечує державне підприємство «Дельта-Лоцман».

Щороку дохід від використання каналу іноземними суднами становить \$80–100 млн. Проведення кордону в Керченській протоці серединою судноплавного фарватеру залишить на російському боці український острів Коса Тузла. В 2003 році росіяни навіть спробували втілити свої претензії в життя, розпочавши споруджувати дамбу до острова, однак зупинили будівництво буквально за 100 м до мети.

УГОДА між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і науки Росії про першочергові заходи з розвитку науково-освітнього співробітництва на 2010–2012 роки; Програма співробітництва між Міністерствами культури України та Росії на 2010–2014 роки

ЄДИНИМ КУРСОМ. Міністр освіти України Д. Табачник та міністр освіти РФ Д. Фурсенко

Обидві угоди загрожують русифікацією українського простору. Днями Ради керівників українських громадських організацій Росії заявили про постійний політичний тиск із боку органів державної влади РФ, що є гарною ілюстрацією того, як Росія збирається співпрацювати з Україною в галузі культури та освіти. Наразі окрім загальних напрямків співпраці точно не відомо, про що саме домовилися міністри освіти, але протягом двох тижнів перед підписанням «ведмежих угод» лунали заяви гуманітарного віце-прем'єра Володимира Семиноженка та міністра освіти Дмитра Табачника щодо вироблення спільного підходу до викладання історії в середніх школах. У гіршому випадку йдеться про написання спільних підручників, проте як мінімум ми отримуємо зросійщений кут подачі історії – це очевидно з того, як сьогодні президент та уряд прогинаються перед забаганками Москви.

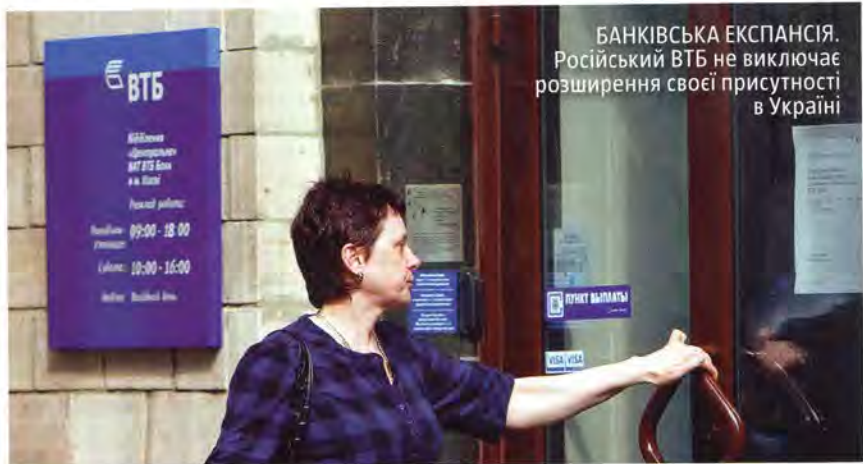
Лунали заяви й про відкриття в Україні філій російських вищих навчальних закладів та запрошення на роботу до українських вишів російських педагогів. Причому першою жертвою русифікації можуть стати журналісти. Днями міністр Табачник заявив, що Інститут журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка має вирішити проблему нестачі якісного вивчення російської мови (наразі в столичному виші для українських журналістів викладання ведеться тільки українською мовою). Аргументував же міністр таку необхідність тим, що в Україні чимало газет і журналів видають російською.

Окрім того, Дмитро Табачник вимагає налагодити підготовку в педагогічних ВНЗ учителів російської мови та відновити в усіх загальноосвітніх школах викладання російської мови й російської літератури мовою оригіналу. Не виключено також, що готуватимуть учителів за цими спеціальностями в вишах РФ.

УГОДА про міжбанківську співпрацю між ВТБ та Укрексімбанком

Угоду про співпрацю між двома фінустановами підписали голова правління Укрексімбанку Микола Удовиченко та голова правління російського ВТБ Андрій Костін. Співпраця двох банків із державним капіталом (усі акції Укрексімбанку належать урядові України, а головним акціонером ВТБ із часткою в 85,5% є уряд РФ) найближчим часом навряд чи матиме стратегічне значення. Укрексімбанк – основний фінансовий агент українського уряду з обслуговування міждержавних кредитних ліній, тому співпраця з іноземними банками для нього норма, а не виняток.

Але в підписаному документі є цікавий пункт, що стосується просування російського рубля в Україні: угода передбачає співробітництво в галузі розрахункових операцій, зокрема в національній валюті Росії, а також проведення спільних операцій на російському, українському й міжнародному фінансових ринках. За даними прес-служби російського банку, угода дозволить поліпшити інвестиційний клімат в Україні та сприятиме розвитку довгострокового кредитування. ВТБ, наприклад, не виключає можливості подальшого розширення присутності групи ВТБ на українському ринку. Понад те, найближчим часом фінустанова може

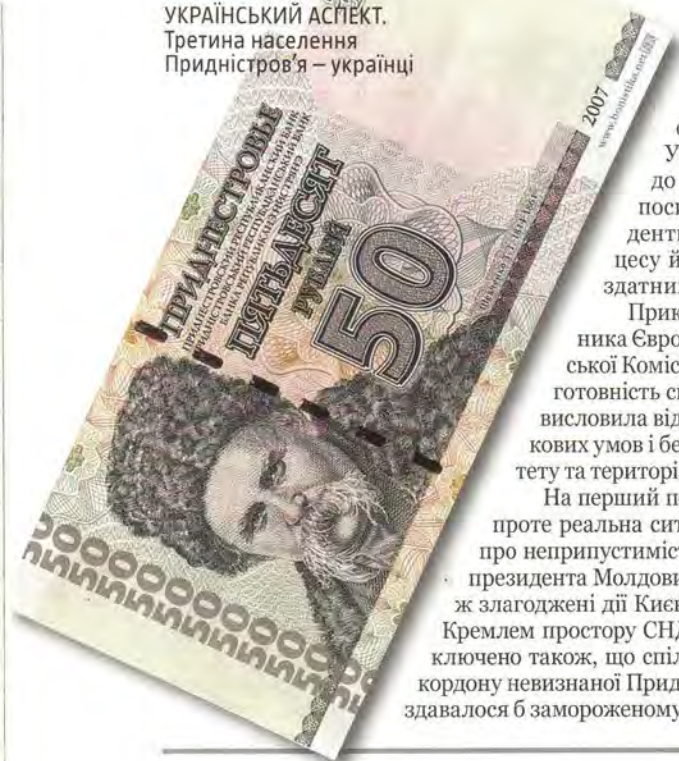

надати кредит Міністерству фінансів України обсягом \$500 млн для фінансування бюджетних цілей. По суті, Росія планує за рахунок України посилити роль рубля як основної розрахункової валюти на ринках СНД. Причому з певною вигодою для себе. Не виключено, що розрахунки між українським Нафтогазом та російським Газпромом теж проводитимуть у рублях. Щоправда, згідно з ратифікованою Верховною Радою угодою ціна на газ для України зафіксована в доларах США. Аби перевести всі розрахунки в рублі, необхідно вкотре переглядати газові

контракти, а це вміють робити в Газпромі з зиском для себе.

Нещодавно дочірня компанія банку, ВТБ-Капітал, стала організатором випуску єврооблігацій України у 2010 році. До цього провідним організатором позик був CreditSuisseFirstBoston. Можна припустити, що рішення поміняти CSFB на ВТБ-Капітал було продиктоване бажанням залучити більше російських інвесторів до розміщення українських єврооблігів. Однак на тлі російської експансії не може не настоювати зосередження боргових зобов'язань України в руках Росії.

УКРАЇНСЬКИЙ АСПЕКТ.
Третина населення
Придністров'я – українці

ЗАЯВА

щодо придністровського урегулювання

Україна та Росія є учасниками переговорів із урегулювання придністровського конфлікту в форматі «5+2» (Молдова, Придністров'я, Росія, Україна, ОБСЄ – учасники, Євросоюз і США – спостерігачі), тож тенденція до підпорядкування української зовнішньої політики російському курсу посилює вплив Москви на ситуацію в Придністров'ї. В своїй заяві президенти України та Росії пообіцяли сприяти відновленню переговорного процесу й закликали Кишинів та Тирасполь «утриматися від односторонніх дій, здатних ускладнити ситуацію в регіоні та перспективи урегулювання».

Прикметно, що заява президентів збіглася в часі з заявою верховного представника Євросоюзу з закордонних справ і безпекової політики, віце-президента Європейської Комісії Катрін Аштон, у якій вона привітала меморандум молдовського уряду про готовність співпраці у вирішенні придністровської проблеми. Від імені Євросоюзу вона висловила відданість ідеї відновлення переговорів у форматі «5+2» «без будь-яких додаткових умов і без будь-якої затримки, й повністю шануючи основоположні засади суверенітету та територіальної цілісності Молдови».

На перший погляд, усі сторони демонструють готовність знову сісти за стіл переговорів, проте реальна ситуація складніша. Попередження російського та українського президентів про неприпустимість «односторонніх дій» явно стосувалося пропозиції виконувача обов'язків президента Молдови Міхая Гімпу підключити до переговорного процесу ще й Румунію. До того ж згаджені дії Києва та Москви можуть поглибити інтеграцію Кишинева до контролюваного Кремлем простору СНД та пригальмувати співпрацю Молдови з ЄС на невизначений час. Не виключено також, що спільними зусиллями Україна та Росія можуть видворити спостерігачів ЄС із кордону невизнаної Придніпровської Молдовської Республіки, що посилить позиції Тирасполя в уже здавалося б замороженому конфлікті.

ЗАЯВА

з питань безпеки в Чорноморському регіоні

Президент Російської Федерації Дмитрій Медведєв назвав угоду щодо продовження оренди Чорноморського флоту запорукою гарантування стабільності та безпеки в Європі: «Збереження присутності нашої військово-морської бази – це як мінімум збереження того стану речей, який утворився достатньо давно, й це гарантія від бажання що-небудь перерозподілити в сфері європейської безпеки. Причому я в цьому випадку вже маю на увазі ефект не лише для України та Російської Федерації, а я кажу про всю Європу. Саме тому, до речі, на мій погляд, на нашу угоду з Україною про продовження терміну перебування чорноморської військово-морської бази в Севастополі була абсолютно спокійна реакція в Європі й у НАТО. Це мудро».

Однак у тому, що ЧФ Росії є чинником стабільності в регіоні, є великі сумніви. «Чорноморський флот ніхто, крім Росії, не вважає фактором стабільності», – сказав **Тижню** голова парламентського комітету з питань національної безпеки та оборони Анатолій Гриценко. – Президент Медведєв далі продовжує свою логіку й каже, що це відповідь Росії на розширення НАТО. Як військовий організм Чорноморський флот не є силою, насправді потрібною Росії для захисту своїх інтересів. Вона має набагато ефективніші військові сили й засоби. Крім того, Чорноморський регіон поетапно демілітаризується, всі

країни, які омиває Чорне море, беруть участь в операції BLACKSEAFOR. Плюс середземноморська операція із забезпечення контролю за незаконним розповсюдженням зброї масового знищення, міграцією та наркотрафіком ще на далеких підступах до Босфору і Дарданелл. І цих засобів достатньо, аби не говорити, що Чорноморський флот має гарантувати якусь стабільність».

У спільній заяві президентів ідеться про розширення співпраці між ЧФ

Росії та ВМС України. Не виключено, що наслідками цього в подальшому стане зростання присутності російських військ у Криму, зокрема підводних човнів у Балаклаві, про що вже говорять російські експерти. А також імовірність побудови ще однієї російської військової бази в гирлі Дунаю. Та найгірше в цій ситуації може полягати в тому, що українські ВМС потраплять у пряме підпорядкування до військового керівництва Росії.

НА РЕЙДІ. Російський флот береже в Севастополі стабільність у Чорноморському регіоні, – вважає президент Медведєв

Можливі майбутні угоди

З Адміністрації президента України вже поширюються повідомлення про ще 14 угод, підписати які заплановано найближчим часом. Які будуть угоди, поки не розголошують, однак, виходячи з підписаних у Харкові та Києві домовленостей, не важко здогадатися про що йдеться.

• Про делімітацію морського кордону

Україна може втратити значні території на Азовському й Чорному морях та контроль над Керченсько-Єнікальським каналом.

• Про створення спільного підприємства між Газпромом та Нафтогазом України

Україна може втратити контроль над газотранспортною системою та газовими сховищами.

• Про співпрацю в атомній промисловості та електроенергетиці

Україна може втратити контроль над родовищами урану та експортом електроенергії.

• Про співпрацю в космічній промисловості

Українська космічна галузь може втратити самостійність.

• Про співпрацю в авіабудуванні

Розробки українського авіапрому можуть просто передати росіянам без гідної компенсації. До речі, Російська Федерація вже пропонує... США провести спільні роботи з виробництва літаків Ан-124.

• Про співпрацю в суднобудуванні

Деякі українські корабельні потраплять під контроль російської «Об'єднаної суднобудівної корпорації», яка не може завантажити і власних підприємств. Із Мінпромторгу Росії вже лунають заяви про зацікавленість у контрольних пакетах акцій близько десяти українських підприємств.

• Про добудову крейсера «Україна»

Майже готовий (на 95%) корабель перейде у власність Росії без гідної компенсації для України.

• Про використання національних валют під час проведення фінансових розрахунків

Росія сподівається перетворити рубль на одну зі світових резервних

валют, тож Україна може стати частиною майбутньої «рубльової зони».

• Про відмову України від власності СРСР за кордоном

Росія бажає відібрати в України майно за кордоном, яке лишилось у спадок від колишнього Радянського Союзу. Таку заяву зробив Володимир Кожин, керуючий справами президента Росії: «Наша позиція була й залишається незмінною: Росія прийняла на себе всі борги союзних республік і виплатила їх повністю. При цьому вся закордонна власність також переходила до РФ... Україна, як неодноразово говорили, погодилася з цим варіантом, потім передумала, потім там стала змінюватись влада, й попередня влада справді не хотіла обговорювати це питання, точніше обговорювала його так, що практично це дорівнювало нулю. Я думаю, Медведєв буде обговорювати це питання з президентом Януковичем і сподіваюся, що юридично воно отримає вирішення найближчим часом».

Вітчизняні політики вважають порушення цієї теми проблемою, оскільки питання дотепер не врегульоване: тоді, коли Росія оголосила себе спадкоємицею всього, що було в СРСР – і активів, і боргів, – достатньої законодавчої бази не прийняли, тож коли Росія переводитиме його в практичну площину, Україні також доведеться відстоювати свій інтерес. Водночас «Україна вже все, що могла віддати, віддала, а Росія все, що могла, забрала, – наголошує Андрій Шкіль. – Щоправда, Україна зараз може віддати все, навіть будівлі, які купила нам українська діаспора. Сьогодні йде суперечка за кілька об'єктів, один із яких розташований у Парижі, біля ЮНЕСКО. Російські гарячі голови хотіли забрати в України представництво в ООН. Але жодних прав на них Росія не має».

• Про координацію дій на зовнішньополітичній арені

Президент Російської Федерації Дмитрій Медведєв пообіцяв відстоювати українські інтереси на міжнародній арені: «Ми зацікавлені, щоб українська економіка розвивалася й на території близької нам держави зберігалася політична стабільність, щоб було нормальне економічне співробітництво. Ми готові допомагати в підтримці інтересів українських на різних майданчиках, включаючи

майданчики Великої вісімки, Великої двадцятки і в міжнародних фінансових організаціях».

Проте не всі в Україні покладають надії на безкорисливу допомогу північних сусідів по відстоюванню інтересів України за кордоном. Україна – самостійна держава, вона проводить самостійну зовнішню політику й не потребує інших засобів впливу на свою міжнародну позицію. В який спосіб і з якими повноваженнями може це робити Росія на засіданнях Великої сімки? Якщо у членів Великої сімки є інтерес до України, вони зможуть порозумітися з нами без посередників. Офіційно ця структура називається «Сімка»: сім плюс Росія. Запрошення туди – комплімент для самої Росії, адже коли порівняти рівень її економіки з рівнем економіки, наприклад, Голландії, то порівняння буде не на користь РФ. Швидше за все Росія в такий спосіб прагне продемонструвати, що Україна є територією російського впливу.

• Про подвійне громадянство

Перший заступник глави комітету Держдуми в справах СНД і зв'язків зі співвітчизниками Костянтин Затулін вважає, що Україна задля зручності росіян має запровадити подвійне громадянство: «Мене більше хвилює світовідчуття офіцерів Чорноморського флоту, які, прослуживши все життя в російському ЧФ, будучи громадянами Росії й залишаючись після виходу у відставку проживати в Севастополі, бо тільки там у них є житло, змушені переходити з російського громадянства в українське... Й вони змушені переробляти свої пенсійні посвідчення тощо. Чому б стосовно цих людей не домовитися про подвійне громадянство?»

В Україні тривалий час категорично виступають проти таких ініціатив. Цю позицію критикує зокрема Анатолій Гриценко: «Введення інституту подвійного громадянства створює дуже багато проблем, причому абсолютно практичних і реальних. Якій країні буде сплачувати податки громадянин, що має два паспорти, в якій армії він служитиме, коли існує обов'язкова строкова служба. Чи може громадянин, котрий має ще один паспорт, обіймати відповідальну посаду в державних органах, отримувати доступ до державної таємниці, й хто платитиме йому пенсію?..»

Путінізація – СТОП!

Путінська стабільність, що має успіх у Росії, в Україні зазнає краху

Автор:
Тарас Кузьо

Партія регіонів намагається імітувати Росію трьома способами, проте не досягне в цьому успіху, так само як не досягла успіху в 2004 році. Україна не Росія і навіть не Донбас.

ПР намагається за зразком «Єдиної Росії» прем'єр-міністра РФ Володимира Путіна затягти вузол «держава – політика – бізнес». Ні Кучми (через НДП та «За ЄдУ»), ні Ющенкові (через «Нашу Україну») не вдалося отримати справжню партію влади – Януковичу вперше в новітній українській історії це вдалося. Проте цей чинник спричинить незадоволення поміж людей, занепокоєних відкатом України до нацивавторитаризму часів Кучми. Водночас регіональний поділ України не дозволить жодній політичній силі отримати монополію на владу. Партія регіонів не популярна в Києві та Центральній Україні, не кажучи вже про Західну Україну.

Розділена мовою та історичною спадщиною Україна не зможе виробити такого специфічного почуття націоналізму, яке дозволило б об'єднатися навколо Партії регіонів. У цьому знову ж таки Україна відрізняється від Росії, де великодержавний, антизахідний націоналізм мобілізував населення навколо путінської «Єдиної Росії».

Зважаючи на те що двома регіональними опорами ПР є Донбас та Крим, де, за даними опитувань, радянська культура досі домінує над українською та російською, Партія регіонів є значно більш проросійською та неорадянською політичною силою, ніж центристські партії, що підтримували Кучму. Це вплинуло на вибір Януковичем тих кадрів епохи Кучми, які є носіями неорадянського способу мислення. Серед них міністр освіти Дмитро Табачник та «силовий» віце-прем'єр-міністр Володимир Сівкович. З огляду на те що більшість урядовців пенсійного та передпенсійного віку починали свою кар'єру ще в брежнєвські часи застою і відповідно мають консервативний світогляд, новий уряд не зможе вирішити структурні проблеми України, тобто принесе країні не стабільність, а стагнацію. Домінування в уряді русофільських, неорадянських установок – від продовження терміну перебування на території України Чорноморського флоту Росії до планів міністра освіти Табачника переписати підручники з історії – викличе опір націоналістів та українських патріотів, стане, сподіваюся, причиною об'єднання опозиційних націоналістичних та демократичних сил.

Нарешті, ще один чинник.

Президент Янукович є носієм неорадянської культури держави суспільного добробуту, що має багатьох прихильників поміж представни-

ків патримоніальної культури на Сході України. Під час виборів 2004 року люди, які віддавали перевагу змінам, здебільшого підтримали опозиційного кандидата Ющенка, а ті, для кого пріоритетом була стабільність, – Януковича. Таким чином, виборці Януковича подібні до російських прихильників «Єдиної Росії». Патримоніальна неорадянська культура соціальної держави слугує підґрунтям автократичних режимів у Білорусі та Росії, де демократія була обмінана на «стабільність» та високі соціальні виплати. Путінська Росія віддає перевагу соціальній стабільності перед демократією, яка внаслідок російського досвіду хаотичного переходу до ринкової економіки 1990-х років розуміється як «нестабільність».

У Росії заклики до «стабільності» передбачають мобілізацію населення проти внутрішніх та зовнішніх ворогів. Такими «ворогами держави» є опозиція та Захід, зокрема Америка. Подібні погляди поширені й поміж команди Януковича, представники якої лишаються переконаними в тому, що Помаранчева революція була не внутрішньо ініційованим протестом, а операцією США.

У Білорусі потреба забезпечення стабільності тривалий час була ключовим моментом в ідеології Лукашенка. На думку Девіда Марплза, канадського експерта по Білорусі, «офіційна пропаганда підтримувала думку, згідно з якою Білорусь під владою президента Аляксандра Лукашенка була захищена від багатьох проблем, притаманних сусіднім країнам, зокрема нестабільності... стабільність сприйма-

ється як позитивна категорія основною масою населення».

Таке превалювання «стабільності» над демократією, характерне для російського та білоруського автократичних режимів, відобразилося навіть у назві парламентської коаліції «Стабільність і реформи» – такій самій орвеллівській, як і назва «антикризової» коаліції уряду Януковича 2006–2007 роках.

Проте якщо Путіну вдалося підкупити росіян обміном демократії на стабільність завдяки рекордно високим цінам на нафту і газ, то Україна не Росія, де експорт багатих покладів сировинних матеріалів приносить величезний прибуток державному бюджету.

Тож спроби путінізувати Україну призведуть лише до того, що майбутні протести та конфлікти між опозицією і владою швидше нагадуватимуть нещодавні події в Киргизстані, ніж мирну атмосферу Помаранчевої революції. ■

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ПОДІЛ
УКРАЇНИ НЕ ДОЗВОЛИТЬ
ЖОДНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ СИЛІ
ОТРИМАТИ МОНОПОЛІЮ
НА ВЛАДУ, ЯК ЦЕ СТАЛОСЯ
В РОСІЇ**

ВЕСНА ВСЕЛЯЄ!

Якісне житло на бульварі Кольцова, 14

Привабливі ціни

Заселення розпочалося

Поруч з парком

Від
8550*
грн. за м²

*за умови 100% передплати

ПОСПІШАЙ! ЦІНИ ЗРОСТАТИМУТЬ!

ПАРКОВИЙ
житловий комплекс

м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 9
тел.: 0(44) 569 36 56, 569 36 57
www.nbk.ua

НБК
НАЦІОНАЛЬНА БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ

БЕЗ страху й безпорадності

Кристина Курчаб-Редліх,
«польська Політковская»,
про російські таємниці та побоювання

Спілкувався
Лесь Белей

Фото:
Agencja Gazeta

Бути опозиційним журналістом – справа нелегка. Бути опозиційним журналістом у путінській Росії під силу хіба Девідові Коперфільду. Кристина Курчаб-Редліх є однією з небагатьох, кому це вдалося, – з 1990 по 2004 рік вона мешкала в Росії. Своєрідним підсумком усебічного пізнання Росії стали дві книжки: «Пандрьошка» та «Головою в мур Кремля». Невдовзі вони з'являться в українському перекладі.

У. Т.: Почнімо з контрастів. Чим російська ментальність відрізняється від ментальності поляків? Чому сьогодні Росія виглядає так, а не інакше?

– Різниця тягнеться з правіків. Напевно, найкраще її окреслив Лев Гумільов у книжці «Від Русі до Росії», в якій він показав, що Росія з погляду соціального та культурного розвитку була завжди далеко позаду Європи.

Я усвідомила це в Петербурзі. Це ж зовсім нове місто. Всі кажуть: стара Росія!.. А це місто має тільки 300 з гаком років. Найстарший університет на Заході – в Болоньї – з'явився 1088 року, Краківський університет – 1364-го, а Московський – 1795-

го... І це визначає різницю в розвитку. Але ми не маємо права підходити до цього в категоріях вини. Росіяни не винні у монгольських навалах, ані в появі Івана Грозного, який, зміцнюючи свою державу, здійснював такий жахливий терор, що його сліди тягнуться через всю історію Росії. За Грозного з'явилася опричина, розбудована система доносів. Уже тоді навіть родичі почали боятися одне одного. Це явище не має аналогів у світі. Йому ми не можемо звинувачувати звичайних росіян, вони жертви історії. Росіяни самі про себе кажуть: «Мы рабы». Вони не усвідомлюють, наскільки сильно бояться влади.

Цим відрізняється Росія від Польщі. У нас також середньовіччя – це епоха переслідувань, але до нас прийшло Відродження, а до Росії – опричина. У нас будувався індивідуалізм, а в Росії – колективізм. У Польщі людина – суб'єкт, а в Росії – об'єкт. І до сьогодні в Росії кажуть: «Мы винтики». У новій Росії, якщо подумати, ніколи не було справжнього контркандидата. Єльцин не мав контркандидата, бо був улюбленцем, потім він призначив собі наступника. Хіба це вибори? Хіба це демократія? Це, по суті, *contradictio in adjecto*. Ну як може президент призначати собі наступника? Наступні вибори були такими смішними, що Жириновській виставив на них свого охоронця... Ну а потім Путін знову призначив Медведева...

Потім – освіта. Я за освітою юрист, але мене ніхто не змушував читати «Капітал». Ми склали іспит із соціалістичної економіки, сміючись із неї. І не скласти його не було трагедією. У нас не було такого, як у Союзі, акценту на комуністичній освіті та мілітаризації. Ніхто мені не казав, що ми готуємося до оборони перед капіталістичним загарбником. Потім – пам'ять. Близько половини поляків знали, як виглядає справжня історія, як виглядає справжня історія. Наприклад, про Катинь, про більшовицько-польську війну. Ми знали, що історія, яку нам подають, – це брехня. Одні знали, в чому полягає брехня, бо вони мали родичів – безпосередніх свідків, а інші просто розуміли, що це брехня.

ЗАРУЧНИКИ ПРОПАГАНДИ

У. Т.: Росіяни не мають уявлення про справжню, непропагандистську історію?

– До сьогодні вони не мають уявлення про свою справжню історію. Тому прагнення Прибалтики чи України до свободи зовсім не перетинаються з російською свідомістю. Вони переконані, що в їхніх підручниках історична правда. За Єльцина, який дійсно спочатку мав справжнє демократичне оточення, Міністерство освіти почало розробляти підручники з правдою про Другу світову, тобто про гарант доброго самопочуття росіян. Там було і про співпрацю Сталіна та Гітлера, і про пакт Молотова – Ріббентропа, і про Ялтинську конференцію, і про важливість Західного фронту. Такий підручник написав Александр Кредер, але опублікував його вже, на жаль, тоді, коли до влади прийшов Путін. Кредера стали переслідувати, і після другого інфаркту він помер. Підручника не заборонили, але зняли з програми. У 2003 році Ігорь Долуцький знову взявся за цю справу. Він написав підручник у формі запитань-відповідей. Наприклад, «Що б ти думав про Росію, якби був естонцем/латвійцем/литовцем/поляком/українцем, беручи до уваги історичні факти Другої світової?» Підручник спіткала та сама доля. І тоді в листопаді 2003 року на зустрічі з істориками Путін сказав досить характерну фразу: «У підручнику має бути правда, що зміцнює відчуття гордості за батьківщину, а деякі люди показували «білі плями», бо хотіли довести, що комуністична система була погана, але все це полова». Тобто вся історична правда для Путіна – це полова.

Ми розуміємо, що народ не може бути тільки героїстичний. Поляки мають багато таких сторінок історії, яких вони повинні соромитися, наприклад, щодо України. Українці мають багато темних сторінок у відносинах, зокрема, із Польщею. Але в нас є діалог. До того ж обидві сторони вибачаються одна перед одною. А російська молодь вивчає тільки те, чим вона має пишатися. Така «правда» не освітлює, але осліплює. І коли такий росіянин стикається з іншою історією, то одразу потрапляє під

якесь потужне світло й запитують: «Чому знову я винуватий?»

У. Т.: Яка ваша інтерпретація терміна «загадочная русская душа»?

– Тільки одна – кількість випитого алкоголю. Немає ніякої «загадочної русської душі» – це безперестанне відчуття мук від влади і держави, що поєднується з відчуттям цілковитої безпорадності. Тому росіяни завжди пили і п'ють. Чому за Путіна п'ють більше, ніж за всю історію Росії? Тому що відчуття безпорадності збільшується. Генетичний страх акумулюється з генетичною безпорадністю та браком знання про навколишній світ.

У. Т.: Чим, із вашого досвіду, ризниється журналістська практика в Польщі та Росії?

БІОГРАФІЧНА НОТА

Кристина Курчаб-Редлік

Польська журналістка та юристка. З 1990 по 2004 рік мешкала в Росії, публікувала матеріали про Росію в багатьох польських виданнях (*Gazeta Wyborcza*, *Rzeczpospolita*, *Dziennik Polski*, *Newsweek* тощо). Знімала документальні фільми про Чечню. За свою діяльність отримала чимало журналістських нагород у Польщі. У 2005 році *Amnesty International*, Гельсінська фундація та чеченська організація «Ехо війни» висунули її кандидатуру на Нобелівську премію миру

– Дивлячись коли... За Єльцина я бачила виверження першокласної журналістики. По-перше, більшість російських журналістів мають прекрасну освіту, вони чудово пишуть, навіть якщо й «под заказ». Російська журналістська школа чудова, навіть краща, ніж польська. Але наші репортери стоять на кращих позиціях, бо знають, що можуть писати правду. За Єльцина не закрили жодного видання і жоден журналіст не відповів перед судом із політичних причин і не поплатився життям чи здоров'ям за те, що писав. Були два страшні вбивства Діми Холодова і Владіслава Листьєва, але це не політичні злочини. Це зовсім не такі вбивства, як Політковської чи Літвіненка. Польський журналіст може критикувати політичну силу, що патрунує його газету, і тоді його можуть тільки звільнити.

Ще у нас панує правило «Вислухай опонента» – *audiatur et altera pars*.

У. Т.: В одному інтерв'ю ви казали про тотальну брехню в російських медіа. Які механізми вона застосовує?

– Це механізм психічного примусу. Я була в Росії з 1990 по 2004 рік і можу з певністю говорити про те, що бачила на власні очі. Мені здається, що спочатку не було жодного тиску з боку ФСБ на редакції ЗМІ. Це вже потім кожен канал отримав свого патрона зі спецслужб. І тоді або

говори, як вони кажуть, або пиши про сад і город. «Шаг влево, шаг вправо – расстрел». А якщо йдеш визначеним шляхом, усе добре. Будеш таким, як Михайл Леонтьєв. Він віртуоз брехні й може збрехати на кожну тему. Альтернативу становлять журналісти з видання «Новая газета», є ще багато журналістів у провінції, які намагаються дотримуватися правди. Вони розплачуються безкінечною кількістю процесів, лікуванням у «психушках». Ціла система Путіна – це травма для людини, яка прагне вільного мислення.

У. Т.: А які перспективи має російська опозиція?

– Російська опозиція має типове для всіх демократичних опозицій хворобу – вона страшенно розсварена. І якби «Солідарність» об'єдналася з Каспаровим та правозахисниками, тоді вони могли б створити сильний фронт. А так вони об'єднуються тільки на демонстраціях. Потужною силою є Фронт захисту прав людини у провінції на чолі з Пономарьовим.

УТОПЛЕНА В КРОВІ

У. Т.: У своїй кар'єрі вам траплялося бувати в дуже небезпечних місцях, наприклад, у повоєнній Чечні. Які найгостріші спомини пригадуєте?

– Мої перші спогади не були гострими, бо вперше я була в Чечні з покійним Александром Лебедєм 1996 року. Тоді я перебувала там лише один день, але в 1997-му приїхала на вибори першого демократичного президента Чечні. Півроку, як закінчилася війна... Побачене мене так вразило, що я залишилася там на місяць. Тодішня Чечня ще була зовсім іншою. Вони мали почуття перемоги, але були просто знищені тим, що пережили. Тоді там не відчувалося ненависті до росіян. Я бачила велике співчуття до російських призовників, яких прислали в цю м'ясорубку. Неприязнь була тільки до влади. Чеченці весь час мені наголошували, що не можна прирівнювати народ до влади. Те, що з ними зробили у 1997–1999 роках, було жахіттям. Тільки згодом стало зрозуміло, що велику частку ринку викрадення людей патрунував Кремль. Приїжджав Березовській і платив шалені

гроші за викуп, таким чином нарочуючи ринок.

У. Т.: Яким було ваше уявлення про Чечню до і після візиту до неї?

– Я мало знала про Чечню. Перша чеченська війна мене не дуже цікавила, бо за Єльцина туди могли їхати журналісти з цілого світу й вона була на екранах. А вже перед Другою чеченською війною, що почалася 1999 року, видали декрет, який забороняв в'їзд журналістам на територію Чечні. Восени 1999-го я зрозуміла, що ніхто туди не поїде. І тут постало ленінське питання: «Якщо не я, то хто?». Мої колеги не мали такої відваги, а в мене не було, чого втрачати, і я вже не могла витримати тотальну брехню, яка лилася не тільки з російських, а й із польських медіа. Як результат – стала одним із головних джерел інформації про Чечню. Політковская була в кращому становищі, бо газета її фінансувала і захищала. А мені як фрилансерці редакції казали: «Ми нічого про твій вїзд не знаємо, бо потім не хочемо тебе викупувати». Я їхала абсолютно на свій страх і ризик.

Друга війна була значно страшнішою за Першу. Здійснювалися облави на цілі села. Люди засинали в одязі з документами в руках, близько третьої ночі до помешкань вламувалися солдати: страшенно агресивні, п'яні й під кайфом. Жакливі тортури у так званих фільтраційних пунктах були нормальною практикою. Відчуття, що світ ними не

р'юшка» ви інтерпретуєте чеченський тероризм та війни як сплановані російськими спецслужбами для політичних цілей, тобто для іміджу «сильної руки», яка може подолати «ворога». Ваша аргументація досить переконлива. Як саме ви писали свої книжки?

– Те, що я написала, – це зіставлення російських журналістських розслідувань. Я нічого сама не вигадувала, просто зібрала все у логічну цілість і проаналізувала, щоб зрозуміти, «откуда ноги растут». Я зіставляла петербурзьку і московську пресу, поки вона була вільна, а потім користувалася матеріалами видання «Новая газета». Тему «Норд-Осту» детально досліджували американські видання. Мої книжки – це не відкривання Америки. Це просто хронологічний аналіз фактів. І щоб у читачів не склалося хибного враження, я не заявляю, що абсолютно всі чеченські терористичні акти організовувалися спільно з російськими спецслужбами.

У. Т.: Хто, на вашу думку, стоїть за останніми вибухами у московському метро?

– Я читала в інтернеті, що якісь чеченки донесли у ФСБ, що ходить якийсь дагестанець і пропонує \$1 млн за те, щоб вони підірвалися в метро. То якщо такі нісенітничі можна публікувати, подумайте самі... Я поставлю питання так, як це зробила Людмила Алексєєва, голова Московської Гельсінської фундації: «Яку користь сьогодні мали б чеченці від такого жахливого вчинку і чому це сталося саме тепер, коли Росією котиться нестримна хвиля антипутінських протестів?» Чому всі чеченські теракти залишають більше запитань, аніж відповідей?

СТРАХ І БЕЗПОРАДНІСТЬ

У. Т.: Чи має ваш погляд своїх прихильників у Росії? Чому російське суспільство не бунтує?

– По-перше, мої книжки не перекладені російською, а мої російські однодумці мають дуже вузьку аудиторію. Політковскую вказували як ворога народу й американку, бо вона там народилася... Хоча сьогодні, після останніх вибухів у метро, люди пишуть в інтернеті те, що я ду-

РОСІЯНИ САМІ ПРО СЕБЕ КАЖУТЬ: «МЫ РАБЫ». ВОНИ НЕ УСВІДОМЛЮЮТЬ, НАСКІЛЬКИ СИЛЬНО БОЯТЬСЯ ВЛАДИ

цікавиться, сильно зламало дух чеченців. Вони, як і кожен народ, поділяються на добрих і злих. Мені здається, тих добрих, гордих і гідних було більше, але їх деморалізувала війна. Тобто ті, хто залишився живим у Чечні, – це здебільшого абсолютно пригноблені люди.

У. Т.: У книжках «Головою в мур Кремля» та «Панд-

маю. Коли 1999 року висаджували в повітря житлові будинки у Буйнакську, Москві та Волгодонську, я від звичайних людей біля метро чула: «Это наши». Простий народ знав, що там, на горі, можуть усе зробити. Це переконання, що ФСБ здатна на все, просто потворне.

У. Т.: Але чому немає протесту? Почуття страху перед владою таке сильне?

– Так, власне, через страх і безпорадність. Одиниці виходять на демонстрації під кийки міліції. Я знаю, що за кожним із демонстрантів стоять десятки однодумців. Це і є основа опозиції. Широ кажучи, я ніколи не вірила у високий рейтинг Путіна.

ПРОВІСНИЦЯ СВОБОДИ.
«Сьогодні, після останніх вибухів у московському метро, люди пишуть в інтернеті те, що я думаю»

Чудово знаю, що всі росіяни перед мікрофоном кажуть те, що від них хочуть почути. 2003 року я знімала в Чечні фільм про референдум. І ось у кадр потрапила одна сільська жіночка з дитиною, прив'язаною хусткою. Їй на запитання, що вона думає про референдум, почала кричати: «Путин большой, Путин большой»...

У. Т.: Російська пропаганда часто формує образ Чечні як центру міжнародного тероризму. За цим образом ховається тотальне винищення народу, яке ви описуєте у своїх книжках. На вашу думку, Захід не бачить чи не хоче бачити, що відбувається насправді? Чому?

– Усе тому, що західні лідери потребують газу й нафти. А взагалі їх зовсім не цікавить порушення прав не тільки чеченців, а й звичайних росіян. Пані Меркель, як і інших західних політиків, зовсім не цікавить, що в кожному відділку міліції застосовують тортури для допиту. «Міжнародний тероризм» – чудовий прийом Путіна, який він застосував одразу після 11 вересня. Путін перший зателефонував Бушу і сказав, що добре його розуміє, бо має також подібну проблему. Представляти чеченський збройний рух опору як міжнародний тероризм надзвичайно зручно, бо в Росії тоді вільні руки як у країни, що бореться зі світовим ворогом.

У. Т.: На вашу думку, чому західні медіа воліють займатися окремими порушеннями прав людини в Абу-Грейбі, ніж цілим винищенням народу в Чечні. Звідки ця тенденційність медіа?

– Західні медіа просто про це не знають. Три чверті світового медіа-простору англомовні. Західні журналісти звертаються до англомовних джерел, а ті пишуть про Абу-Грейб. Росіяни, звісно, пишуть і англійською, але куди? Хіба рапорти у Ряду Європи та ООН, а це закриті організації. Мені здається, що саме тут заритий собака. Тільки Політковская мала голос на Заході. Це разом із національними зацікавленнями в нафті й газі та інтересами великого бізнесу утримує тишу. Тільки в часи холодної війни, коли арештовували радянських опозиціонерів, у Парижі виходили на демонстрації. Холодна війна закінчилася, Радянський Союз зник, і Росія раптово перестала бути ворогом і стала партнером. У 1990-х роках із Москви відкликали більшість закордонних журналістів. А тим, хто лишився, наказали писати про красу золотих куполів.

У. Т.: Незабаром «Пандрьошка» і «Головою в мур Кремля» вийдуть в українському перекладі. Ви не могли б їх коротко представити для українського читача?

– Свої книжки я рекомендую тим, хто хоче дізнатися про Росію та Путіна маловідомі факти. Я зробила все, щоб у книжках вони подавалися цікаво і захопливо. ■

ПІД ЗАСТІНКАМИ,
2003 РІК.
Юлія Тимошенко
визволяє родичів
і близьких із СІЗО

Полювання на ТИМОШЕНКО

Навіщо экс-прем'єрці шиють кримінальну справу

Автори:
Андрій
Лаврик,
Богдан
Буткевич

Влада намагається залякати опозицію показовими судовими розправами. Прокуратура Києва скерувала до Верховної Ради подання, аби народні обранці дали згоду притягнути до кримінальної відповідальності народних депутатів від фракції «Наша Україна – Народна самооборона» Юрія Гримчака та Андрія Парубія. Вони проходять у кримінальній справі «за фактом незаконного впливу на голову ВР та депутатів із метою перешко-

дити виконанню ними службових обов'язків, вчиненого особою з використанням свого службового становища, за попередньою змовою групою осіб», що мало місце 27 квітня в парламенті, коли опозиція намагалася завадити коаліції ратифікувати пакт Януковича – Медведєва. Прикметно, що прокуратуру не зацікавило побиття депутатів-опозиціонерів «тушками» під час ратифікації харківських угод, у якому «засвітився» також Віктор Янукович-молодший.

Та більш знаковою є реанімація Генпрокуратурою кримінальної справи стосовно Юлії Тимошенко, лідера найбільшої опозиційної політсили. Паралельно влада запросила американські детективно-юридичні фірми Trout Cacheris та Kroll and Akin Gump провести «незалежне» розслідування діяльності уряду Тимошенко. Результати їхнього розслідування можна спрогнозувати вже зараз, оскільки перша раніше опікувалася інтересами африканських диктаторів, а друга «відмазу-

вала» Леоніда Кучму від причетності до справи Гонгадзе. Обидві фірми не спеціалізуються на фінансовому аудиті.

УЯВНИЙ СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Органи прокуратури закидають Юлії Тимошенко спробу дати хабара неназваному судді Верховного Суду України у 2003 році. Тоді, нагадаємо, за ґратами слідчого ізолятора перебував тесть опозиціонерки Геннадій Тимошенко, колишній гендиректор корпорації ЄЕСУ і, за твердженням слідчих, Юлія Володимирівна намагалася відкупити його від правосуддя за \$125 тис.

Справу порушили в травні 2004 року, незадовго до президентських виборів, на яких Тимошенко також балотувалася, однак після першого туру закликала своїх виборців голосувати за Віктора Ющенка. Єдиним доказом провини Тимошенко була заява такого собі Володимира Боровка, який стверджував, що саме йому опозиціонерка доручила передати хабар судді. На підтвердження своїх слів Боровко продемонстрував слідчим, а потім і журналістам неякісне відео, де він розмовляє незрозуміло про що з жінкою, схожою на Юлію Тимошенко. Володимир Боровко не зміг точно пригадати, яку саме суму отримав від Тимошенко на викуп її родича й кому з суддів Верховного Суду мав передати гроші, що змушує засумніватися в надійності такого свідка навіть затятих опонентів Юлії Володимирівни. Тим не менше, маючи таку доказову базу, Генпрокуратура спробувала отримати від Верховної Ради згоду на притягнення Тимошенко до кримінальної відповідальності, однак парламент відмовився розглядати подання. Врешті-решт справа заглухла, й слідчі ГПУ закрили її за відсутністю складу злочину.

У стороннього спостерігача реанімація цієї кримінальної справи може викликати скептичну посмішку. Але президент Віктор Янукович демонструє повну серйозність. «Річ у тім, що в 2005 році помаранчева влада припинила процес роз-

слідування цієї справи, – Заявив він, додавши: – залежно від того, який буде результат розслідування, рішення буде прийматися. Для мене не має значення, до якої партії належить людина».

Експерти ж переконані, що ця справа політично вмотивована. «Це застереження будь-якій опозиції в цілому – мовляв, таке може статися з кожним, хто буде заважати владі, – вважає Юрій Якименко, директор політико-правових програм Центру імені Разумкова. – Так само очевидно, що про жодне верховенство закону говорити не можна, бо проти одних – «своїх» – справи закривають, проти інших – відкривають».

Віктор Небоженко, директор соціологічної служби «Український барометр», має сумнів, що за реанімацією «справи Тимошенко» стоїть особисто Віктор Янукович. «Ці віяння йдуть від оточення Віктора Федоровича, – каже він. – Зараз усі намагаються бути корисними для нового президента – що характерно, за рахунок самого президента. Вся команда Януковича – це «яструби», впевнені, що за рік зможуть повністю окупувати країну. Ці люди виявились абсолютною неготовими до влади, бо думають, державне управління просте. Вони не хочуть чути громадської думки, вважаючи, що всім можна заткнути пельку».

«Варто зазначити, на подібні жорсткі дії владу багато в чому змусила сама опозиція, яка останні кілька тижнів намагається влаштувати вуличні акції протесту, – додає Андрій Мішин, директор Інституту стратегічної політики. – Враховуючи психологію регіоналів, ті не можуть собі дозволити не кинути «атветку».

ВИЖИТИ З КРАЇНИ

Опитані *Тижнем* експерти вважають, що, ініціюючи кримінальні справи проти представників опозиції, влада переслідує дві мети. Основна – унеможливити формування вуличної опозиції. «Головним кандидатом на цю роль (лідера об'єднаної опозиції. – Ред.) є саме Тимошенко, – зазначає політолог Вадим Карасьов. –

Якщо ж її дискредитувати та усунути, то залишається один Олег Тягнибок, із яким зараз набагато простіше дати раду. Бо його дуже просто обізвати «нацистом» і всю опозицію записати в «коричневу чуму». Важливо й те, що в парламенті, за великим рахунком, опозиція вже приручена. Тож коли їм вдасться й варіант «а на вулиці Тягнибок», то влада може зовсім позбутись опозиції. Адже нові обличчя там з'являться ще не скоро – за рік-два, для влади це – безмежна далечінь, за яку вона не зазирає».

Друга мета – вижити Юлію Тимошенко з країни, зробити з неї такого собі українського Гусінського чи Березовського. «Але я впевнений, вона звідси нікуди не поїде, бо чудово розуміє, що опозиція за кордоном – це опозиція безсила, – говорить Віктор Небоженко. – І не думаю, щоб її справді посадили. Хоча найкраще для влади – щоб Тимошенко просто зникла».

«Регіонали сподіваються остаточно добити ЮВТ, – підсумовує Андрій Мішин. – Враховуючи, що основний електорат Тимошенко – це Захід України, який завжди лояльно ставиться до будь-якої влади, бо вона є владою. Це йде ще з часів перебування цих областей у складі Австро-Угорщини, тобто європейської політичної системи, де владу все ж поважають. Тоді як в анархічних східних областях її завжди вважають ворогом. Тому регіонали розраховують і на те, що консервативні західняки повернуться від Тимошенко. Влада хоче зробити неможливим перетворення нинішньої опозиції просто до влади на опозицію моральну, як це сталося з «Нашою Україною» Віктора Ющенка в 2004-му».

Попри те що соратники Віктора Януковича давно оговталися від шоку, пережитого під час Помаранчевої революції, повернення осені-2004 вони явно побоюються. Із аби ці страхи остаточно розвіялися, їм потрібно дотиснути опозицію. Але так, щоб в очах суспільства та міжнародної спільноти їхні дії виглядали легітимними, а це в них виходить не надто вдало. ■

ЯК ПРИТЯГАЛИ ТИМОШЕНКО

13 січня 2001 року
Тимошенко ув'язнили в СІЗО за звинуваченням у розкраданні \$1 млрд. У березні того ж року Печерський районний суд Києва визнав висунуті проти неї звинувачення безпідставними.

9 квітня 2003 року
Апеляційний суд Києва підтвердив рішення про визнання незаконною і скасування кримінальної справи проти Юлії Тимошенко та її чоловіка.

2004 рік
Головна військова прокуратура РФ оголосила Тимошенко в міжнародний розшук за звинуваченням у дачі хабара високопоставленим чиновникам Міноборони РФ. Упродовж року Генпрокурор України Геннадій Васильєв декілька разів прозив Верховну Раду зняти з Тимошенко депутатську недоторканність. Після Помаранчевої революції справу проти Тимошенко було закрито.

Наказано замовчувати

В Україні почався демонтаж свободи слова

Автор:
Дмитро
Рафаель

Цензура в ЗМІ як була, так і є, оскільки стан українського інформаційного простору лишається незмінним. Експерти стверджують: сьогоднішня цензура не настільки системна, пряма й груба, як за президента Леоніда Кучми, однак умови, завдяки яким вона набуває більш тонкого вигляду, роблять її ще страшнішою і менш терпимою.

Нещодавно журналісти «Телевізійної служби новин» (ТСН) каналу «1+1» заявили про впровадження цензури. «Нам заборонили висвітлювати певні теми і події, – йдеться в їхньому звер-

ненні. – Наші сюжети, в яких є критика чинної влади, з політичних міркувань знімають із ефіру». Слідом за ними про систематичну цензуру заявили й журналісти програми «Вікна» на СТБ.

АКЦЕНТИ ЗМІЩУЮТЬСЯ

Журналісти підготували численні списки доказів цензури та джинси (замовних матеріалів без позначки «реклама»). Зокрема, на «1+1» у березні 2010 року після матеріалу Олександра Моторного про призначення членів уряду, де, крім іншого, було показано, на яких авто пересуваються нові уряд-

ники, у відпустку відправили головного редактора ТСН Максима Шиленка з формулюванням: «Спостерігати на інших каналах, як потрібно працювати». У квітні 2010 року на цьому ж каналі журналісти отримали завдання, висвітлюючи «харківський пакт», «не аналізувати домовленостей, а знайти позитив у них». У травні Мирославі Отковичу на «1+1» відмовили в підготовці сюжету про правову оцінку заяви президента Віктора Януковича в ПАРЕ щодо Голодомору.

На СТБ упродовж 2009 року керівництво каналу забороняло

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАНИН

денції показують згортання прав журналістів і прав людини в цілому». Партнер Міжнародної федерації журналістів в Україні – Незалежна медіа-профспілка – вказала на те, що кількість активних незалежних журналістів у мас-медіа різко знижується.

За словами юриста Інституту масової інформації Романа Головенка, така ситуація з цензурою тягнеться з часів президентства Віктора Ющенка. «До економічної кризи в нас було засилля джинси, – зазначає він. – Під час передвиборчої боротьби власники ЗМІ та топ-менеджери перейшли від джинси до того, щоб уникати висвітлення речей, які могли б дратувати владу».

Тим часом Віктор Янукович клянеться, що журналістів в Україні не чіпають, а наявні скандали списує на інтриги опозиції та внутрішні суперечності на рівні адміністрацій тих чи інших ЗМІ.

ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕНЗУРИ

«Як у 2004-му, так і на початку 2000-х років ніхто не телефонував напругу особисто до журналістів із приводу «темників», а все відбувалося за згодою з власниками та топ-менеджментом ЗМІ, – розповідає медіаексперт Наталія Лігачова, шеф-редактор інтернет-видання «Телекритика». – По суті, нічого не змінилося, як тоді на них (журналістів. – **Ред.**) тиснули їхні безпосередні керівники, так і зараз на них намагаються або тиснути, або акценти якісь нав'язувати саме власники та менеджери. Інша річ, що тепер вони діють тонше».

«Після приходу до влади Януковича середні показники по телеканалах свідчать, що вони стали менш критичними та більш компліментарними до влади, – зазначає Роман Головенко. – Наразі немає такої системної цензури, яка була за Кучми, коли з Адміністрації президента надсилали «темники» на всі канали і майже не приховували цього. Маємо іншу ситуацію, коли замість кількох центрів впливу (як було у 2005–2009 роках. – **Ред.**) у державі лишився один – президент із урядом, які представляють одну політичну силу – Партію регіонів. Власники й топ-менеджмент ЗМІ намагаються підлаштуватися під них і таким чином вихолощують новини».

Зі свого боку власники ЗМІ категорично заперечують наявність цензури в їхніх медіа, а топ-менеджери кажуть про непрофесійність незгодних та прикриваються редакційною політикою.

«Після прийняття нового Закону про телебачення та радіомовлення були впроваджені так звані редакційні статuti, в які мають вписувати правила редакційної політики, і власник не може втручатися в творчий процес інакше, як змінюючи цей редакційний статут, – пояснює Роман Головенко. – Натомість бачимо, що цих статутів ніхто не дотримується, вони були зроблені «для галочки», й на цьому етапі власники змінюють редакційну політику на свій розсуд».

Механізм сьогодишньої цензури, за словами Наталії Лігачової, ще треба досліджувати. «Ми знаємо, як це відбувається на телеканалах – журналісти розповідають, як їм щось викреслюють, щось змінюють, аби не допускати якихось тем, – розповідає Лігачова. – Але ми не розуміємо, як це координується з Банковою. Я не вірю, що це тільки самоцензура, бажання власників і менеджерів догодити владі. Вважаю, все-таки є якість централізоване управління, проте розуміння цих механізмів у нас наразі немає».

«Сьогоднішня цензура, очевидно, не така жорстка, як у часи «темників», – констатує голова Інституту Медіа Права Тарас Шевченко. – Однак саме така цензура набагато загрозливіша та шкідливіша, позаяк читачеві чи глядачеві помітити незначне зміщення акцентів набагато складніше, ніж коли втручання в ЗМІ однозначне, а замовчування певних тем очевидне».

РОЗВ'ЯЗАЛИ РУКИ

Політична заангажованість власників, топ-менеджменту та деяких журналістів перетворили інформаційний простір на живильне підґрунтя для цензури. Тотальне засилля джинси позбавило суспільство адекватної інформації про події. За такої ситуації окремі заяви про цензуру в конкретних медіа губляться через відсутність зразків зваженого висвітлення подій.

«Брак професійних стандартів певною мірою заважає чітко показати, що ті новини, які зараз виходять в ефір з явним переко-

висвітлювати теми про маєтки високопосадовців у Пущі-Водиці та Кончі-Заспі. З репортажів про мітинги Партії регіонів вирізали кадри, що доводили оплату за участь у таких заходах. Після виборів почали зміщати акценти в сюжетах, пов'язаних з темами УПА та Голодомору.

«У нас є декілька явних випадків запровадження цензури й тиску на журналістів провідних українських телеканалів, котрі показують, що влада України намагається зменшити свободу слова за потурання власників (ЗМІ), – заявив Арне Кьоніг, президент Європейської федерації журналістів, яка об'єднує понад 250 тис. працівників ЗМІ. – Ми стурбовані цими подіями, які можуть звести нанівець спрямовані в бік демократії кроки, які ми бачили в попередні роки. Вони були здійснені частково і завдяки свободі преси. Але останні тен-

сом у бік Партії регіонів, зроблені з порушенням стандартів, – розповідає Роман Головенко. – Адже матеріали, які виходили до приходу Януковича до влади, також були зроблені з порушенням стандартів. Зараз можна заявити, що це (замовний відеосюжет. – Ред.) редакційний матеріал і він не зобов'язаний відповідати журналістським стандартам. Наразі в нас немає якогось еталона, що би міг показати, якими мають бути новини на українському телебаченні, через це кожний трактує ці стандарти по-своєму».

Нинішня ситуація на українському медіа-ринку влаштована таким чином, що більшість журналістів, які працюють на важливих посадах, лояльні до власників і топ-менеджерів. «Первинно це досягалось, наприклад, за рахунок певної фільтрації незгодних ще в попередні роки, досить багато знакових людей, таких як Іванна Коберник, Єгор Соколов, Роман Скрипін, котрі виступали проти замовних матеріалів, позбулися своїх посад, – пояснює Тарас Шевченко. – Фільтрація нелояльних відбулася раніше (ще за Ющенка. – Ред.), тому великої необхідності тиснути на журналістський колектив немає, оскільки люди, які лишилися, здебільшого лояльні».

Як пише в своєму блозі Марина Бердичевська, половина українських журналістів сприймає проблему цензури за формулою: «Моя хата скраю», помноженою на «У сусіда корова здохла. Дрібниця, але приємно». Однак зазначає, що проблема значно глибша. «Відмовившись від цього бруду та написавши заяву про звільнення, вже за годину ми зрозуміємо – за два тижні нам не буде за що купити дитині банани, а за місяць забракне грошей сплатити орендну плату та відсотки за кредитом, – пише журналістка. – А кредити, оренди та діти майже в кожного з нас є». Зміна влади не призвела до зміни підґрунтя проблеми.

Схоже, звільнення на знак протесту проти цензури й джинси ні до чого не призведе, окрім як залишить журналіста голодним, оскільки від його демаршу редакційна політика не зміниться. Наочним прикладом

цього стало звільнення в 2008 році з посади ведучої праймового випуску «Фактів» на ICTV Іванни Коберник, яка не змиралася з замовними матеріалами в новинах. На редакційну політику її демарш не вплинув.

Окрім звільнення, ефективних каральних інструментів проти журналістів, які відмовляються дотримуватися «лінії партії», себто власника ЗМІ й топ-менеджменту, більш ніж удосталь. Наприклад, позбавити «чорної» частини зарплати. «Якщо журналістові офіційно платять 1 тис. грн, а решту в «конверті», то чорну зарплату забиратимуть і далі платять лише те, що засвітили податковій, – пояснює

ПОЛОВИНА УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ СПРИЙМАЄ ПРОБЛЕМУ ЦЕНзуРИ ЗА ФОРМУЛОЮ: «МОЯ ХАТА СКРАЮ»

Роман Головенко. – Юридично нічого не сталося, а фактично людину позбавили грошей». Або ж керівництво може надмірно завантажити людину роботою, при цьому не пускаючи підготовлені нею сюжети в ефір, тим самим позбавивши її права на премії й інші бонуси. Словом, варіантів безліч.

ЩО ДАЛІ

«Як сьогодні поведе себе журналістське середовище, чи буде виявлена солідарність і до яких методів вдадуться медіавласники та менеджери проти незгодних – від цього, власне, залежить посилення чи послаблення цензури, – каже Тарас Шевченко. – Тенденція свідчить про те, що ситуація однозначно погіршиться».

«НАКЛЕП» І ПОКАРАННЯ

виду наклепу передбачає відповідальність у вигляді штрафу, виправних робіт або позбавлення волі терміном до двох років. У 1990-х роках цю статтю часто використовували проти неупослухливих журналістів.

Народний депутат регіонал Василь Кисельов запропонував повернути статтю «Наклеп» до Кримінального кодексу України та внести у зв'язку з цим відповідні зміни до Кримінально-процесуального кодексу України. 17 травня Кисельов зареєстрував відповідний законопроект у Верховній Раді. Стаття 151-1 законопроекту залежно від

У владних колах, звісно, будь-яку причетність до впровадження цензури на ТБ, як і сам факт її існування, категорично відкидають. «Я вважаю, тема цензури в ЗМІ зараз вигідна опозиції, її представникам потрібно говорити, що влада тисне на пресу, – заявляє заступник голови Адміністрації президента Ганна Герман. – Це чудовий привід для звернення до міжнародних організацій, мітингів, пікетів тощо, але влада ніколи не давала їм такого приводу».

Тим не менше, голова Незалежної медіа-профспілки України (НМПУ) Роман Скрипін зазначив: якщо ситуація з цензурою в Україні не зміниться, то журналісти готові ініціювати парламентське слухання з цього питання та вийти на страйк. «Не можна сказати, що журналістів використовує опозиція, – наголосив Скрипін. – Журналістів уже неможливо використати з такою метою. Більшість із них критично налаштовані як до влади, так і до опозиції».

«Спротив журналістів, а з іншого боку, те, що цьому багато уваги почали приділяти міжнародні організації, зупинить владу від грубих форм тиску, – сподівається Наталія Лігачова. – Але тонкі маніпуляції безумовно триватимуть, політики намагатимуться зробити ЗМІ лояльними або ж використати їх у чорному PR проти опонентів. Тут велика роль належить власне журналістам, їхній здатності об'єднатися, працювати за стандартами, чинити опір тиску на них, а з іншого боку – намагатися самореалізувати професію, не порушуючи її етичних засад».

Утім, поділити оптимізм експерта заважають наслідки фінансової кризи, що боляче вдарила й по медіаринку. Чимало ЗМІ протягом 2008–2009 років закрилися, інші провели жорстку оптимізацію, скоротивши штати, чекати на появу нових медіа-проектів у осяжному майбутньому не варто. Як наслідок, сотні досвідчених журналістів не те що не можуть працювати згідно з якимись нормами й стандартами – вони навіть не мають роботи за фахом. І багато хто між свободою слова й шматком хліба обирає останнє. ■

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД:
ПОЛЬЩА

КНИГАРНЯ

ПОЛЬСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
КИЇВ

3 червня (четвер)
18.00

Книгарня «Є»:
Київ, вул. Лисенка, 3
(ст. м. «Золоті ворота»)

Книгарня «Є» та Польський Інститут у Києві запрошують на зустріч у рамках спільного проекту **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД: ПОЛЬЩА**

Наш гість – ПАВЕЛ ПОТОРОЧИН

дипломат і менеджер культури, видавець і продюсер
MAESTRO PR

Закінчив філософський факультет Варшавського університету. У 1992 році став державним службовцем, працював на посаді президента правління Польської інформаційної агенції. Дипломатичну кар'єру розпочав у 1995 році в Лос-Анджелесі як консул із питань культури. Згодом створював Польський Інститут (The Polish Cultural Institute) у Нью-Йорку і був першим його директором. 2005–2008 роки – директор Польського Інституту в Лондоні. З 2008 року – директор Інституту Адама Міцкевича (Варшава).

Інститут Адама Міцкевича – польська урядова культурна інституція, метою якої є просування польської культури у світі та налагодження міжкультурної співпраці з іншими країнами (створений 1 березня 2000 року). За час свого існування Інститут реалізував близько трьох тисяч проектів у понад 20 країнах.

ПАРАД СЕПАРАТИСТІВ.
Сумнозвісний з'їзд
у Северодонецьку позбавив
ідею федералізації суспільної
підтримки

Українська федерація

Регіонали готують громадську думку до підтримки можливої зміни державного устрою?

Автор:
Аліна
Пастухова

Запаморочена успіхами в реалізації своїх ініціатив Партія регіонів прагне продовжити експерименти над країною. Нещодавно віцепрем'єр-міністр із питань регіональної політики Віктор Тихонов заявив про можливе перетворення України на федерацію. Нинішня територіальна організація України, за словами віцепрем'єра, не дає змоги вирішувати наявні проблеми, які, мовляв, допоміг би подолати федералізм. Як стверджує Тихонов, президент уже поставив перед урядом завдання з децентралізації влади, і робота в цьому напрямі ведеться.

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ПОЗИЦІЇ

Аргументи Тихонова: ідея федералізму для українців не нова, її активно просували Михайло Грушевський та Михайло Драгоманов. Прагнучи до Європи, Україна має враховувати європейський досвід розвитку регіонів. І не потрібно сприймати фе-

дералізацію як розділення країни: живе ж із федеративним устроєм Німеччина і не страждає при цьому від сепаратизму.

«Це просто більша фінансова незалежність регіонів, надання їм можливості формувати власний бюджет. Збираються податки: одна частина залишається на місці, інша надходить до державного бюджету. Сьогодні ж усе віддається до центру, потім за відкати, які вже досягли 15–20%, даються субвенції та дотації. Федералізація знищить корупцію, і саме це мав на увазі віцепрем'єр», – пояснив **Тижню** ще один прихильник федералізму, депутат від ПР, заступник голови парламентського Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Олександр Черноморов. Щоправда, конкретних законопроектів, спрямованих на федералізацію України до парламенту поки що не надходило.

Аналітики з цим не погоджуються. Задля розширення по-

вноважень регіонів у фінансовій сфері федералізувати країну не потрібно. Достатньо реформи місцевого самоврядування – так званої децентралізації в унітарній державі.

«Децентралізація і федералізація – абсолютно різні поняття. Децентралізація влади – це просто перерозподіл повноважень на користь місцевих громад і місцевого самоврядування у сферах, що стосуються забезпечення життєдіяльності не держави, а громад», – пояснює Віктор Чумак, директор політичних програм Міжнародного центру перспективних досліджень.

Федералізація ж означає перерозподіл територій, визнання нових територіальних утворень. Причому кожна з територій, що входять до федерації, має ознаки державності. У федеративній державі є дві системи вищих органів державної влади (загальнофедеративні та суб'єктів федерації), ухвалюються закони чи

навіть конституції, що діють тільки на певній території. Суб'єкти федерації мають свої герби, гімни, столиці, громадянства. Доцільності в наданні такої широкої автономії українським регіонам немає – це призведе тільки до розпаду країни.

Становлення державності в Україні й, наприклад, у Німеччині, яку українські федералісти пропонують як взірець, відбувалося за різних умов та історичних обставин.

«Перехід від унітарної держави до федеративної – це просто безграмотність. Або вони (влада) не розуміють, що роблять, або хочуть зробити відкриття світового масштабу», – каже Ігор Коліушко, директор Центру політико-правових реформ. «Федерація створюється, коли первинними є майбутні суб'єкти федерації, які потім підписують федеративну угоду й засновують федеративну державу. Отже, нам потрібно скасувати нашу державність, утворити суб'єкти федерації і тоді розпочати між ними переговорний процес», – обурюється експерт.

Якщо вже українська влада хоче наслідувати країни Європи, варто було б звернутися до досвіду Франції – унітарної країни, що надала широкі повноваження місцевому самоврядуванню, не пропонуючи власним регіонам ознак державності.

В крайньому випадку за приклад для реформування місцевого самоврядування та надання йому більш європейського вигляду політологи пропонують брати Крим, який називається республікою, проте де-факто не є державним утворенням.

«Якби він називався автономною областю, це була б класика європейського самоврядування. Слово «республіка» і деякі її атрибути в Криму просто не відповідають цьому статусу, але обсяг повноважень фактично той самий, що в регіональному самоврядуванні», – зазначає Коліушко.

Також не слід апелювати і до політичної думки українських громадських діячів початку ХХ століття, позиція яких формувалася в умовах відсутності української державності. Тим більше що, хоча і Грушевський, і Драгоманов, і багато хто з їхніх

колеґ виступали за федералізацію, у це поняття вони вкладали інший зміст. Тоді йшлося про надання Україні широкої автономії як суб'єкту федерації в Російській імперії. На початку ХХ століття в таку можливість ще вірили.

БІЛЬШЕ ПРОБЛЕМ, АНІЖ ВИГОДИ

Окрім того, що ідея федералізувати Україну є суперечливою, вона створить безліч проблем і для самої партії влади. Янукович сьогодні прагне цілковитої централізації та концентрації влади у своїх руках. А федералізація – з наданням автономії регіонам і відповідно регіональним «князькам» – річ діаметрально протилежна.

Федералізація, що означатиме й укрупнення регіонів, призведе радше до феодалізації країни, а не до знищення корупції, вважає політолог Віктор Небоженко: «На деяких територіях об'єднуються мафія, органи влади та бізнес, це і буде федералізація від Партії регіонів».

Зміна меж спричинить втрату певними місцевими елітами контролю над певними територіями, а відповідно й конфлікти. Можливо, поборники федералізації і не проти розсварити й послабити Захід країни, який не сприймає біло-синіх, але аналогічні процеси зачеплять і Східну Україну.

Проте й цим справа не завершиться. Пропагування федералізму, а тим більше спроби реалізувати такий сценарій можуть спровокувати сепаратистські настрої, і не завжди проросійського характеру, на що могли б сподіватися донецькі.

Якщо хтось і переймається широкою автономією Криму, то передусім не прихильники ідеї «Севастополь – російське місто», а кримські татари. «Росіяни не можуть стати поштовхом для федералізму в Криму. Це слухняна частина громадян із совковою ментальністю. Інша річ – татари», – прогнозує Чумак. На думку експерта, сепаратистських настроїв слід очікувати також від русинів, а за умови грубого ігнорування інтересів Західної України – і на Галичині.

Отже, перш ніж змінювати державний устрій, Януковичу

74%
Львів'ян
та **51%**
донецчан вважають, що у жителів Східної та Західної України більше спільного, ніж того, що роз'єднує

88%
Львів'ян загалом позитивно ставляться до донецчан

79%
донецчан позитивно ставляться до Львів'ян

54%
Львів'ян вважають, що донецчани терпимо ставляться до їхніх поглядів

42%
донецчан вважають, що Львів'яни терпимо ставляться до їхніх поглядів і цінностей

Дані соціологічного опитування Research & Branding Group, проведеного 9–15 березня 2010 року, вибірка – 400 осіб у кожному з двох міст

доведеться визначитися, хоче він бути президентом України чи Донецького регіону. Має глава держави враховувати і те, що наслідки практичної реалізації ідеї федералізму можуть погіршити йому і його команді підтримку частини електорату.

Зупинити Партію регіонів на шляху до федералізації країни може й суспільство. Згідно з Конституцією України зміна унітарного устрою держави на федеративний має відбуватися тільки за результатами Всеукраїнського референдуму. Особливої ж підтримки в суспільстві сьогодні ця ідея не має. Вона була дискредитована сепаратистськими закликами організаторів Северодонецького з'їзду народних депутатів та депутатів місцевих рад (одним із активних учасників якого був і сам Віктор Тихонов). За даними опитування, проведеного в лютому 2010 року Міжнародним агентством досліджень IFAK, лише 35% респондентів хотіли б бачити Україну федерацією. Ще 35%, за умови винесення цього питання на референдум, висловилися б проти. Утрималися б від голосування 16%, важко відповісти було 14% опитаних.

ДАЛЕКА ПЕРСПЕКТИВА

Що ж тоді змушує регіоналів знову збурювати дискусію навколо питання федералізації?

«Думаю, це спроба визначити температуру суспільства. Прощупування з приводу настроїв: готове суспільство сприймати цю ідею чи це викличе обурення», – вважає Чумак.

ЦЕ СПРОБА ВИЗНАЧИТИ ТЕМПЕРАТУРУ СУСПІЛЬСТВА: ГОТОВЕ ВОНО СПРИЙМАТИ ІДЕЮ ФЕДЕРАЛІЗАЦІЇ ЧИ ЦЕ ВИКЛИЧЕ ОБУРЕННЯ

Такі заяви можуть мати й іншу мету: привчати людей до того, що ідея федералізації – це цивілізований вихід із ситуації, коли в країні не бачать спільного минулого і спільного майбутнього. Нинішня партія влади, можливо, й не бачить. Питання в тому, чи мисляча частина політикуму і суспільства зможе протистояти цій короткозорості. ■

Бюджет без розвитку

80,3% видатків держбюджету-2010 – це так звані видатки споживання і лише 19,7% – видатки розвитку

Автор:
Валентин Кириченко

Держаний бюджет на 2010 рік затверджено: ресурси обраховано і розподілено, «правила гри» узаконено. Якими будуть рівень фінансової стабільності та курс національної валюти, обсяги і спрямованість соціальних видатків, рух грошей та їхні розпорядники, бізнес-клімат і податковий тиск? Ось далеко не повний перелік питань, відповідь на які дає аналіз головного фінансово-економічного документа країни на 2010 рік.

РЕСУРСИ

Дохідна, а за нею й видаткова частини держбюджету виходять із того, що цього року в Україні працюю громадян та зусиллями бізнесу буде створено сукупний фінансовий ресурс на 1,83 трлн грн. Щоб краще відчувати цю цифру, уявімо її в золоті за ціною, встановленою на сьогодні Нацбанком (315,7 грн за 1 г). Так ось, сукупна вага цього ресурсу становитиме 3430 тонн золотом. Не так вже й мало.

Водночас лівова частка новостворених загальносуспільних фінансових ресурсів, а саме 561 млрд грн (або 52%, або 1780 тонн золотом, як кому більше подобається), буде відчужена від громадян та підприємств, акумульована і розподілена державою через бюджетну систему та систему загальнообов'язкових державних фондів. До речі, в розпорядженні підприємств має залишитися лише 78,9 млрд грн, або 7,3% загальнонаціонального фінансового ресурсу, що в 7,1 разу менше, ніж його акумулює держава. Є над чим замислитися.

Безпосередньо через бюджетну систему цього року передбачено розподілити 422 млрд грн, зокрема через держбюджет – 324 млрд грн (або понад тисячу тонн золотом). Не виключено, що фактична цифра цього розподілу буде значно більшою.

СОЦІАЛЬНІ СТАНДАРТИ

Якою мірою підвищення соціальних стандартів громадян – прожиткового мінімуму, мінімальної зарплати і пенсії – забезпечено ресурсами держбюджету? Для скептиків скажу одразу: повною. У статтях 52 і 53 держбюджету передбачено збільшення і прожиткового мінімуму, і мінімальної зарплати, і пенсії до рівнів та в терміни, визначені відповідним законом про підвищення цих стандартів. Належні суми передбачено й у видатках держбюджету.

Механізм виконання соціальних, а з ними й більшості інших зобов'язань держбюджету – цікава новачка 2010 року, про яку, думаю, мріє міністр фінансів будь-якої країни.

Так, стаття 27 запроваджує перелік захищених статей, до яких належать усі соціальні зобов'язання бюджету і такі видатки, як, наприклад, оплата комунальних послуг та енергоносіїв, обслуговування державного боргу, поточні трансферти населенню, трансферти місцевим бюджетам, підготовка кадрів, видатки на Євро-2012 та інші видатки – загалом це близько 80% видаткової частини бюджету.

Якщо за результатами місяця бюджет за доходами не буде виконано і грошей для фінансування захищених статей не буде, уряд відповідно до статті 78 («Особливі поло-

Зусиллями бізнесу та громадян буде створено ресурс –

3430 ТОНН
ЗОЛОТА

ження») має право здійснити державні запозичення понад обсяги, встановлені Законом про держбюджет, і самостійно внести зміни до держбюджету, що визначають нові граничні обсяги цих запозичень.

Зрозуміло, що такий механізм дає уряду можливість у будь-якому випадку і, головне, незалежно від рівня бюджетних надходжень виконувати свої бюджетні соціальні зобов'язання. Така практика 100-відсоткового виконання бюджету за видатками в Україні реалізована вперше, якщо, звісно, не брати до уваги 1992 рік, коли було введено в обіг купоно-карбованець, першу загальнонаціональну валюту, й уряд «нарешті» надрукував грошей, скільки хотів. Інфляція того року сягнула 2500%, тобто ціни зросли в 25 разів.

одне красномовне порівняння: для Департаменту виконання покарань – 2,5 млрд грн, для програм Міністерства сім'ї, молоді та спорту – 1,5 млрд грн. Що ж, мабуть, той, хто не піклується про молодь, змушений потім витратити чималі кошти на виконання покарань.

Цікаво, що 80,3% видатків держбюджету (260 млрд грн) – це так звані видатки споживання, тобто зарплата, оплата комунальних та інших послуг, і лише 63,6 млрд (19,7%) – видатки розвитку. Тобто говорити про те, що бюджет-2010 – це бюджет економічного розвитку країни, що він закладає якісь серйозні основи на майбутнє, можна хіба що жартома.

ТРАНСФЕРТИ ПЕНСІЙНОМУ ФОНДУ

Ресурси Пенсійного фонду (ПФ) є частиною державних фінансів. Водночас ПФ має власні джерела їх надходження за рахунок «пенсійного податку», ставка якого, за оцінками експертів, найбільша у світі (35,2% – основний податок і ще шість додаткових, наприклад, за розмови по мобільному телефону). Але ситуація в Україні така, що Пенсійному фонду власних грошей катастрофічно бракує. Уже торік ПФ тільки на 65% забезпечував себе власними ресурсами. І тому величезні трансферти з держбюджету на підтримку ПФ, започатковані 2004-го, постійно збільшуються. А цього року розмір видатків держбюджету, що мають статус трансферту до ПФ, як порівняно з іншими статтями, так і порівняно з минулим роком просто вражає – 67,8 млрд грн. Із них так звані планові трансферти – 38,2 млрд, кошти на покриття дефіциту ПФ – 29,6 млрд.

192,3 млрд грн (609 тонн золота) – саме стільки становлять доходи і видатки Пенсійного фонду в 2010 році. З них власноруч він заробить лише 121,8 млрд грн, тобто 63% потрібної суми. Решта (67,8 млрд грн) – трансферт із бюджету, хоча ці кошти мали б там і залишитися й бути спрямовані, приміром, на реформи ЖКГ, молодіжні програми, охорону здоров'я, будівництво доріг та інші важливі програми розвитку.

При цьому державні пенсії як були, так і залишаються не-

Водночас для того, щоб у процесі соціальних виплат не було виходу за межі встановленого рівня річної інфляції, який і там немалий (13,1%, що вже дало уряду змогу «збільшити» доходи держбюджету майже на 20 млрд грн), стаття 75 «Особливих положень» надає Кабінету Міністрів право визначити розмір цих виплат виключно в межах передбачених асигнувань. Тобто навіть якщо законом передбачено підвищення соціальних стандартів, це ще нічого не означає – соціальні видатки будуть, якщо на це будуть гроші.

Про це йдеться і в п. 7 «Прикінцевих положень», який навіть дозволяє уряду (це ще одна новація) переглядати розміри визначених законодавством соціальних виплат у межах норм, схвалених урядом.

Що стосується несоціальних видатків, то тут закладено інший підхід, причому якимось обмеженням уряд себе не дуже обтяжував.

ВИДАТКИ ДЕРЖБЮДЖЕТУ

Стаття 1 визначає, що через держбюджет буде розподілено 324 млрд грн. Ці гроші розписані між бюджетними програмами головних розпорядників коштами, яких в Україні понад сто. Найбільше грошей отримають Міністерство освіти і науки (20,3 млрд грн), Міноборони (13,5 млрд грн) та МВС (12 млрд грн).

На утримання МВС, МНС, ДПА, СБУ, УДО та інших так званих силових структур разом передбачено понад 30 млрд грн, водночас на всі програми Міністерства культури (разом із туризмом) – лише 1,7 млрд грн. І ще

1780 ТОНН
золота
вилучить
з економіки
і перерозподілить
держава

ликими, оскільки в межах нішньої державної пенсійної системи проблема достойних пенсій не може бути вирішена. Шлях один – реальна пенсійна реформа, введення й активний розвиток накопичувальної складової пенсійної системи: як обов'язкової, так і через недержавні пенсійні фонди.

Питання: чи зможе уряд у повному обсязі забезпечити державною пенсією 13,7 млн громадян, якщо місячна потреба ПФ у травні, наприклад, становила 15,6 млрд грн?

Хоч як дивно, зможе, бо згідно зі статтею 56 «Особливих положень» Пенсійний фонд у будь-який час за відсутності грошей має право взяти в Держказначействі безвідсоткову позику терміном до року за рахунок коштів єдиного казначейського рахунка. А якщо грошей і там не буде, то дивись статтю 78 цих самих «Особливих положень», що дозволяє уряду здійснити державні запозичення на суму, якої бракує. Тобто гроші на виплату пенсій завжди будуть, питання, якою ціною і за рахунок кого.

ТРАНСФЕРТИ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТАМ

Доходи місцевих бюджетів формуватимуться з 42 джерел. Із них 41 джерело дає їм 74,4 млрд грн, лівова частка з яких – податок на доходи фізичних осіб. А таке джерело, як трансферти з держбюджету, принесє аж 77,5 млрд грн. Щоправда, як і раніше, відкритим залишається наївне питання: навіщо було все це забирати спочатку в Київ, а потім віддавати в регіони?

ЯКИМИ ДОХОДАМИ ВСЕ ЦЕ БУДЕ ЗАБЕЗПЕЧЕНО?

Передбачено аж 100 джерел доходів держбюджету, що визначені в сумі 268 млрд грн. Із них податкові надходження – 203 млрд, неподаткові – 55 млрд грн. Наскільки реальними є встановлені суми податкових надходжень?

У 2009 році до держбюджету надійшло 148 млрд грн податкових платежів. У 2010-му планується зібрати на 55 млрд грн (тобто на 37%) більше. При цьому надходження ПДВ збільшується на 41%, прибуткового податку – на 15%, акцизів – на 39%, ввізного мита – на 32%.

Як бачимо, завдання непросте. Мабуть, тому уряд у додатку до держбюджету і подав перелік пільг із податків і зборів та розрахував втрати бюджету на 2010 рік за рахунок цих пільг у сумі 29,5 млрд грн.

І процес зменшення цих пільг уже розпочався. У статтях 58 і 59 «Особливих положень» держбюджету передбачено, що 2010 року державні підприємства в обов'язковому порядку мають сплачувати 15% чистого прибутку до держбюджету, а державні підприємства, природні монополії – 30%. Якщо вони цього не зроблять, то платитимуть солідний штраф за кожен прострочений день. Це стосується й акціонерних товариств, у яких держава має контрольний чи інший пакет. Загалом це повинно дати держбюджету майже 3,5 млрд грн, які вже враховані у його неподаткових доходах.

А в пункті 11 «Перехідних положень» Закону уряд пішов ще далі й поширив дію цієї норми на всі акціонерні товариства, встановивши, що всі вони 2010 року зобов'язані 30% прибутку за результатами 2009-го спрямувати на виплату дивідендів. А ось до чого це призведе, в Кабміні, схоже, не рахували. 2008 рік був важким та збитковим для більшості підприємств. І якщо в 2009-му вже в когось і були прибутки, то вони мали надходити на покриття попередніх збитків. Але тепер 30% із цих віртуальних прибутків (а фактично з обігових коштів) потрібно спрямувати на дивіденди, а ще 25% заплатити як податок на прибуток. Якщо дивіденди отримуватиме фізособа, вона буде змушена заплатити 15% податку на доходи. Ось такі «антикризові стимулюючі заходи» для українського бізнесу.

ПОШУК «ІНШИХ» ДОХОДІВ

Уже 26 квітня, у день прийняття держбюджету, уряд вніс на розгляд Верховної Ради законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України». Як зазначено в пояснювальній записці, ухвалення цього закону «дозволить мобілізувати до бюджету додатково 16,2 млрд грн у 2010 році. Цікаво, що в пояснювальній записці також сказано, що він «не потребує обговорення з громадськістю». 11 травня Вер-

ховна Рада прийняла проект у першому читанні, дано доручення терміново готувати його до другого читання за спрощеною процедурою. Процес пішов.

Не обійшли «Особливі положення» і питань контролю. Так, стаття 67, невід'ємною частиною якої є й додаток № 8 Закону про держбюджет, визначає перелік органів, за якими закріплено право контролю за стягненням платежів до бюджету. Якщо хтось думає, що це лише Державна податкова адміністрація, то він помиляється. Таких органів у нас тепер аж 56: крім ДПА це Державна митна служба України, Національний банк України, МінАПК, ФДМ, Мін'юст, МОЗ тощо.

ЯКЩО ЗАКОНОМ ПЕРЕДБАЧЕНО ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ, ЦЕ ЩЕ НІЧОГО НЕ ОЗНАЧАЄ – СОЦІАЛЬНІ ВИДАТКИ БУДУТЬ, ЯКЩО НА ЦЕ БУДУТЬ ГРОШІ

А грошей усе одно мало, тому потрібні запозичення. Багато запозичень.

ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖБЮДЖЕТУ

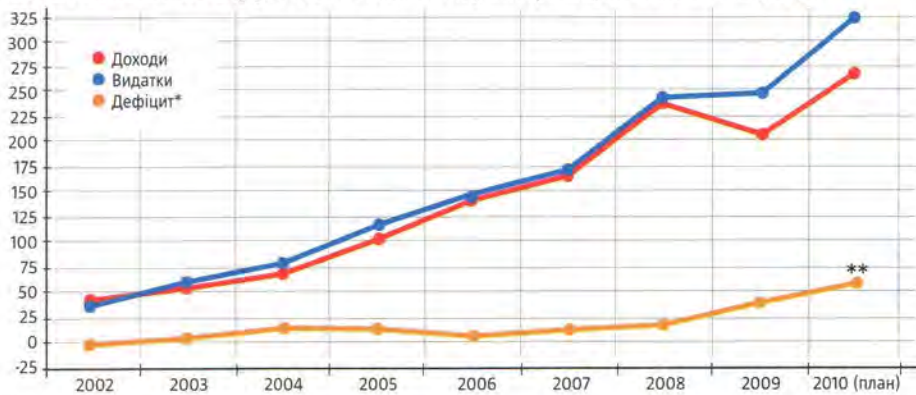
Законом про держбюджет передбачено, що загальні запозичення становитимуть 100 млрд грн, з яких 34 млрд грн – зовнішній борг, 66 млрд грн – внутрішній. До цих грошей додається ще 10 млрд грн надходжень від приватизації. Таким чином, 110 млрд грн мало б спрямовуватися на фінансування держбюджету. Фактично ж надійде лише 58 млрд грн. Решта 52 млрд згорять у самому процесі запозичень та погашення раніше взятих зобов'язань. Коефіцієнт ефективності фінансування – 52,7%. Звісно, для держбюджету цього замало. Але це не

ФІСКАЛЬНІ СТОПКИ

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ ДЕРЖБЮДЖЕТУ В 2009–2010 РР., МЛРД ГРН		
	2009	2010
ПДВ	94,84	119,03
Податок на прибуток підприємств	41,94	40,49
Акцизи	23,84	29,70
Мито	10,49	8,67
Ресурсні збори	3,20	3,90
Плата за ліцензії	0,45	3,90

За даними законів про держбюджет на 2009 та 2010 роки

КОШТОРИСИ ПРОЇДАННЯ. Фактичні параметри держбюджетів, млрд грн

*Без урахування наданих та погашених державних кредитів.

**За оцінками експертів, реальний дефіцит держбюджету сягне 150–170 млрд грн.

За даними Кабміну та закону про держбюджет на 2010 рік

сучасне українське ноу-хау, а давно і не нами придумана схема. А ось в Україні придумано дещо інше, цікавіше.

«НОВІ» ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

Стаття 10 «не особливої частини держбюджету» встановлює, що на кінець 2010 року державний борг не перевищуватиме 309 млрд грн, а стаття 11 – що державні запозичення можна здійснювати тільки в межах цього боргу. Однак українські новачки держбюджету, якнайдалі сховані від «зовнішніх» очей у відомих «Особливих положеннях», пере-креслюють ці норми.

Так, стаття 75 передбачає, що уряд має право в будь-який час «придбати акції банків (частки, паї) в обмін на державні облигації України, надавати кредити і безповоротну фінансову допомогу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за умови, що його фінансові можливості вичерпано, здійснювати збільшення статутного капіталу Державної іпотечної установи, надавати інші види фінансової допомоги банкам» за рахунок державних запозичень понад обсяг державного боргу, самостійно при цьому коригуючи цифри цього самого Банку.

Крім того, якщо уряд захоче надати гроші Аграрному фонду в сумі до 5 млрд грн, то він теж може скористатися такими самими привілеями (стаття 77).

Суть «новачки» в тому, що уряд у Законі про держбюджет передбачив механізми його корекції за принципом «коригую сам і при цьому все законно».

Не менш цікавими є формування та розподіл коштів стабілізаційного фонду (стаття 74 «Особливих положень»), створеного наприкінці 2008 року всупереч Бюджетному кодексу, що забороняє створення позабюджетних фондів. Джерелами коштів цього фонду на 2009 рік були гроші від приватизації і «цільове розміщення державних цінних паперів». Цього року 10 млрд грн від приватизації розписано на фінансування держбюджету, тому джерело тут єдине – «цільове розміщення державних цінних паперів».

Передбачається, що через стабілізаційний фонд буде розподілено щонайменше 31 млрд грн. Це гроші на здешевлення кредитів, фінансування інвестиційних проектів, загальнодержавних та державних цільових програм в агропромисловому комплексі – 3 млрд грн; фінансування Державної комплексної програми розвитку авіаційної промисловості, Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу; Державної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу – 1,5 млрд грн; часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції, фінансування гірничоріятувальних заходів та передачі об'єктів соціальної інфраструктури вугледобувних підприємств у комунальну власність – 9,3 млрд грн; виконання Державної цільової програми підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу – 6,7 млрд грн; державна підтримка реалізації

інноваційних та інвестиційних проектів – 1,8 млрд грн та інші напрями. Їх чотирнадцять, зокрема й «інші витрати», що дає уряду змогу використати значно більшу суму, ніж 31 млрд грн, без яких би там було «але», як, наприклад, у випадку з соціальними виплатами.

ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ

Механізм державних гарантій був дуже модним в Україні на початку 1990-х років, багато поважних нині людей заробили перші великі статки завдяки цьому механізму. Сьогодні цей механізм відновлюється. Так, стаття 13 Закону про держбюджет дозволяє надати державні гарантії на суму зовнішніх запозичень у 45 млрд грн. Суб'єкти державного сектору економіки мають право взяти кредити на цю суму, а уряд надасть гарантії кредиторам. Це так званий умовний державний борг, який у разі невиконання держпідприємством своїх зобов'язань стане (раніше ставав у більш ніж 75% випадків) державним боргом, який потрібно буде віддавати за рахунок бюджетних грошей.

РИЗИКИ

З одного боку, є висока ймовірність виконання зобов'язань соціального характеру в межах затверджених бюджетних сум. Уряд начебто створив умови для фактичного виконання бюджетних, зокрема соціальних, зобов'язань, а також узяв під жорсткий контроль потоки бюджетних надходжень та соціальних виплат, вийшов з ініціативами суттєвого збільшення податкових надходжень.

Однак уряд створив великий простір для власних фінансових маневрів, не піклуючись особливо про їхню законність і ризики. Значна частини таких дій не підпадає під громадський і парламентський контроль, що створює фінансові ризики. У зв'язку з цим не є однозначною відповідь на запитання, чи буде 2010 року забезпечена в країні фінансова стабільність. Якщо весь задекларований у держбюджеті маховик запозичень буде запущено, то нинішню фінансову стабільність буде порушено. А спокуси тут дуже великі. ■

НАЙБІЛЬШЕ ГРОШЕЙ ОТРИМАЮТЬ:

20,3 млрд грн – Міністерство освіти і науки

13,5 млрд грн – Міністерство оборони

12 млрд грн – Міністерство внутрішніх справ

7,2 млрд грн – МінАПК

6,7 млрд – Міністерство охорони здоров'я

4,6 млрд – Мінпраці і соціалізму

4 млрд – Міністерство з надзвичайних ситуацій

3,1 млрд – Нацагенство з питань Євро-2012

2,6 млрд – НАН України

2,5 млрд – Департамент виконання покарань

Фірми платять

Кабмін лобіює «азарівські» зміни до податкового законодавства, щоб залатати ухвалений нашвидкуруч держбюджет

Автор:
Ірина
Перевозченко

Верховна Рада ухвалила в першому читанні законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо оподаткування)». 20 травня парламент мав прийняти документ в цілому, але на час здачі номера до друку результати розгляду були невідомі. Всупереч обіцянкам прем'єра Миколи Азарова про зменшення податкового тиску, уряд має намір підвищити ставки акцизів і зробити жорсткішими умови адміністрування податку на прибуток та ПДВ. Ціна питання – 16,2 млрд грн.

ФАБУЛА

Проект податкових змін було внесено до ВР одразу після прийняття держбюджету-2010 і ратифікації харківських угод із РФ щодо газу та Чорноморського флоту. По-суті, урядовий законопроект є податковим доповненням до Закону про держбюджет. Нагадаємо, що раніше Конституційний Суд заборонив включати фіскальні коригування до головного кошторису країни. Відповідно зараз Кабмін подає податкові новели окремим документом.

Побіжне прочитання фіскальних ініціатив викликає відчуття deja vu, а їх вивчення змушує задуматися. Витримані точно в такій самій стилістиці закони масово потрапляли до ВР у 1998–2002 роках. Зазви-

чай писали їх у ДПАУ під керівництвом Миколи Азарова і Федора Ярошенка (нині міністр фінансів). Минуло десять років, і, на жаль, ні стиль, ні ідеологія, ні нехтування правилами написання податкових законів ані в одного, ані в іншого не змінилися. Старший юрист компанії «Волков, Козьяков і Партнери» Андрій Безсмертний стверджує, що, згідно зі статтею 1 Закону «Про систему оподаткування», корекція податкового законодавства допускається за шість місяців до початку наступного бюджетного року. Більшість норм урядового проекту наберуть чинності вже в 2010-му.

КОМУ Я ВИНЕН – УСІМ ПРОЩАЮ

Найбільше грошей в уряді розраховують отримати від зміни правил сплати й адміністрування податку на додану вартість. У Мінфіні підраховали, що правки до базового закону дадуть бюджету майже 7 млрд грн додаткових надходжень. Спосіб досягнення мети цілком традиційний: розширення повноважень податківців, максимальне збільшення бази оподаткування та зменшення відшкодування ПДВ.

Нагадаємо, що зобов'язання держави з ПДВ виникають перед підприємствами у випадку, коли податок, сплачений під час купівлі, приміром, сировини, перевищує суму податку за опе-

раціями продажу. Від'ємне значення ПДВ (або податковий кредит) виникає, зокрема, під час купівлі дорогого обладнання, експортних операцій тощо. Підтвердженням права суб'єкта господарювання на відшкодування ПДВ є накладна, яку продавці видають покупцям.

Урядовий законопроект може позбавити права на податковий кредит із ПДВ у разі, якщо орган ДПА анулює реєстрацію постачальника товарів і послуг як платника ПДВ. Контрагент такого постачальника втратить право на відшкодування ПДВ навіть за наявності податкової накладної. Причому ДПА отримує можливість скасовувати реєстрацію з формальних причин. Наприклад, якщо в Єдиному держреєстрі суб'єктів господарювання є запис про відсутність платника податків за місцем реєстрації незалежно від того, продовжує він сплачувати ПДВ чи ні.

Окрім суто адміністративних норм у законопроекті закладено механізми, що унеможливають протистояння податківцям. Зокрема, платників хочуть позбавити можливості надсилати декларацію до

ФОТО: PHL

органу ДПА рекомендованим листом. У разі конфлікту з податківцями (приміром, якщо ті не приймають декларації і вимагають збільшити суму податку), рекомендований лист – це єдиний спосіб для бізнесмена виконати вимоги норм про подання звітності, щоб пізніше довести свою правоту в суді. В 2010-му бухгалтерам у будь-якому разі доведеться йти на уклін до інспекторів, які, як завжди, вирішуватимуть, приймати декларації чи ні.

Окрема історія – норми, що розширюють базу оподаткування. «Кабмін хоче ввести податок на обіг у розмірі 20%. Нічого собі. Такого у світі ніде немає», – узагальнив сутність ініціатив команди Миколи Азарова голова Комітету ВР з питань податкової та митної політики Сергій Терьохін. Зокрема, уряд має намір заборонити 2010 року включати до заявки на бюджетне відшкодування ПДВ суми, не повернені у 2009-му.

РІВНЯННЯ НА ПРИБУТОК

Другим за значущістю для Кабміну є пакет правок до Закону «Про оподаткування прибутку підприємств», покликаний при-

нести 4,5 млрд грн додаткових надходжень до скарбниці.

Якщо зміни буде прийнято, в 2010–2014 роках сума від'ємного значення об'єкта оподаткування з податку на прибуток, що утворилася станом на 1 січня 2010-го, враховуватиметься у складі валових витрат платника в розмірі не більше ніж 20% на рік від суми накопичених збитків. Таким чином, якщо раніше підприємства могли зменшити податкові зобов'язання на розмір минулих збитків, то в 2010-му зробити це буде неможливо.

Далі – більше. Компанії, річний дохід яких перевищує 100 млн грн, уряд зобов'язує вести навіть не подвійний (податковий та бухгалтерський), а потрійний облік. Якщо точніше, законопроект передбачає обов'язкове введення обліку «податкових різниць» (тимчасових і постійних) із поданням відповідної звітності до органів ДПА. По суті, вводиться додаткове декларування розміру прибутку.

Решта правок до Закону «Про оподаткування прибутку підприємств» вузькопрофільні – стосуються фірм, що здійснюють розрахунки у валюті, а та-

ПОДАТКОВИЙ АПЕТИТ.
Хто як збирає – той так і їсть

кож банків. До речі, з приводу особливого бачення податковою механізми формування страхових резервів, а також калькуляції збитків і прибутку фінустановами Асоціація українських банків одразу звернулася до профільного комітету ВР. В АУБ вважають, що «обмеження можливості віднесення банками на валові витрати сум накопичених збитків призведе до виникнення парадоксу – штучної прибуткової діяльності банків за даними податкового обліку – і, як наслідок, до сплати значних сум податку на неіснуючі прибутки».

Слід зазначити, що під час розгляду проекту в Комітеті ВР з податкової та митної політики його публічного обговорення (об'єднаного підприємцям і прем'єром Миколою Азаровим, і віце-прем'єром Сергієм Тігіпком) так і не вийшло. За словами заступника голови комітету ВР Миколи Катеринчука, на засідання прийшли представники банків, виноробів, тютюнників, але їхньою думкою ніхто не цікавився.

АКЦИЗИ. ЗАПЛАТЯТЬ УСІ

Торік, коли уряд Юлії Тимошенко підвищував акцизи на сигарети або міцний алкоголь, опозиціонери з Партії регіонів різко критикували кожну таку ініціативу, не забуваючи нагадувати електорату про «загибель галузей» і «перекладання податкового тягаря на плечі простих громадян». У владі регіонали діють так само, навіть жорсткіше. Суттєве підвищення акцизів світить продавцям і виробникам нафтопродуктів, тютюнових виробів, спирту, вин, пива, сидру тощо. За рахунок цього Кабмін у 2010-му планує додатково отримати понад 4 млрд грн.

Акциз на нафтопродукти в середньому планують збільшити в півтора раза, а за деякими позиціями – більш ніж уосьмеро. Найвідчутніше підвищать ставки на компоненти бензинів – з €20 до €172 за тону. Популярні бензини А-92 і А-95 замість €110 обкладатимуться акцизом у розмірі €172 за тону. Для А-98 ставка збору збільшиться зі €110 одразу до €200 за тону. Роздріб на такі нововведення неминуче відреа-

гує зростанням цін – влітку вартість А-95 на АЗС, найімовірніше, перевищить 9 грн за літр. І наповнюватимуть бюджет протести громадяни, а не багатії, як обіцяв Микола Янович.

Акциз на ігристі вина мають намір підвищити на 16% – з 2,5 до 2,9 грн/л, горілчаний збір зросте на 15,9% – до 39,4 грн за літр стовідсоткового спирту, акциз на коньяк має бути підвищений до такого самого рівня, але поетапно: цього року він збільшиться на 21% – до 17 грн. Документом також пропонується підвищити ставки акцизного збору на сигарети з фільтром: з 20 до 25% за адвалорною складовою і з 69 до 90 грн за 1000 штук за специфічною. Остання акцизна позиція законопроекту – пиво. Ставка збору з цього напою має зрости на 23% – з 0,6 до 0,74 грн/л. На перший погляд, підвищення не дуже велике, однак разом зі збільшенням рентної плати за воду в 15 разів (що пропонується в тому самому проекті) акциз цілком може стати соломинкою, яка зламає спину верблюдові. Втім, навряд чи українці перестануть пити пиво. Платити доведеться більше.

Мабуть, єдиним масовим підакцизним товаром, за яким

законопроект не передбачає підвищення податку, є автомобілі. Однак, за даними гендиректора ВААІД Олега Назаренка, Кабмін просто не встиг включити підвищення акцизів на авто до законопроекту №6337. Це можуть зробити пізніше окремим проектом. Податок планують збільшити для всіх автомобілів з об'ємом двигуна понад 3000 см³, диференціюючи розмір платежу залежно від ціни. Приміром, машину вартістю до €50 тис. оподатковуватимуть за ставкою €1 за см³; на авто вартістю €50–100 тис. акциз становитиме вже €2 за см³ тощо. Максимальна ставка – €4 за см³ – передбачена для машин вартістю понад €150 тис.

ФОНТАН ІДЕЙ

Законопроект №6337 – перша ластівка цілої низки майбутніх цьогорічних змін податкового законодавства. Років десять тому Миколу Азарова у цьому стримував президент Леонід Кучма, а написані в ДПАУ закони частенько провалювалися на голосуванні під улюлюкання опозиції. У 2010-му таких стримувать і противаг немає.

З кулуарних розмов у ВР, Кабміні й Держкомпідприємництва можна зробити висновок, що наступною в черзі на коригування

НАДХОДЖЕННЯ В ЗАКОНІ

Завдяки чому уряд планує залучити додаткових

16,2 млрд грн
до держбюджету

Зміни в адмініструванні ПДВ та порядку нарахування податкового кредиту

6,9 млрд грн

Зміни в обчисленні оподаткованого прибутку підприємств

4,5 млрд грн

Збільшення акцизів на бензин, пиво тощо

4,1 млрд грн

Зростання ресурсних та рентних платежів

0,7 млрд грн

стоїть спрощена система оподаткування. Обговорюється можливість підвищення ставок, запровадження сплати збору до ПФ на загальних підставах спрощення тощо. Потім настане черга імпортерів авто (їх, як уже було зазначено, очікує підвищення акцизу вдвічі – вчетверо), потім фармацевтів (скасування пільг із ПДВ) тощо. До речі, підприємств-спрощенців із великими оборотами податкова перевіряє вже зараз: нещодавно в Києві було закрито практично всі магазини, що торгували дорогими годинниками. Цих спрощенців звинуватили в заниженні митної вартості товарів, «сірому» імпорту та перевищенні допустимої величини оборотів (500 тис. грн на рік).

Українці чинічно на цьому тлі виглядає намір Мінпромполітики законодавчо оформити Меморандум уряду з підприємствами ГМК (пільгові тарифи на газ, залізничні перевезення, електрика, а також пільги з податку на прибуток). Вочевидь, нічого не вдієш: ні у фармацевтиці, ні на автомобільному ринку, ні тим більше в сегменті малого та середнього бізнесу головні спонсори Партії регіонів інтересів не мають. ■

Продовження на стор. 40

ПОЗАДУ ПЛАНЕТИ

КІЛЬКІСТЬ ЩОРІЧНИХ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ	
Регіон	Коефіцієнт
В середньому по світу – 29,83	
Топ-10 країн із найбільшою кількістю платежів	
Кот-д'Івуар	66
Сербія	66
Венесуела	71
Ямайка	72
Киргизстан	75
Чорногорія	89
Узбекистан	106
Білорусь	107
Румунія	113
Україна	147

ЧАС НА АДМІНІСТРУВАННЯ ТА СПЛАТУ ПОДАТКІВ	
Регіон	Час, людино-годин на рік
В середньому по світу – 276,79	
Топ-10 країн із найскладнішим податковим законодавством	
Мавританія	696
Україна	736
Венесуела	864
Білорусь	901
Нігерія	938
Вірменія	958
В'єтнам	1050
Болівія	1080
Камерун	1400
Бразилія	2600

ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРПЛАТИ	
Регіон	Оподаткування зарплати, % від прибутку
В середньому по світу – 15,51	
Топ-10 країн із найбільшим податковим навантаженням	
Угорщина	39,4
Чехія	39,5
Білорусь	39,6
Словаччина	39,6
Бразилія	41,3
Україна	43,1
Італія	43,4
Китай	49,6
Бельгія	50,2
Франція	51,7

За даними дослідження Doing Business–2010 Світового банку

ЛЕГЕНДИ СІТІ

Ліцензія: серія НР № 0900 м від 19.05.2005

ВИ ВІРИТЕ? МИ ЗНАЄМО!

щосуботи о 23:00
дивись на телеканалі

Працездатних обстежать

Автор:
В'ячеслав
Дарпіняц

Є кілька новин, поміж них одна – не те щоб зовсім погана. Перший заступник голови ДПА України Віктор Шейбут (куратор податкової міліції) вважає, що наймані працівники мають нести не кримінальну, а адміністративну відповідальність за отримання зарплати в конвертах. В інтерв'ю моєму улюбленому діловому тижневику Віктор Шейбут так і сказав: «За оперативними даними, в Україні 50% зарплат виплачується в конвертах... Та ми ж не хочемо перетворити всю країну на зону. Тож вихід один – штраф». Навряд чи цей вихід комусь сподобається, але за оперативне розуміння ситуації на ринку праці варто подякувати. Я теж не хочу, щоб країна перетворилася «на зону». Й чомусь не маю сумніву в тому, що група податківців на чолі виконавчої влади здатна реалізувати подібний національний проект.

«Зоною» ця країна може виявитися не для найманих працівників, а для роботодавців. Для когось – буквально, як, наприклад, для керівника компанії «Житомирські ласощі» Євгена Гамова, який із 23 по 26 квітня цього року провів за ґратами за підозрою в несплаті внесків до Пенсійного фонду. А решта бізнесменів отримають покарання умовно, як завжди. ВРУ прийняла в першому читанні законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо оподаткування)». Цей документ, між іншим, надає право податковим органам здійснювати контроль за дотриманням норм законодавства про працю на всіх підприємствах незалежно від форми власності.

Податківці-upgrade отримають нові небезпечні компетенції, а саме: право доступу до будь-яких приміщень будь-якої компанії, а також право одержувати будь-яку інформацію, документи й матеріали від суб'єктів господарювання та фізичних осіб (на хвилинку – і й від найманих працівників). Нормативна назва процедур відповідає їхньому змісту – «обстеження», формальна підстава – «направлення, підписане керівником органу ДПА». Можна скільки завгодно говорити про те, що з огляду на розмах нових процедур підставою для їх проведення мало би бути рішення суду або щонайменше санкція прокуратури. Але група податківців навряд чи почуює і тим більше прислухається.

Бізнесменам уже зараз можна готуватися до «обстеження» й готувати до нього персонал. Насамперед уважно вивчити Кримінальний кодекс. Ніхто не гарантує, що візит податківців-upgrade

не завершиться справою «за фактом» у випадку виявлення на підприємстві грубих порушень законодавства про працю (ст. 172 КК) або трудових угод (ст. 173 КК), – результати «обстежень» оформлятимуть у порядку, визначеному ДПАУ. Нагадаю, що «фактові» справи в Україні можуть тривати роками. І роботодавцям, і найманим працівникам варто пам'ятати, що природну реакцію людини на примусове «обстеження» можуть легко кваліфікувати як «невиконання законних вимог» і притягнути або до адміністративної, або до кримінальної відповідальності. Залежно від ситуації.

На жаль, навіть авторитетні юристи не встигли розробити алгоритм дій – як поводитися на «обстеженні»?.. Немає практики. Років 15 тому підприємницький слух пестило інше страшне слово – «перевірка». З часом в українському законодавстві з'явилися норми, виписані, немов у Бойовому статуті, кров'ю. Митарям заборонили проводити планові виїзні перевірки частіше, ніж раз на рік, зобов'язали повідомляти про свої візити за десять

днів, встановили перелік підстав для позапланових перевірок тощо. Форми спілкування бізнесу з державою унормували, а законодавчі прогалини та перегини зацементували та вирівняли корупція. Новий термін «обстеження» звучить принаймні так, як «перевірка», але навряд чи відрізняється від нього змістовно. Решта – питання часу і нервових клітин роботодавців, які звикли працювати в умовній «зоні».

У цій «зоні» вже зараз на 1000 працездатних осіб припадає понад 650 непрацездатних, зокрема близько 400 пенсіонерів (40% населення), за даними Держкомстату. Й у палкому прагненні покрити дефіцит Пенсійного фонду (цього року становить майже 29,6 млрд грн) шляхом втручання в трудові відносини можна наламати дров. Хоча б тому, що далеко не всі пенсіонери живуть виключно за рахунок держави – діти деяких отримують зарплати в конвертах. Але цікавить інше. Невже фахові податківці-урядовці не розуміють, що сплата відрахувань до пенсійного та інших соцфондів у повному обсязі для багатьох бізнесів означатиме закриття? Якщо цього розуміння немає – фіскалам варто поспілкуватися з бізнесменами, які привели їх до влади. Чи друзі по партії теж кандидати на «обстеження»? Залежно від ситуації? ■

**ЗАГРОЗА ПОДАТКОВОГО
«ОБСТЕЖЕННЯ» МОЖЕ
СПРОВОКУВАТИ
СКРОЧЕННЯ РОБІТНИКІВ,
НАЙНЯТИХ З ПОРУШЕННЯМ
КЗпП**

ДРУГИЙ КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ КІНОФЕСТИВАЛЬ

25 ТРАВНЯ - 1 ЧЕРВНЯ 2010

Кінопокази у кінотеатрах
Баттерфляй "Ультрамарин" та "De Luxe"

БАТТЕРФЛЯЙ

Детальна інформація на www.kievfilmfest.com

Автомобіль фестивалю Audi
Vorsprung durch Technik

Офіційний стиліст

DESSANGE PARIS

Розміщує готель-бутик

Маркетинг партнер

Офіційний медіа-партнер

Європаніка

Фінансові ринки не вірять у €750-мільярдний пакет допомоги на підтримку євро. Спекулянти атакують європейську валюту

Автор:
Уве
Умлауфф,
міжнародний
фінансовий
аналітик

«Євро схоже на курча з відрізаною головою. Воно ще ходить кілька хвилин перед тим, як упасти та вмерти. Євро зараз саме в такій фазі», – так каже Джон Тейлор, голова найбільшого валютного хедж-фонду FX Concepts, який розташований у Нью-Йорку. В 1992 році він уже брав участь в ініційованій Джорджем Соросом атаці на британський фунт. Тепер він грає проти євро й не вірить у перспективи порятунку Греції. Той ж думки дотримується голова Deutsche Bank AG Йозеф Акерманн. На телешоу, яке дивилися мільйони глядачів, він заявив, що має великі сумніви щодо повернення Грецією €300-мільярдного боргу. Акерманн не лише голова найбільшого німецького банку, а й очолює міжнародну банківську асоціацію IIF. А це вже достатня причина для сумнівів у тому, що трирічний план підтримки проблемних економік країн єврозони на €750 млрд буде справді достатньо.

АРИФМЕТИКА БОРГІВ

Коли скласти докупи всі борги країн PIIGS (Португалії, Ірландії, Італії, Греції та Іспанії), час сплати яких припадає на ці три роки, то вийде сума приблизно

€973 млрд (див. «Час сплати державних бондів»). Щорічний бюджетний дефіцит усіх країн єврозони зараз становить 6,3% ВВП або €565 млрд в абсолютних числах. Без €250 млрд від МВФ €500 млрд, виділених Євросоюзом, не вистачить навіть для фінансування дефіциту одного року.

Рішення знайдено, але воно є і проблемою. Фінансові ринки не лише забезпечують грошима країни та їхні економіки, а й визначають їх вартість – тобто процентні ставки за кредитами. Чим вони вищі, тим гірший кредитний рейтинг позичальника. Він залежить від наявного та майбутнього бюджетного дефіциту, а також державного боргу. А отже, розлетілися на шматки не фінансові ринки – вони якраз працюють бездоганно, а самі держави та їхня боргова політика. Роками вони боялися сказати своєму населенню (виборцям), що велика частина добрих справ фінансується у борг.

На жаль, у цьому був замішаний і «незалежний» Європейський центральний банк (ЄЦБ). Він не тільки порушив табу на позичання грошей під сумнівні державні бонди без мінімального рейтингу, тепер він уперше в історії ще й викупує їх! Це

означає, що у фінансову систему накачують гроші, й виникає ризик інфляції. Вона непомітно та невидимо пошириться всією Європою, як попіл із ісландського вулкана, і не залишить жодних надій на зростання економіки.

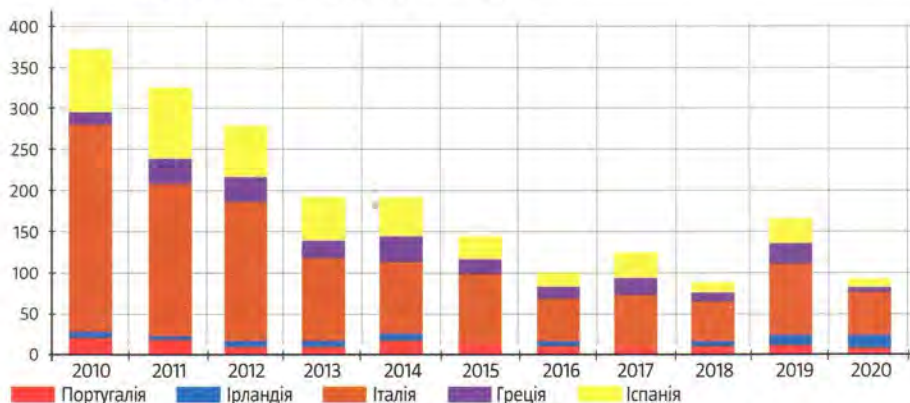
У Німеччині закликають до негайного зміщення з посади голови ЄЦБ Жана-Клода Тріше. Це ті самі експерти, які критикують заснування «трансферного союзу», не звертаючи уваги на те, що цей союз уже існує від народження євро в 2002 році. Й саме Німеччина та Франція порушили в 2002 та 2003 роках маастрихтські критерії щодо обмеження бюджетного дефіциту, а отже, не були зацікавлені запускати механізм санкцій – у ретроспективі зрозуміло, що це було великою помилкою.

Політики відповіли на кризу розлюченою атакою на «аморальних спекулянтів». Хто насправді ці погані спекулянти? Джон Тейлор та подібні до нього? Ні, за так званими хедж-фондами стоять власники та інвестори з пенсійних фондів, банків та страхових компаній. Воникладають у хедж-фонди гроші своїх клієнтів – переважно звичайних вкладників. Тому відповідальність лягає на держави: якщо вони контролюватимуть бюджетні дефіцити, то будуть винагороджені нижчими відсотковими ставками; якщо ж ні, то ставки зростуть і європаніка триватиме.

ОПТИМІСТИЧНИЙ СЦЕНАРІЙ

Хай там як, для порятунку євро вжили антикризові заходи. Має з'явитися європейський «податок на фінансові транзакції». Ясна річ, його буде перекладено на клієнтів банків. І він не зупинить спекулянтів, оскільки гра триватиме в Нью-Йорку чи Токіо. Завводять жорсткіше регулювання для хедж-фондів. Проти цього особливо виступає Лондон, де розташовані 80% таких фон-

Час сплати державних бондів, € млрд

Джерело: Bloomberg, 29 квітня 2010

Зустрічайте! Дивовижні знижки!

дів. Уже з 2011 року країни-члени ЄС інформуватимуть Єврокомісію про свої бюджети перед їх затвердженням у парламенті. Це має призвести до кращої координації, оскільки зараз Брюссель отримує бюджетну інформацію вже після затвердження. Критики вбачають у цьому загрозу бюджетній самостійності національних урядів. Дехто вважає, що повинні бути заборонені кредитні дефолтні свопи (CDS). Це абсурд, адже без цієї страховки ніхто не купуватиме борги з поганими рейтингами. Нарешті, Німеччина запровадила так зване боргове гальмо – закон, який обмежує бюджетний дефіцит певним відсотком ВВП (у німецькому випадку це 0,5%). Такий підхід можуть поширити на весь Євросоюз.

Утім, лише ощадливість не вирішить проблеми. Має бути також економічне зростання, а отже, й вищі податкові надходження. Однак продуктивність національних економік єврозони вкрай низька. А як можна дати поштовх зростанню, коли суб'єкти економіки не конкурентноспроможні. Слабший євро міг би стати величезним економічним стимулом для орієнтованих на експорт країн, особливо Німеччини. Адже німецькі вироби будуть дешевшими за межами єврозони. Але прогноз для Європи невтішний: 1% зростання економіки замість прогнозованих перед сворокризою 2%.

У молодій історії євро були й гірші часи, і навіть паритетний курс із долларом не означатиме розвалу єврозони. В цій кризі є навіть нагода знову винайти валютний союз. Але для цього країни-члени повинні стати дуже ощадливими. Зберігається небезпека удушення ділової активності. Й Німеччина не ігноруватиме цю проблему, оскільки Європа та євро належать до її пріоритетних інтересів.

Тим часом, попри заперечення експертів, до єврозони прийняли нового члена – Естонію. Тому заплющте очі та сподівайтесь на краще. Валютою фінансових ринків є не євро чи долари, а впевненість. А вона повернеться тільки тоді, коли першопричини кризи (бюджетний дефіцит та державний борг) будуть вирішені. Мета Європи – збалансовані національні бюджети. ■

«Країни Європи переживають найважчу економічну кризу з часів Другої світової війни».

Жан-Клод Трише,
президент Європейського центрального банку

Як цей пакет допомоги має працювати?
€750 млрд спрямують на так званий спеціальний фінансовий механізм, деталі функціонування якого ще невідомі. Гроші виділятимуть, коли надходитиме час сплати державних боргів, а на фінансових ринках неможливо буде знайти кошти під розумний відсоток. Тож бідну країну буде убезпечено від поганих фінансових ринків. Саме зараз це відбувається з Грецією, яка отримує свої перші €20 млрд із допомогового пакета в €110 млрд

159 грн
Нова ціна
266 грн
Стара ціна

КАНЦЕЛЯРСЬКИЙ НАБІР "ЗЕЛЕНІ ЧОЛОВІЧКИ"

599 грн
Нова ціна
1299 грн
Стара ціна

ВІБРО-АКУСТИЧНА КОЛОНКА «I-mu T2»

259 грн
Нова ціна
453 грн
Стара ціна

КОМП'ЮТЕРНА МИША "ЗЕБРА"

199 грн
Нова ціна
279 грн
Стара ціна

ВЕБ КАМЕРА "КІНО"

159 грн
Нова ціна
259 грн
Стара ціна

СУМКА-РАДІО "ДИСКО"

359 грн
Нова ціна
485 грн
Стара ціна

БУДИЛЬНИК ЩО ТІКАЄ "Clocky"

299 грн
Нова ціна
498 грн
Стара ціна

ТАБУРЕТ "СУШІ"

599 грн
Нова ціна
999 грн
Стара ціна

USB ХАБ "МОТОР"

Та багато іншого ...

В Інтернет-магазині NEWTON
www.chudesa.com.ua
ціни нижчі на 5%!

Адреса магазинів NEWTON:

- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд» (044) 587-67-09
- ТРЦ «Караван», передкасова зона (044) 207-48-07
- ТРЦ «DREAM TOWN», 2-й поверх (044) 331-47-76
- ТВК «Глобус», 1-ша лінія (044) 371-18-79
- ТРЦ «SKY MALL», передкасова зона гіпермаркету «Ашан» (044) 495-49-76
- Корпоративні та оптові продажі (044) 585-97-29

Проти України

Держава
не виконує
судових рішень,
винесених проти
неї, у більшості
випадків

Автор:
Інна Завгородня

Відсудження в державі пільгової пенсії Василем Грищенком триває вже чотири роки. 30-річний стаж роботи зварювальником на шкідливому виробництві не переконав Пенсійний фонд у потребі виконання фінансових зобов'язань, взятих ще за радянських часів. «Спершу мої документи прийняли, – розповідає Грищенко, – а потім стали вимагати довідки, чи повний робочий день я працював і на якому обладнанні. Я їх також надав, проте отримав відмову в нарахуванні пільгової пенсії». Після рішення суду першої інстанції на користь Грищенка Пенсійний фонд звернувся до Київського апеляційного адміністративного суду, в якому справа лежить уже понад рік. «Якби судилися проти мене, мене засудили б за десять днів! А оскільки суджуся я, не вистачить і десяти років», – впевнений Грищенко. Навіть якщо йому вдасться отримати чергове рішення суду на свою користь, воно не буде гарантією того, що гроші таки заплатять.

Два роки мешканці міста Бучі Київської області очікують повернення податкового кредиту. Андрій Лемех, який повертає іпотеку, мав отримати наприкінці року 10 тис. грн переплачених податків. Не дочекавшись грошей, подав на місцеву податкову інспекцію до суду. «Я працюю в Києві, а живу в Бучі, – пояснює Андрій. – Податкова за місцем роботи нарахувала мені податковий кредит, проте Бучанська адміністрація вперлася і не хоче платити, мовляв, ви не сплачували податки у нашому місті. Суд першої інстанції не задовольнив моїх позовних вимог, тому я був змушений звернутися до апеляційного суду».

Судових позовів українців проти держави безліч – намагаються відсудити зарплати, пенсії й різноманітні компенсації. Останній наймасовіший приклад: у 2007–2008-му неправильно нараховували допомогу жінкам із догляду за дітьми до трьох років. Після прийняття відповідного рішення Конституційним Судом жінкам мали б перерахувати недоотримані ними 400–500 грн на місяць. Утім, намагання отримати ці гроші були марними, і тисячі матерів подали позови до суду. За даними Української Гельсінської спілки з прав людини, на сьогодні в українських судах понад 10 тис. таких справ. Проте, вигравши їх, позивачі все одно не можуть отримати гроші – держава відмовляється виконувати спершу власні закони, а потім і судові рішення.

НЕОБОВ'ЯЗКОВІ РІШЕННЯ

Апелюючи до судочинства, українці часто не усвідомлюють, що рішення національних судів проти держави і на користь громадянина Україна може просто не виконувати. За даними експертного дослідження «Український барометр-2009», держава не виконує судових рішень, винесених проти неї, в абсолютній більшості справ. Це не може не позначатися на ставленні українців до судової системи, а зрештою і до батьківщини, у якій вони почуваються безправними.

«Після 2004 року різко збільшилася кількість позовів до суду і скарг на дії органів влади, громадяни почали частіше ставати на захист своїх прав, – зазначає виконавчий директор Української Гельсінської спілки з прав людини Володимир Яворський. – Але поступово цей процес став затихати, тому що люди стикалися з невинуватим затягуванням судових процесів і корумпованістю судів. Майже 70% рішень судів у цивільних та адміністративних справах взагалі ніколи не виконуються. Якщо ви багато років воюєте в судах, а потім рішення не виконується, суд позбавлений сенсу. В таких умовах руки опускаються у все більшої кількості людей, хоча сьогодні готових захищати свої права все одно більше, ніж перед 2004 роком».

ВСІ В СТРАСБУРГ

Не отримавши сатисфакції в національних судах, українці масово звертаються до Європейського суду з прав людини. Основний приплив таких звернень відбувся так само за останні п'ять років, вивівши Україну на третє місце за кількістю позовів після Росії й Туреччини. За статистикою Євросуду за 2009 рік, на розгляді в ньому перебуває 10 тис. звернень від громадян України. Починаючи з 1997-го Україна прогнала 655 справ у Євросуді й далі програє по 120–140 справ щороку.

Адвокат Консультативного бюро з прав людини Спілки адвокатів України Світлана Торопчина безплатно вела справу меш-

даних на комунікацію уряду України, стосуються дотримання принципів справедливості у кримінальному процесі. Є скарги на порушення свободи слова, мирних зібрань, віросповідання, втручання у приватне життя», – зазначає адвокат.

Судяться з державою і юридичні особи. У 2007 році Євросуд виніс рішення щодо неповернення ПДВ підприємству «Інтерсплав» і постановив виплату матеріального відшкодування у розмірі €25 тис. Проте це рішення й досі не виконане. «З 2008 року виробнича діяльність на нашому підприємстві призупинена у зв'язку з неповерненням обігових коштів, – розповідає голова Профспілкового комітету СП «Інтерсплав» Сергій Пронь. – Через невиконання рішення Євросуду вже вісім місяців наші працівники не отримують заробітної плати, тому що єдине джерело погашення тримільйонної заборгованості із зарплати – це 11 млн неповерненого ПДВ».

ПРИНЦИП ЕКОНОМІЇ

У державному бюджеті окремим рядком щороку закладається близько 7–8 млн грн на виконання рішень Євросуду. Саме цим пояснюється те, що Україна сплачує грошову компенсацію за більшістю його рішень. На їх виконання дається щонайбільше три місяці, після яких нараховується пеня. Якби такий рядок бюджету було закладено для виконання рішень національних судів, де відповідачем є держава, потреба у зверненні до Євросуду відпала б. Проте державі це обійшлося б значно дорожче, тому вона цього не робить.

«Як на мене, це бізнес-принцип, запозичений у страхових компаній, – вважає Володимир Яворський. – Він побудований на тому, щоб максимально відсіяти кількість людей, які можуть отримати грошові компенсації. Наприклад, законом передбачено всім матерям підвищити розмір грошової допомоги. Умовно кажучи, їх 30 тис., з них до суду звернуться максимум 15 тис., а до Євросуду дійде не більше ніж п'ять. У результаті держава заплатить ушестеро менше, тобто заощадить величезні кошти». Цю закономірність помітила й адвокат Ва-

У БЮДЖЕТІ 2010 РОКУ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНО ЖОДНОЇ КОПІЙКИ НА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ, ЗА ЯКИМИ БОРЖНИКОМ Є ДЕРЖАВА

канця Дніпропетровська, що затяглася на сім років. «Мій клієнт позивався до суду про розподіл домоволодіння, – розповідає Торопчина. – Це інвалід, прикутий до ліжка, справу вела його сестра. Але судилися вони без адвоката, тому її відклали багатороків. Я особисто була обурена поведінкою судді. Взнявшись за справу, ми написали скаргу на суддю і домоглися прийняття рішення дуже швидко. Потім звернулися ще й до Євросуду. В результаті заявник отримав компенсацію у розмірі €3 тис. за порушення шостої статті Конвенції про право на судовий розгляд у розумний термін».

Позови українців до Страсбурга стосуються передусім невиконання судових рішень і надмірної тривалості судових процесів. Хоча цими порушеннями справи не обмежуються. За спостереженнями експерта Харківської правозахисної групи, адвоката Аркадія Буценка, українці скаржаться до Страсбурга на порушення практично всіх прав, які захищає Європейська конвенція з прав людини. «Дуже багато спорів про власність. Величезна кількість скарг, уже пере-

лентина Теличенко: «Часто держава задовольняє вимоги лише тих скаржників, які судяться проти неї. Такий підхід у нас, на жаль, дуже поширений. Парадокс: у бюджеті 2010 року не передбачено жодної копійки на виконання рішень національних судів, за якими боржником є держава, проте виділено 9,5 млн грн для виконання рішень національних судів на користь суддів. Тобто якщо позивач не суддя, то шансів він не має».

Проте, крім грошової компенсації, держава має ще й відновлювати порушені права людей, а з цим ситуація ще складніша. «Якщо людина засуджена за певний злочин, а Євросуд встановлює порушення її права на справедливий суд, – продовжує Яворський, – то в Україні ця справа має бути переглянута, бо людину було засуджено незаконно. Але Верховний Суд зазвичай відмовляє у перегляді таких справ. Неформально це пояснюють небажанням породити прецедент». За рішенням Євросуду в Україні було переглянуто лише одну справу «Салов проти України». Засудженого за перешкодження здійсненню виборчого права донецького адвоката Сергія Салова, якому напередодні президентських виборів підсунули підробну газету з повідомленням про смерть Кучми, було реабілітовано. Також він отримав компенсацію моральної та матеріальної шкоди у розмірі €10 тис.

ВИБІРКОВЕ ВИКОНАННЯ

Ще повільніше держава здійснює заходи загального характеру, потрібні для того, щоб порушення прав людини більше не повторювалися. «Рішення Євросуду не вплинуло на якість розслідування ані в справі Гонгадзе, ні в інших справах, – вважає Валентина Теличенко, яка представляла у Страсбурзі Мирослава Гонгадзе. – Ставлення до потерпілих залишається таким самим, а результат слідства визначальною мірою залежить від політичних чинників та професійності слідчих».

У 2005 році Євросуд визнав правоту вдови журналіста у справі «Гонгадзе проти України», вказавши на те, що держава не вжила достатніх заходів для захисту життя Георгія Гонгадзе і не

ЯК ДІЙТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ

ВСТАТИ, СУД ІДЕ

14 травня президент Віктор Янукович підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження». Голова профільного комітету ВР Сергій Ківалов уже охрестив закон «боротьбою з перевертнями в мантиях», бо він допомагає звільняти нечистих на руку служителів Феміди. За словами Ківалова, раніше «корумповані судді», яких Вища рада юстиції хотіла звільнити, оскаржували дії ВРЮ в «кישенькових» судах і залишалися безкарними. Новий закон передбачає оскарження дій ВРЮ виключно у Вищому адміністративному суді. Причому рішення ВАС по таких справах тепер остаточні й оскарженню не підлягають. А ось опонент Ківалова голова Верховного Суду України Василь Онопенко вважає, що мета закону прямо протилежна задекларованій. Адже тепер ВРЮ, більшість членів якої симпатизують правлячій партії, тримає дамоклів меч над усім суддівським корпусом. До того ж закон дозволяє ВРЮ вимагати копії судових справ, провадження в яких ще не закінчено. Тобто Рада здобула можливість впливати на остаточні рішення судів. Чи допоможе новація побороти корупцію в судах, чи навпаки, триматиме суддів «на короткому повідку», а також які ще сюрпризи містять ініціативи влади щодо реформування судочинства – читайте в наступному числі **Тижня**.

провела ефективного розслідування його загибелі. Окрім того, суд визнав, що ставлення слідчих органів до заявниці та її сім'ї завдало їм серйозних страждань, і постановив компенсувати вдові журналіста €100 тис. матеріальної та моральної шкоди, а також судові витрати.

Європа наглядає за виконанням рішень страсбурзького суду, проте фактично змусити країну їх виконувати вона не може. «У Комітеті міністрів Ради Європи створено спеціальний департамент нагляду за виконанням рішень Євросуду, і Україна періодично звітує перед ним, надсилає інформацію про заходи, вжиті на основі того чи іншого рішення, – розповідає Аркадій Буценко. – Не можу сказати, що там є дуже важливі юридичні важелі впливу на кшталт штрафних санкцій, але сама по собі процедура моніторингу і потреба звітувати про виконання рішень спонукає державу до того, щоб щось у цьому плані робити».

Після набрання чинності рішення Євросуду у справі «Іванов проти України» 15 січня 2010-го Україні відведено рік для запровадження на національному рівні ефективних механізмів виконання судових рішень та виплати відшкодування у разі їх невиконання. «Причиною ухвалення такого рішення стали системні проблеми з виконанням судових рішень в Україні, – каже заступник голови правління Центру політико-правових реформ Роман Куйбіда. – З 2004 року Україна прогала через це близько трьохсот справ. Проблема невиконання рішень національних судів має обов'язково стати предметом судової реформи».

На думку пана Куйбіди, потрібно щороку закладати у Державному бюджеті України та місцевих бюджетах окремим рядком видатки на забезпечення виконання судових рішень, ухвалених проти держави та її інституцій. Крім того, було б дивно передбачити право особи, на користь якої ухвалено рішення, звернутися в адміністративному порядку до суду з вимогою компенсувати матеріальну і моральну шкоду, завдану внаслідок затягування з виконанням судового рішення. ■

ЄВРОРЕКОРДСМЕНИ

Країни-лідери за кількістю позовів громадян до Євросуду*

Росія
33 550
(21,1%)

Туреччина
13 100
(11%)

Україна
10 000
(8,4%)

Румунія
9800
(8,2%)

Італія
7150
(6%)

Загальна кількість позовів –
119 300

*За статистикою Європейського суду з прав людини за 2009 рік

ПРОГРАМА АКАДЕМІЧНИХ ОБМІНІВ ІМЕНІ ФУЛБРАЙТА В УКРАЇНІ ОГОЛОШУЄ КОНКУРС ДЛЯ НАУКОВЦІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ

Fulbright Scholar Program:

Проведення досліджень в університетах США на період від чотирьох до дев'яти місяців. У конкурсі можуть брати участь кандидати та доктори наук; дослідники без наукового ступеня, журналісти, діячі культури з досвідом роботи не менше ніж п'ять років.

Документи приймають до 15 жовтня
scholar@fulbright.com.ua
nzalutka@fulbright.com.ua

Більш детальну інформацію можна отримати в офісі Програми імені Фулбрайта за адресою: вул. Грушевського, 4, кім. 305, Київ, 01001 тел.: 044-279-1850, факс: 044-230-2060
www.fulbright.org.ua

ОФІСИ В ОРЕНДУ

М «Лівобережна»
(044) 517-05-81

Працює «Клуб Лояльності»
для орендарів

Мови Європи

У практиці європейських держав є кілька моделей правової регламентації статусу офіційної (державної) мови

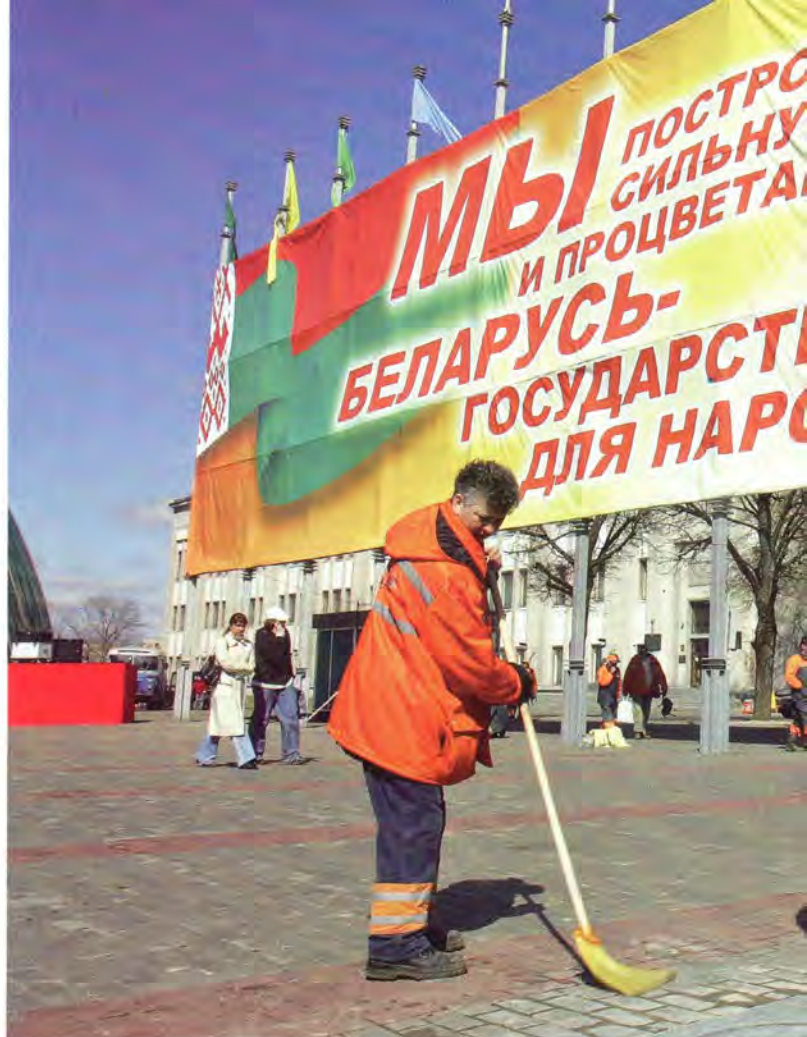
Автор:
Володимир
Василенко,
професор,
доктор
юридичних
наук

Декларована президентом Віктором Януковичем готовність утілення в життя Європейської хартії регіональних мов або мов меншин змушує проаналізувати європейський досвід мовної політики. Адже у світі та Європі немає гомогенних в етнічному і мовному плані країн, у яких живе лише одна нація з притаманною їй національною мовою. На територіях практично всіх європейських держав, окрім титульної нації, яка дала назву державі, живе більша або менша кількість автохтонних етнічних груп, представники яких говорять мовою, відмінною від мови титульної нації, і чисельність яких є набагато меншою, ніж чисельність титульної нації. Населення окремих держав становлять кілька великих автохтонних етносів.

Крім того, сьогодні на територіях багатьох європейських держав проживають численні громади іноземців-мігрантів, а також територіально розсіяні представники інших етносів, рідними мовами яких досить часто є і неєвропейські мови. В умовах строкатої і подекуди складної мовної ситуації на теренах Європи держави континенту приділяють велику увагу питанням правової регламентації статусу мов, їх використання та провадження відповідної мовної політики.

ОФІЦІЙНА ЧИ ДЕРЖАВНА?

Після створення ООН та Ради Європи мовні питання стали також

предметом міжнародно-правової регламентації, але лише в контексті запровадження загальних стандартів захисту мовних прав осіб, які належать до національних меншин (Рамкова конвенція 1995 року про захист національних меншин), та захисту мов, що опинилися під загрозою зникнення (Європейська хартія 1992 року регіональних або міноритарних мов). А отже, непорушно залишається старовинна звичаєва міжнародно-правова норма, відповідно до якої визначення статусу мов та порядку їх використання є суверенною прерогативою держави і належить до її внутрішньої компетенції. Кожна держава самостійно вирішує мовні питання, враховуючи історичні чинники, національні особливості, культурні традиції і виходячи з власних потреб, потреб суспільства та громадян.

У більшості європейських держав основоположні принципи мовної політики визначені в їхніх конституціях, насамперед шляхом встановлення офіційної (державної) мови або мов. Сьогодні у 50 державах Європи

статус офіційних (державних) мов, що застосовуються на всій території держави, мають 42 європейські мови.

Зазначимо, що терміни «офіційна мова» і «державна мова» є тотожними, оскільки офіційна мова держави не може не бути державною, а державна мова не може не бути офіційною. Не випадково в конституціях європейських держав використовують або термін «офіційна мова», або термін «державна мова», але ніколи не вживають обох термінів в одному законодавчому акті.

Конституції деяких держав не містять жодних згадок про статус мов. Така практика панує переважно в унітарних монархічних державах, зокрема Данії, Нідерландах, Норвегії, Швеції, а також у Великій Британії, що взагалі не має писаної Конституції. У цих державах більшість населення становлять представники однієї нації. І застосування мови тільки цієї нації – відповідно датської, нідерландської, норвезької, шведської та англійської – як офіційної (державної) має давні тра-

ФОТО REUTERS

диції, освячене звичаєм і є самоочевидним.

ЄВРОПЕЙСЬКА БАГАТОМАНІТНІСТЬ

Аналіз конституцій і законодавства європейських держав дає підстави для висновку про існування трьох типових моделей вирішення питання офіційної (державної) мови. Перша передбачає беззастережне визнання офіційною (державною) тільки однієї мови. Друга модель – можливість існування поряд з однією офіційною (державною) мовою, що застосовується на

ДВОМОВНІСТЬ ПО-БІЛОРУСЬКИ. Ставши другою державною у Білорусі, російська відразу витіснила з ужитку першу – білоруську

всій території держави, інших офіційних мов в окремих частинах держави. Третя передбачає існування в державі кількох офіційних (державних) мов.

Першу модель застосовують більшість європейських держав, визнаючи офіційною (державною) мову титульної нації, що історично сформувалася й автохтонно існує на території цієї держави, становить більшість її населення і дала назву цій державі. До таких належать найбільші й найвпливовіші європейські демократичні держави: Велика Британія, Італія, Німеччина, Португалія, Франція, а також усі держави Центральної та Східної Європи, за винятком Білорусі, балтійські та скандинавські країни, за винятком Фінляндії, Болгарії, Румунії, Сербії, Туреччини тощо.

Законодавство цих держав передбачає існування єдиної офіційної мови, яку мають поважати і використовувати всі громадяни на всій території держави у всіх сферах публічного життя. Їхня мовна політика спрямована на утвердження мови титульної нації як єдиної державної шляхом забезпечення неухильного дотримання мовного законодавства всіма громадянами незалежно від їхнього етнічного походження, віросповідання, соціального статусу, посад тощо.

Другу модель застосовують держави, у певних частинах території яких компактно живуть представники відмінних від титульної нації автохтонних етносів. Це, наприклад, Іспанія, Македонія, Словенія, Хорватія, Росія.

У межах моделі офіційної багатомовності насамперед слід виокремити мовне законодавство держав, у межах територій

яких існують більш-менш чіткі етнічні кордони між автохтонними етнічними групами. Такою є, приміром, Швейцарія.

ШВЕЙЦАРСЬКА МОДЕЛЬ

Конституція Швейцарії, що нині є федеративною державою і складається з 26 кантонів, викремлює чотири мови – німецьку, французьку, італійську та ретороманську – як національні й три – німецьку, французьку та італійську – як офіційні. Щодо ретороманської, то її визнають офіційною у спілкуванні з ретороманомовними. Такий підхід до вирішення мовного питання у Швейцарії зумовлений тим, що історично ця держава формувалася як конфедеративний союз вільних суверенних кантонів, який згодом перетворився на федерацію. Швейцарські кантони, будучи складовими федеративної держави, є природним ареалом багатомовного і виняткового використання певних мов на території компактного проживання автохтонних етносів.

Так, із 26 кантонів є мономовними у використанні німецької, чотири кантони – французької й один – італійської. Три кантони – Берн, Фрібург і Вале – є франко- і німецькомовними, а кантон Граубюнден тримовний, оскільки в його межах компактно проживають три спільноти: італійська, німецька і ретороманська. Причому ретороманська спільнота становить лише 0,5% населення Швейцарії, де загалом проживає близько 7 млн осіб. Підкреслимо, що ретороманській мові статусу офіційної надано порівняно недавно, оскільки мову було визнано як таку, що перебуває під загрозою зникнення і потребує особливої підтримки. ■

Епоха Інтернаціональної Освіти

- іноземні мови
- освіта за кордоном
- переклад
- бізнес-тренінги

ЕPOCH education experience evolution

www.epoch.kiev.ua

☎ 8 044 278 47 12

Аналогічні, але аж ніяк не тожні моделі використовують Кіпр та Боснія і Герцеговина.

ФІНСЬКА МОДЕЛЬ

Відповідно до Конституції Фінляндії національними мовами країни є фінська і шведська. Фінська модель двомовності зумовлена наявністю на території країни двох автохтонних цивілізаційно близьких спільнот: фінської, що становить більшість населення, і невеликої шведської. Конституція Фінляндії передбачає запровадження такого адміністративно-територіального і мовного поділу країни, який забезпечував би фінськомовному і шведськомовному населенню можливість отримувати послуги їхніми мовами на рівних умовах. Відповідно до Конституції такий поділ встановлюється на основі спеціального закону – нині це Мовний акт 2004 року. Цей закон передбачає, що базовою одиницею мовного поділу країни є муніципалітет, і встановлює критерії, на підставі яких уряд має приймати рішення шляхом

ухвалення спеціального декрету про зарахування тих чи інших муніципалітетів до категорії одно- або двомовних. Такий поділ має переглядатися кожні десять років.

Сьогодні у Фінляндії є 399 фінськомовних муніципалітетів, 21 двомовний муніципалітет, де переважає фінська мова, 23 муніципалітети, де переважає шведська мова, і лише три шведськомовні муніципалітети. Слід зазначити, що з моменту здобуття незалежності у 1918 році Фінляндія вживала послідовних заходів для утвердження фінської мови і своєї самобутності. Водночас в умовах відсутності загроз фінській мовно-культурній ідентичності уряд Фінляндії робив системні кроки на підтримку нечисленної шведської меншості. Саме з цією метою шведській мові було надано статусу, рівного статусу фінської мови.

ІРЛАНДСЬКА ТРАГЕДІЯ

Пересторогою запровадження в Україні російської мови як державної може слугувати історич-

АЛЬПІЙСЬКА
ІДИЛІЯ.
Швейцарські
кантони є
прикладом
багатомовного
використання
автохтонних
мов

ний досвід Ірландії. Свого часу ірландська була національною мовою, якою говорило все населення Ірландії. Нині з-понад 4 млн жителів Ірландії і 656 790 осіб віком понад три роки вважають, що знають ірландську мову, вивчали її в школі. Однак вільно говорять ірландською 380 тис., з них лише приблизно 20 тис., які живуть у невеликих північно-західних регіонах країни, вважають її своєю першою мовою. З цих 20 тис. близько 80% застосовують ірландську повсякденно.

Така ситуація склалася внаслідок радикальних політичних змін і трагічних подій в історії Ірландії у XIX столітті, коли вона 1801 року стала частиною однієї держави – Об'єднаного Королівства Великої Британії та Ірландії і коли після стихійного лиха – картопляного голоду 1846–1851-го – близько 1 млн ірландців загинуло й понад 2 млн емігрувало. Домінування на острові англійської як офіційної мови Британської корони в умовах критичного зменшення кількості носіїв ірландської призвело до витіснення національної мови ірландців не лише з публічної сфери, а й із побуту на більшій частині території Ірландії.

Хоча після відновлення незалежності Ірландії в 1921 році ірландський уряд вживає заходів, спрямованих на підтримку ірландської мови, разючий дисбаланс між англійською та ірландською не зменшується, а з року в рік зростає. Це зумовлено тим, що свого часу знищення ірландського національного мов-

ЄВРОПЕЙСЬКА СПЕЦИФІКА

Аналіз національного законодавства, мовної політики та мовної практики європейських держав свідчить, що кожна з них вирішує мовне питання, виходячи зі специфіки мовної ситуації, притаманної їй і зумовленої її історичним минулим та сучасними реаліями. Відповідно в Європі, як і у світі, є різні моделі визначення статусу мов і регулювання порядку їх застосування. Разом із тим у межах цих моделей можна виокремити певні загальні правила, якими керуються держави, вибудовуючи основи свого мовного законодавства і мовної політики.

1. Більшість європейських держав застосовують конституційно закріплену норму: одна національна держава – одна офіційна (державна) мова, що використовується на території всієї держави. Причому це правило застосовується незалежно від того, яка концепція нації – етнічна чи громадянська – покладена в основу розбудови держави.
2. Водночас практично в усіх європейських державах діє законодавство, спрямоване на забезпечення мовних прав осіб, які належать до національних меншин. Проте не всі європейські держави стали сторонами Європейської хартії регіональних або міноритарних мов, вочевидь, вважаючи достатніми чинні національні системи захисту національних меншин.
3. Визнання такими державами, як Іспанія, Македонія, Росія, Словенія і Хорватія, можливості існування поряд із загальнодержавною офіційною мовою інших офіційних мов із територіально обмеженим статусом є радше підтвердженням, а не запереченням загального правила. Річ у тім, що в певних частинах згаданих держав компактно живуть автохтонні етноси або окремі етнічні групи, які становлять там більшість населення і представники яких традиційно використовують свою рідну мову. Отже, в таких випадках загальноєвропейська норма «одна національна держава – одна офіційна загальнодержавна мова» не заперечується, а модифікується в правило: одна національна спільнота – одна офіційна мова, застосовувана у традиційних етнічних межах цієї спільноти. Практично це правило діє також у Швейцарії, Бельгії, Боснії і Герцеговині, на Кіпрі й частково у Фінляндії.
4. Загальним правилом мовного регулювання в Європі є те, що статус офіційних мов та офіційні засади мовної політики фіксуються в перших розділах конституцій, які визначають основи державного і конституційного ладу відповідної держави. Отже, офіційна (державна) мова вважається невід'ємною ознакою держави та елементом її конституційного ладу. Це зумовлено тим, що офіційна (державна) мова є важливим інструментом організації впровадження державного управління і забезпечення політичної єдності держави.
5. Конституції європейських держав встановлюють, що питання визначення статусу мов, як і загального порядку їх застосування, належать до компетенції вищих законодавчих органів держави і регулюються тільки законом.
6. Адміністративно-територіальні одиниці не наділені правом визначати статус мов і можуть запроваджувати місцевий режим використання мов лише відповідно до приписів Конституції і на підставі законів, ухвалених компетентним законодавчим державним органом.

PHOTO REUTERS

гійської – другою. Наявність в Ірландії двох державних мов, що діють на всій території країни, в умовах, коли англійська є домінуючою, прирікає ірландську мову на стагнацію.

Зауважимо, що запровадження в Білорусі 1996 року російської мови як державної поряд із білоруською призвело до різкого звуження сфер використання останньої й прирікає її на занепад та зникнення з мовної мапи Європи.

Мовна ситуація в Україні поки що набагато краща, ніж в Ірландії чи Білорусі, попри масове знищення носіїв української мови під час штучних голодоморів, насильницьких депортацій та збройних конфліктів і тривалу політику русифікації впродовж перебування України у складі царської та радянської імперій. Однак сьогодні є серйозні передумови критичного погіршення мовної ситуації в Україні на зразок ірландської, оскільки влада виявилася неспроможною провадити послідовну й ефективну державницьку політику підтримки української мови й оскільки в

но-культурного простору перейшло критичну межу й країна опинилася у стані, який характеризується збереженням домінування англійської мови в публічній, побутовій та приватній сферах. У таких умовах поліпшенню мовної ситуації в країні не може зарадити навіть формальне визнання ірландської мови першою офіційною, а ан-

Україні та поза її межами є сили, які ведуть цілеспрямовану боротьбу проти української мови. Одним із засобів такої боротьби є вимоги надати російській мові статусу державної, які озвучують деякі російські та українські політики на тлі відвертої мовно-культурної експансії Росії та пропагандистського галасу щодо утисків прав етнічних росіян в Україні.

СЬОГОДНІ Є СЕРЬОЗНІ ПЕРЕДУМОВИ КРИТИЧНОГО ПОГІРШАННЯ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ НА ЗРАЗОК ІРЛАНДСЬКОЇ

З огляду на особливості української ситуації запровадження російської мови як другої офіційної неминуче призведе до занепаду української мови, поступового витіснення її з усіх сфер публічного життя, перетворення України на денационалізований географічний простір і втрати нею національної державності та незалежності. ■

Прямі регулярні рейси

Донецьк Львів Одеса

WWW.FLYUIA.COM

Економ-клас від

199 ГРН*

Бізнес-клас від

999 ГРН*

* Тариф економічного класу діє лише при купівлі квитка на термін не менше 7 днів до дати вильоту. Ціна збірка на 2 літа, діють певні обмеження. Виз'являються збірки. Інформація реєстрації квитка.

☎ 044 581 50 50 ☎ 566 МТС, КИЇВСТАР, LIFE3, BEELINE

МТС - згідно з тарифним пакетом як додаток на мобільний телефон / Київстар та Life3 - 1 грн за хвилину /

МАУ

Символи волі

Від часів гетьманування Івана Мазепи в символіку закладалися заклики до незалежнення України

Автор:
Олег Однороженко

Від найдавніших часів людство використовує найрізноманітніші символи. Мова символів є одним із найпотужніших засобів, що зв'язує воєдино людську цивілізацію, не дає їй розпастися на окремі фрагменти та епізоди.

ЗНАКИ ДОБИ

Символи мають надзвичайно широке поле свого застосування – від побутово-повсякденного вжитку до релігійної та політичної сфер. Власне, остання й зумовила виникнення такого специфічного феномену, як політична символіка, за допомогою якої відбувалася презентація різних концепцій державності (приміром, ідею суверенітету королівської влади в добу середньовіччя було висловлено такою популярною геральдичною фігурою, як лев, що й досі прикрашає ледве не половину державних гербів Європи, а ідею успадкування імперського статусу – фігурою одно- чи двоголового орла), політичних ідеологій та рухів (XX століття, яке небезпідставно називають добою ідеологій, дає безліч подібних зразків: комуністична п'ятикутна зірка, радянський серп і молот, націонал-соціалістична свастика, фашіст італійських фашистів, зелені ґрати румунської «Залізної гвардії», наваррський ланцюг прапору басків, червоно-чорний прапор ОУН, республіканська символіка ІРА чи монархічна – юніоністів Ольстера тощо), форм і цілей політичної боротьби (зображення оливкової гілки миру,

розірваних кайданів свободи чи лаврового вінка перемоги ніде у світі не потребує додаткових роз'яснень).

Найбільше матеріалу для вивчення вітчизняної політичної символіки дає нам козацька геральдика XVII–XVIII століть, що цілком може конкурувати в цьому плані з символікою ідеологічно перенасиченого XX століття. Козацька епоха започаткувала безліч ідей політичного та світоглядного характеру, однією з найвизначніших поміж яких була ідея державного суверенітету козацької нації по обидва боки Дніпра. Найяскравішою ж особою, якій історія присудила стати втіленням цієї ідеї, був гетьман Іван Мазепа, ім'я якого для всіх наступних поколінь українців стало символом боротьби за незалежність.

МАЗЕПИНЬСЬКА ПЕЧАТЬ

Родовий герб Мазепи особливо широко використовували впродовж XX століття як своєрідний політичний символ, що виражав ідею державного суверенітету України. Інше питання – з якого часу це зображення набуло такого символічного значення? Герб, яким користувався гетьман Іван Мазепа, належав до числа найдавніших у руській (українській) геральдиці. Він походить від родового герба князів Курцевичів XV–XVI століть, на якому був зображений знак у формі перехрещених роздвоєних здолу вил. Згодом зображення було доповнене фігурами зірки та півмісяця. Одна з модифікацій цього герба в пізніших річпосполитських гербовниках дістала назву «Курч» (вочевидь, створена на основі прізвища

цього княжого роду) і мала вигляд перехрещених вил на основі із загнутими догори кінцями в супроводі зірки та півмісяця.

Саме остання видозміна й правила за герб Івана Мазепи, що може вказувати на певний генеалогічний зв'язок (можливо, по жіночій лінії) гетьмана з родом князів Курцевичів. Зображення гетьманського герба представлене на десятках історичних пам'яток. Він прикрашав собою архітектурні споруди, особливо церкви, збудовані коштом гетьмана, стародруки, видані за його сприяння, гетьманську зброю та побутові предмети. Найповніший же варіант гетьманського герба представлено в чернігівському виданні поеми Стефана Яворського Echo głosu wołającego na puszczy 1689 року. В ньому родовий герб «Курч» вміщено в середньому щитку в оточенні чотирьох інших гербів, що, ймовірно, належали предкам гетьмана.

1 вересня 1707 року з'явився новий варіант герба Івана Мазепи, пов'язаний із наданням

Новий варіант герба І. Мазепи 1707 року

На червоному полі – срібні перехрещені вила, які поставлено на брус, праворуч – срібний півмісяць рогами вліво, ліворуч – золота шестипроменева зірка, згори – срібний панцир, над щитом – золота корона, за щитом мантія під князівською короною

Закладна дошка Чернігівського колегіуму із зображенням герба І. Мазепи. Поч. XVIII ст. Віднайдена 1954 р. Містить напис: «Сей храм со-здан Божим благо-словенним й преще-дрим даїнем й іж-дивенієм от ясневельможного пана Іоанна Мазепи, славного войск рос-сийских гетмана...». Керамічна плита. 68,5 x 58, 2 см

гетьманові княжого титулу Священної Римської імперії. У дипломі імператора він має такий вигляд: на червоному полі – срібні перехрещені вила, які поставлено на брус, праворуч – срібний півмісяць рогами вліво, ліворуч – золота шести-променева зірка, згори – срібний панцир, над щитом – золота корона, за щитом – мантия під князівською короною.

Після смерті гетьмана (22 серпня 1709 року) на теренах Козацької держави не лишилося носіїв його родового герба, оскільки Іван Мазепа не мав нащадків чоловічої статі. Тож відтепер геральдичні символи гетьмана могли використовуватися тільки за межами родової геральдики – у площині політичної символіки. Перший приклад такого застосування бачимо вже за 16 років по смерті гетьмана. На печатці міста Чорнухи Лубенського полку, якою міська канцелярія користувалася впродовж 1725–1771 років, родовий герб Івана Мазепи – крім того, що його було подано у практично незмінному вигляді як основний елемент міського герба, то ще й зображено в оточенні лаврового вінка як символу перемоги.

Оскільки зображення лаврового вінка в козацькому герботворенні було надзвичайно рідкісним явищем, його появу в гербі Чорнух (малюнок зліва внизу) у жодному разі не можна трактувати як випадковість. У поєднанні з гербом гетьмана лавровий вінок створює надзвичайно яскраву геральдичну композицію з виразною політичною символікою, що у прихованій формі виражала сподівання авторів цього геральдичного сюжету на перемогу політичного курсу Івана Мазепи, спрямованого на досягнення державної незалежності Війська Запорозького.

Такий приклад політичної символіки є справді вражаючим з огляду на всі ті ризики, на які наражали себе автори чорнухівського міського герба. Але ще більший подвиг викликало те, що така політична декларація не була поодиноким. Зображення гетьманського герба згодом було використано також на печатці Сенчанської другої сотні Лубенського полку, що перебувала в ужитку впродовж 1760–1771-го,

тобто більш ніж через 50 років після смерті гетьмана. Останнє, поза сумнівом, свідчить про перетворення родового герба покійного гетьмана на політичний символ, який місцева еліта широко застосовувала для висловлювання власних політичних поглядів.

КОЗАК ІЗ МУШКЕТОМ

У післямазепинську добу політична символіка не була чужою і для центрального проводу Гетьманату, про що свідчать карколомні перипетії, пов'язані з історією державної печатки Війська Запорозького першої третини XVIII століття. Впродовж 1687–1708 років гетьман Іван Мазепа користувався печаткою, на якій державний герб було представлено у вигляді вишуканого барокового зображення козака в характерній позі – у півоберта вліво з випнутими вперед грудьми та рушницею на лівому плечі. За мистецьким рівнем державна печатка часів Івана Мазепи значно перевершувала всі попередні пам'ятки козацької сфрагістики, а також була одним із найвишуканіших витворів блискучої доби мазепинського бароко. Цей державний клейнод після битви під Полтавою опинився за межами Козацької України разом зі старшиною, що лишилася вірною старому гетьманові, а згодом – його наступникові Пилипові Орлику.

У той час як гетьман Мазепа оформлював козацько-шведський союз, частина лівобережної старшини, яка через збіг обставин змушена була залишитися на московському боці, організувала під тиском Москви обрання нового гетьмана, яким 6 листопада 1708 року став Іван Скоропадський. Невдовзі по тому задля підтвердження легітимності нового гетьмана було створено нову державну печатку, на якій зображення державного герба представлено в інший спосіб, ніж на печатці часів Мазепи. Приміром, козака обернено до глядача. Іншими є також загальна іконографія та стилізація окремих елементів, як, наприклад, візерунок на жушані.

У такому вигляді печатка Івана Скоропадського проіснувала майже сім років. Але наприкінці 1714-го сталася доволі

несподівана зміна в державній геральдиці Війська Запорозького. Цього року частина колишніх сподвижників Мазепи, які разом із гетьманом опинилися в політичній еміграції, повернулася на Батьківщину. Поміж них був генеральний писар Іван Максимович, який привіз із собою матрицю старої державної печатки гетьмана Мазепи (якою користувалися впродовж 1687–1708 років).

Печатку як небезпечний для Москви клейнод доби гетьмана Мазепи було наказано негайно відправити в Москву, але перед тим, імовірно, за таємним розпорядженням гетьмана і генеральної старшини малюнок із неї скопійовано і перенесено на нову державну печатку, яку вперше було використано при документі вже 12 січня 1715 року. Порівнюючи обидві печатки (Мазепи 1687–1708-го і Скоропадського 1715-го), нескладно помітити вражаючу подібність у зображенні державних гербів на обох печатках, що збігаються як у загальній іконографії, так і в значній кількості дрібних елементів.

Повертаючись до старої державної печатки Мазепи, політична еліта Війська Запорозького таким чином висловлювала у символічній формі свої політичні прагнення та сподівання, декларувала у прихованій формі продовження курсу гетьмана Мазепи на незалеження Козацької держави. Еліта Війська Запорозького, звісно, ризикувала, закладаючи в печатку такий зміст. Але від цього факт використання політичної символіки стає ще промовистішим. Водночас він свідчить про велику згуртованість політичної еліти, її солідарність у питанні державного статусу Гетьманату, виключення можливості внутрішньої зради. Примітно, що ця печатка перебувала в ужитку доволі тривалий час – востаннє бачимо її при документі від 20 лютого 1730 року, тобто вже за часів гетьмана Апостола, котрий, як один зі сподвижників гетьмана Мазепи і прихильників його політичного курсу, певна річ, не міг поспішати з виключенням з ужитку печатки, яка зворушувалася на печатці доби Мазепи і мала відповідну політичну символіку. ■

ОСТРІВ СВОБОДИ ТА

Спілкувалася
Анастасія
Левкова

Іздрик називають культовим письменником, одним із креаторів станіславівського феномену. Для молоді він гуру. Вважають, що саме Іздрик став «духовним батьком» письменників Ірени Карпи, Любка Дереша, Світлани Повалаяєвої, бо їхні імена вперше зазвучали на сторінках заснованого й редагованого ним «часопису текстів і візії» «Четвер». Автор легендарного «Трактату про мудаків» (у романі «Воцтек») зажив слави мізантропа. Втім, із появою книжки «Таке» дехто став говорити про нього як про «християнського письменника».

Іздрик нікого не намагається грати – ані вельми обізнаного в сучасному літературному про-

цесі, ані одного з творців цього самого літературного процесу. Багато речей робить не тому, що вони «важливі для України» (важко знайти більш НЕпафосного письменника, ніж Іздрик), а тому, що йому це просто подобається. Питання, на які найчастіше змушений відповідати: «Які перспективи мережевої літератури в Україні?» (Іздрик – заятий ЖЖ-юзер; книжку «Таке» писав практично он-лайн) і «Яке ваше ставлення до літературних премій?» (торік «Таке» стала Книжкою року – Бі-Бі-Сі). **Тиждень** цікавило дещо інше.

У. Т.: Зараз молодь переважно говорить про ваші фотосесії – з проекту БОМЖ, у стилі ню, –

ніж про тексти. Ким ви хотіли б залишитися в українській культурі: письменником, художником, музикантом, засновником і редактором часопису «Четвер» чи перекладачем?

– Доречніше говорити не про те, ким я хотів би залишитися в українській культурі, а про те, ким залишусь. А залишусь, вочевидь, автором кількох вчасних і, сподіваюся, влучних меседжів. Тільки тут є певне застереження: свої послання я скеровую не до нації чи якогось покоління, а до конкретних людей. Позаяк ці меседжі були видані у формі книжок, то дістали доступ до ширшої аудиторії. Оце, мабуть, і називається залишанням у культурі. Незалежно від моїх намірів і пла-

БЕЗЛАДУ

Юрко Іздрик
про гумус
та екзотичні
рослини української
літератури
й підстави
не цікавитися
політикою
та не їздити
за кордон

багато грав на фортепіано, але тепер через проблеми із суглобами цей спосіб самореалізації відпав. Натомість з'явилася можливість грати на комп'ютері, й це теж цікаво – компонувати музику не з нот, гармоній, мелодій, а з усього доступного звукового арсеналу (здається, це дуже логічне повернення до архаїчного розуміння музики як організованої звукової стихії). А всі ці бої за ковдру цілком зрозумілі. Адже є речі – настрої, емоція, атмосфера, передати які словами складно, а музика не просто відтворює, а й створює їх. Те саме і з малюванням – ідіографія часом дівіша від ідіоматики. І все ж під ковдрою найчастіше гріється Іздрик-письменник – мабуть, він найкрутіший із цієї трійці.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛОГОЦЕНТРИЗМ

У. Т.: Ви не провадите активного літературного життя за кордоном, як, наприклад, ваші колеги Андрухович, Жадан? Вас не цікавить європейське визнання чи причиною є банальні лінощі?

– Ну лінивість – це окрема тема. Я можу безкінечно розводитися про лінощі як одну з найбільших чеснот. Але про це – іншим разом. А за кордон я справді вже близько двох років не виїжджаю, відхиляючи всі запрошення. Мені просто в лом туди їхати! По-перше, вкрай обтяжливими й принизливими видаються візово-митні процедури, перетини кордонів, не надто надихає і перспектива виснажливих багатоденних поїздок. По-друге, немає достатньої мотивації для цих подорожей. Схильний припустити, що можу бути цікавий за кордоном кільком особам. Однак для мене важливіше спілкуватися з тими, кому я цікавий тут, а таких, на щастя, набагато більше, то навіщо кудись їхати? Мені здається, що ті іноземці, яких справді цікавить щось українське, можуть без особливих напругів приїхати сюди й побачити все на власні очі.

У. Т.: А як ви ставитеся до української літератури, що пишеться на західні гранти? Адже утворюється замкнене коло: письменники, які нібито репрезентують Україну за кордоном, живлячись за рахунок інозем-

ного замовника, зрештою видають досить кон'юнктурні речі...

– Коли письменник сидить на грантах, це нормально, це повсюдна практика. На чому ж іще сидіти людині, яка не пише белетристики або й узагалі займається комерційно і кармічно збитковою поезією. Шкода, звісно, що гранти ці переважно іноземні, хоча й у цьому є позитивний аспект – літератори на стипендіях знайомляться між собою, зустрічаються з перекладачами й літературознавцями, українська література потроху починає знаходити західного читача тощо. Однак уся ця м'яка, софтова, ліберальна модель підживлення культури, – мовляв, бери свій грант, іди роби, що хочеш, лишень не маяч поперед очима, – насправді налаштовує на специфічну кон'юнктуру: це і «трендова» тематика, і певною мірою уніфікована форма вислову, і «форматний» стиль. Крім того, знаю по собі: коли довго сидиш за кордоном, публікуєшся там, працюєш із перекладачами, мимоволі, підсвідомо починаєш писати так, щоб полегшити їм роботу. Точніше, щоб позбавити себе потреби потім розтлумачувати перекладачеві сенс тієї чи іншої ідіоми, сленгового виразу чи діалектизму. Це дуже підступний вірус пристосуванства, який непомітно може відібрати в письменника суттєву частку його творчої свободи. А в результаті найчастіше отримуємо утилітарну прісну центральноевропейську літературу, якою завалені всі філологічні кафедри Європи, всі часописи, що репрезентують культурницькі тренди.

У. Т.: Що дає вам підстави стверджувати, що література в Україні – модна річ?

– Звичайна статистика. У Польщі, приміром, на літературних вечорах я не зустрічав стільки охочих подивитися-послухати. У Німеччині письменник щасливий, якщо до нього на літературний вечір прийдуть 30 осіб. Інша річ – як у нас працюють видавництва і яка ситуація на книжковому ринку, однак це лише частина айсберга. Аншлаги на поетичних фестивалях та літературних вечорах, інтернет, переповнений літературним і доколалітературним шумовинням, загрозливого розміру хмара тег, ■

нів досить багато людей зреагували на згадані послання адекватно, і це не минеться для них безслідно. Можу самовпевнено сказати, що я справді втрутився в життя принаймні кількох десятків людей. Чи повинен я просити в них за це вибачення – не певен.

У. Т.: Але триада «Іздрик-письменник – Іздрик-художник – Іздрик-музикант» монолітна чи хтось постійно перетягує на себе ковдру?

– Ці троє постійно мають проблеми зі спільною ковдрою. Часом хочеться малювати, і я можу ночами сидіти й замальовувати значну площу найтоншим фломастером. Іноді бажанішою здається музика. Раніше я

пов'язаних із літературою, неймовірно зусилля, яких докладають дебютанти, щоб видати власну книжку, – все це в Україні, сказати б, майже буває. Захід, особливо заокеанський, віддає перевагу візуальним джерелам інформації, а в нас середньостатистична людина все ще залишається логотричною, і це обнадіює.

У. Т.: Що, на вашу думку, заважає письменникові, зокрема письменникові українському, найбільше?

– Погане знання мови, небажання випускатись і вчитися. Себто недбалість, неосвіченість і пофігізм. Себто весь букет особливостей національної ментальності.

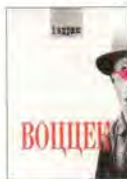
У. Т.: Як ви вважаєте, письменник має якісь обов'язки перед суспільством?

– Кожен письменник сам вирішує, має чи ні. Це питання його письменницької ідентичності. Кожен по-своєму розуміє, що означає бути українським літератором. Можна розуміти це як місію в системі національних вар-

**БІБЛІОГРАФІЯ
ЮРКА ІЗДРИКА.
ВИБРАНЕ**

«Острів КРК», 1993

«Воццек», 1997

«Подвійний Леон», 2000

тостей. Це прекрасно, так живе багато людей, чому ні? Можна писати в шухляду, вважати себе незваним генієм і теж у такий спосіб виконувати свою місію. Можна вважати себе українським письменником, якому начхати на літературний процес і так зване суспільне очікування, – є і таке право, і безліч інших прав. Щодо мене, то я справді страшенно збайдужів до всього цього літпроцесу, несуттєво – йдеться про українську літературу чи про іноземну; мене зовсім не хвилює, коли, наприклад, я закінчу нову книжку чи коли вона вийде друком, зате хвилює вона сама, тобто сам процес писання, малювання і весь «секс», із цим пов'язаний.

У. Т.: Як ви думаєте, з погляду вічності українському письменникові важливіше бути в топі чи заповнювати певні ніші, творити традицію, тобто бути гумусом?

– Якби я говорив, як, приміром, культуролог, то мав би сказати, що кожен повинен виконати свою функцію, щоб нивка національної літератури була угноєна, добрим зерном засіяна і на ній

уже почало щось виростати. Проте у випадку з українською літературою ми все-таки ще на стадії обробки ґрунту, а не на стадії вирощування дивних екзотичних рослин. Що тут казати, коли навіть символи нашої національної ідеї й отцю всієї української літератури Тарасові Григоровичу Шевченку ще не виповнилося 200 років. Та львівське пиво «1715» позиціонує себе старшим від Кобзаря на 100 років! Така ось агротехнологія. Тут можна й гумусом побути, як-то кажуть, не в лом. Якщо тобі подобається писати, то пиши собі на здоров'я! Навіть якщо тобі подобається писати, бо цим заробляєш (припустімо, комусь вдалося стати українським комерційним письменником – трапляються ж дива), то пиши в кайф і коси лавандос, why not? Не конче робити мистецтво – добрий майстер також цінується. Але й нині на нашій нивці вже завітло: є сильні, яскраві, талановиті особистості, які виростають хто де: хто на асфальті зросійшених вулиць, хто на чорноземі родової архаїки. Українська література

ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА

Равлику-Іздрику, вистав ріжки

Найрафінованіший естет сучасної української літератури носить свою хатку на спині

**Автор:
Роксана
Харчук,
літературознавець,
кандидат
філологічних наук**

Колись поети – ці витончені натури, служителі вічного й величного – сиділи, як відомо, у вежах зі слонової кістки. Гесе відкрив навіть особливу країну Касталію (у грецькій міфології так називалося джерело натхнення на Парнасі), мешканці якої «гнали в бісер». Були часи, коли Касталія притостяла диктаторам і диктатурам, викликаючи у натовпу не тільки дешевий подив, а й душевний порух. Сьогодні ж Касталія переживає страшний занепад, викликаний комерціалізацією мистецтва. Останні її мешканці терміново покидають збанкрутілі вежі, оселяючись хто в бункери, хто у глухому селі. Дехто стає навіть ренегатом. Юрко Іздрик – найрафінованіший естет сучасної української літератури – усього цього не потребує, бо, як равлик, носить свою хатку на спині. Його творчість нагадує чудернацьку мушлю зі спресованих чужих думок (цитат), що їх присвоїв і засвоїв Іздрик, його особистого досвіду (часто й комплексів) і,

звичайно ж, снів (таких вибуялих у ранній творчості). Письмо Іздрика – герметичне, його книжки взагалі мало нагадують книжки, про що й пишуть у ЖЖ обурені читачі. Наприклад, «АМ™» побудована за принципом кубика Рубіка, «Острів КРК» складається із тексту й коментаря, «Воццек» симетрично ділиться на дві частини – «День» і «Ніч», а збірка «Таке» виникла як комп'ютерний проект – публікувалася у вже згаданому ЖЖ. До речі, письменник чудово розуміє, що його книжки надто складні, тому поставив собі за мету писати просто, аби «могла читати мама». Іздрик дивиться у корінь проблеми – люди усе-таки хочуть читати, а не розгадувати головоломки. Однак досі омріяної простоти цьому учасникові «станіславівського феномену» досягти так і не вдалося. Можливо, це й закономірно. Якось Кость Москалець назвав Юрка Іздрика не компілятором, а композитором (у первісному значенні цього слова),

який компонує, збирає свій твір із уже відомих, готових форм, даруючи читачеві можливість відчитувати приховане, вгадувати вже чуте й бачене, але зовсім у зміненому контексті. Здається, простота взагалі не для Іздрика. Адже його текст – не просто палімпсест, а гіперпалімпсест, у якому десяток текстів наклались один на одного так, що іноді їх не тільки неможливо відчитати, а й відділити. В останній книжці пов'язаних між собою оповідань чи фантастичних мініатюр під назвою «Таке» критики переважно фіксують свою увагу на прямому й прихованому використанні автором цитат, героїв, символів і навіть способу мислення Пелевіна. Якщо Пелевін приписує передмову до роману «Чапаєв і Пустота» Ургану Джамбона Тулку VII (реальному ламі школи Гелугпа), то в «Таке» Іздрика колишній Воццек, згодом Леон й Окрю Іржон перетворюються на Ургана (іноді його ім'я звучить як Ургант). Проте в «Таке»

вже на нинішньому етапі має зразки сучасної літератури хрестоматійного рівня якості. Це теж своєрідний гумус.

ГОЛОВНЕ – ВОЗДАТИ МИЛОСТІ

У. Т.: Ви не цікавитесь політикою?

– Однозначно не цікавлюся. Тільки ж вона пролазить навіть у побут, зазирає в гаманець, диктує щоразу нові правила поведінки в соціумі – це ж усе політика! Хоча насправді ніякої політики в Україні взагалі немає – є розбалансована, криміналізована економіка зразка відомої американської золотої лихоманки. Тому, коли моя дружина дивиться політичні новини, я вдягаю навушники, вмикаю блек-метал, бо це все-таки світліше від сміттєзвалища телевізійного ефіру. Я не розумію, чому обмежені, малоосвічені, духовно убогі люди, єдиним бажанням яких є влада, гроші й маніпулювання іншими людьми, мають визначати стиль і правила нашого життя. Йі це нерозуміння радше свідчить про мою нехтіть до політики, аніж про те, що я

БІБЛІОГРАФІЯ ЮРКА ІЗДРИКА. ВИБРАНЕ

«AM™», 2004

«Флешка»,
2007

«Take», 2009

нею не цікавлюся. Річ у тім, що політикою переважно займаються люди такого психотипу, який здається мені непривабливим ні в приватному, ні в суспільному житті.

Цей світ, як на мене, цілком добре влаштований: гарно придуманий і вдало реалізований – Творець, поза сумнівом, був рулезним чуваком. А все те неподобство, яке ми спостерігаємо довкола, пов'язане з одним: більшість людей замість того щоб надавати одне одному милості (для чого й заварювалася вся ця каша з Творінням), зайняті тим, що впарюють одне одному лайно (у всіх сенсах: матеріальному, духовному, енергетичному). Змінити такий стан речей, мабуть, ніхто не спроможний, бо навіть мрії про це називають ідеалізмом, але особисто я волію перебувати поміж тих людей, які надають одне одному милості, які можуть надавати їх мені та які вміють отримувати милості від мене (бо немає нічого сумнішого, ніж спроби поділитися з людиною, яка просто не вміє взяти).

У. Т.: І все-таки ви, мабуть, єдиний письменник, який не скаржиться на життя в нашій країні. Вас усе влаштовує?

– Звісно, ні, але найосновніше – так. Мене влаштовує балансує свободи і безладу, які тут є.

У. Т.: Чеслав Мілош у «Родинній Європі» наводить одну з дефініцій свободи: це можливість пити горілку в необмежених кількостях. Яке ваше визначення свободи?

– Якщо раніше я думав, що свобода – це можливість робити те, що хочеш, то зараз для мене свобода – можливість не робити того, чого не хочу. Мені комфортно в моєму просторі. Може, є ще якісь території, де так само комфортно, але їх потрібно шукати. А для мене одне з найбільших задоволень – прокидатися вдома, у своєму ліжку о пів на дев'яту, а то й пізніше... Кайф, коли нікуди не треба їхати, можна просто собі сидіти за комп'ютером, ліпити якісь дурнуваті вірші, колажі, придумувати музику – хіба це не чудесно? ■

Урган-Ургант ніякий не лама. Перед нами той самий залежний чувак (Воццек-Леон-Окрю Іржон), який ніяк не збагне, точніше не відчує, що прийшов у світ для радості, що він нікому нічого не винен, і жодних інших обов'язків, окрім як тишитися і принагідно славити Творця, в нього немає. Нагадаю, головною темою творчості Іздрика, його ідеєю фікс була і залишається тема залежності. Звісно, йдеться про залежність людини від алкоголю або наркотиків – усі герої письменника переживають як не бодун, то напад delirium. Проте насправді усі часткові залежності є наслідком найтяжчої з її форм – сліпоти. Якщо врити Іздрику, наркота – не ключ до раю, а універсальна відмичка. Різні халявшки, психи, тобто всі залежні типи хочуть зазирнути в рай (сад). Оскільки їм бракує уяви, доводиться вдаватися до різного роду психоактивних препаратів і речовин. При цьому залежні (принаймні спочатку) не здогадуються, що за посередництва стимуляторів уяви можна зазирнути не в сад, а тільки в пекло.

Для Іздрика важливим текстом було і залишається Святе Письмо. У «Воццеку» основним композиційним прийомом (хоча це й цинічно звучить) служить молитва «Отче наш». У «Take» з'являється Книга Прибуття,

Книга Входу, Книга Приходу. Перекроюючи біблійну історію про гріхопадіння, автор протестує проти того, аби християнство сприймали як недільну школу для дебілів. Одначе дотепні розумування Іздрика з приводу віри часом усе-таки звучать як розумування юродивого: «Якщо наш Бог – начальник житлово-експлуатаційної контори, то світ наш – законно-мірно засцяний під'їзд, а релігій у нас усього дві: «Света – нет» і «Тьома – лох». І вдупубачення».

У «Take», як і в попередніх книжках, Іздрик намагається класифікувати людські типи. Якщо раніше він виділяв у середовищі людей клас мудаків (до якого, варто віддати Іздрику належне, автор зарахував і себе), то тепер поділяє людство на невротиків (що «створили мистецтво і весь артистичний бедлам») і психопатів (що «ідуть до мети по трупах», їхніми «добрими намірами вимощена дорога до травм пункту (і банкомата)'). Окрему увагу цього разу Іздрик приділив «тяжОлим» (аналог Прохаськових неПростих), владолюбним типам, через яких людство ніяк не може перевести подих.

Одначе найцікавішим у композиторській діяльності Іздрика є те, що письменник змінює кожного цитованого ним автора за власним образом. Насправді відмінностей між Пелєвіним й

Іздриком набагато більше, аніж подібностей. Пелєвін – письменник соціально-альний, якому вдалося втілити у своїх книжках всю історію Росії після розпаду СРСР. Іздрика ані соціальні, ані національні проблеми насправді ніколи не цікавили. Його захоплює авангардовий спосіб мислення Пелєвіна. Тому, якби колись Пелєвін захопив стати просто авангардистом, а не блискучим романістом, він став би Іздриком. Аналогічно, якби Гессе був растаманом, то існував би в тілі Іздрика. Таке приміряння класики світової літератури до себе, їхня маргіналізація нагадує комп'ютерну гру – суцільний віртуал, який захоплює, але може й обриднути.

Книжки Іздрика розраховані на досвідченого, спокушеного читача, бо сам Іздрик є ним. Через те, щоб зрозуміти прочитане, розгадати його шараду, нам доводиться щоразу привмляти: «Равлику-Іздрику, вистав ріжки!»), тобто підкажи, де ж шукати нам витоків твоєї думки? Тут усепереможний Автор (як і Борхес), який начебто помер, відкриває карти: витоків, джерела яказ і не існує, бо у світі немає послідовності, тим паче еволюції, яка в уяві Іздрика взагалі асоціюється з пеклом. У світі все існує одночасно, бо й світ – це ніщо інше як гіперпалимпсест різних культур, релігій, літератур і традицій. ■

FEMEN & фемінізм

Автор:
Тамара
Злобіна,
культуролог

Цього тижня руху FEMEN не пощастило. «Задрана Медведєвим» активістка фотографувалася біля таблички «Президент України» з намальованими «слідами лап» на голому тілі на знак протесту проти проросійського курсу нової влади. Але ялиновий вінок спрацював точніше, й фемени в ефір не потрапили. Утім, в інші дні ЗМІ настільки охоче показують їхні груди, що активістки цього жіночого руху опановують нішу в масовій свідомості, яку раніше займали хіба Забужко і якісь міфічні «старі-страшні-неголені». Хоча самі дівчата активно відхрещуються: мовляв, ми не феміністки, ми любимо чоловіків, повторюючи згадані вище стереотипи не гірше за шовіністів чоловічої статі (водночас на своїй англомовній сторінці MySpace презентують себе такі як феміністок), ЗМІ вже почепили на них яскравий лейбл. Враховуючи, що «справжні» феміністки – дослідниці та представниці ГО, так само як і права/проблеми жінок, з якими вони десятиліттями працюють, телебаченню менш цікаві, ніж голі груди та довгі ноги, то маємо багато шуму, суперуспішну піар-кампанію, але чи стільки ж толку?

«Ми не феміністки, але...» з FEMEN займаються наче потрібною справою, привертаючи увагу до однієї з болючих, але прихованих проблем суспільства, – вже два роки провадять «національну кампанію боротьби із секс-туризмом і проституцією «Україна – не бордель!». Активістки любіють закон про криміналізацію клієнтів та попереджають про можливий бум секс-туризму під час Євро-2012. Водночас вони борються зі свинячим грипом, передвиборами, корупцією і т. ін., з кожного приводу роздягаючись. На символічному рівні дівчата обстоюють автономію в межах патріархатної культури – прагнуть бути гарними і привабливими відповідно до прийнятих канонів (на численних фотках у негліже стрункі блондинки, і жодної жінки альтернативної зовнішності чи віку), але не згодні вважати себе «м'ясом». Стриптиз не є демонстрацією їхньої суті – FEMEN радше показують гіпертрофовану культурну модель фемінізму, яку можна носити як маску, причому з певною метою. Негативна реакція чоловіків-коментаторів («бджоли проти меду», «краще б вийшли заміж і дітей народжували»), для яких ці стриптизи мали би бути приємними, показова. Навіть якщо дівчина

роздягається, але не для чоловічої насолоди, а для суспільної справи, – це вже неприйнятно, суперечить сексистським поглядам на жінку як на пасивний об'єкт, усі дії якого мають бути підпорядковані служінню чоловікові та відбуватись у приватній сфері.

То феміністки чи ні? Теми, які порушують FEMEN, феміністські. Спосіб артикуляції сумнівний. Такі стратегії могли би бути підіривними, адже тіло – це основний ресурс жінки у патріархатному суспільстві, завдяки якому здобуваються визнання і статус – через вдале заміжжя чи репродукцію (народження майбутніх поколінь) нації. FEMEN явно використовують його «не за призначенням». Однак щось негаразд. Привертання уваги без дискусії і доброго теоретичного підґрунтя, екстенсивна медіаізація власної діяльності, пристрасний моніторинг публікацій іноземних ЗМІ. «Феменок» ніколи не бачили на конференціях, зустрічах чи форумах, присвячених жіночим проблемам і гендерній рівності. Немає телекамер і ВІПів – немає FEMEN. Голосливі вимоги, що не спираються на дослідження та досвід організацій, які у цій сфері працюють, перетворюються на класичну медійну картинку, ціна якої – одна секунда розваги обивателя.

Мій кредит довіри до FEMEN був більшим, ніж у багатьох феміністичних колежанок, – я розумію,

що в нашій культурі жінка навчена говорити саме тілом. І те, що ним протестують, а не заробляють, – це вже добре. Ідея «короткі спідниці, макіяж і каблучки не означають доступність» слушна. Я також вірю у підіривну суб'єктивність голізни за умови продуманих дій і допуская, що

АКТИВІСТКИ РУХУ FEMEN ОПАНОВУЮТЬ НІШУ В МАСОВІЙ СВІДОМОСТІ, ЯКУ РАНІШЕ ЗАЙМАЛИ ХІБА ЗАБУЖКО І ЯКІСЬ МІФІЧНІ «СТАРІ-СТРАШНІ- НЕГОЛЕНІ»

український фемінізм міг би включати радикальну ланку з яскравими та суперечливими вуличними акціями. Однак мій кредит довіри вичерпався після оприлюднення інформації про підтримку FEMEN київським видавцем Джемом Санденом, враховуючи те, що останні кілька сторінок одного з його видань були вщент заповнені рекламою інтимних послуг. У світлі цієї інформації варто замислитися, як сприймають майбутні відвідувачі Євро-2012 напівголих дівчат на Хрещатику, яких ім час від часу показує телебачення (FEMEN люблять не лише українські медіа)? Переймуться боротьбою з проституцією і графікінгом чи подумають: о, класні тьоли, треба їхати. ■

З 23 по 31 травня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві

Книгарня на вул. Лисенка, 3:

25 травня о 16.00 – зустріч із письменницею Люко Дашвар.

25 травня о 18.00 – презентація від австрійської агенції G&G: ліцензовані переклади дитячої літератури на полицях наших книгарень.

26 травня о 18.00 – Французький культурний центр та видавництво «Дух і Літера»: зустріч із професором політичних наук Філіпом Рено, упорядником «Європейського словника філософій».

27 травня о 18.00 – презентація книжки Томас Фрідмана «Світ плаский» (видавництво «Акта»).

31 травня о 18.00 – презентація книжки Романа Шпорлюка «У пошуках майбутнього часу» (видавництво «Грані-Т»).

Книгарня на вул. Спаській, 5:

26 травня о 18.00 – майстер-клас із соціоніки від Тетяни Педан.

28 травня о 18.00 – FRI-D-Club: англійський дискусійний клуб.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

26 травня о 19.00 – показ фільму «Справжнє кохання»

Тоні Скотта.

30 травня о 13.00 – психологічний тренінг для дітей «Як знайти друзів».

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

23 травня о 16.00 – фестиваль «Білоруська весна-2010»: відкриття «Білоруської полицки» та літературні читання.

25 травня о 18.30 – майстер-клас із соціоніки «Вплив із користю» від Олексія Пивоваренка, викладача Львівського інституту менеджменту, провідного українського психолога-соціоніка, президента Соціонічної академії, розробника тестів і методик дослідження соціонічних типів.

27 травня о 18.30 – майстер-клас «Дрібнички від Аннички: прикраси з полімерної глини».

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

25 травня о 18.00 – FRI-D-Club: англійський дискусійний клуб.

27 травня о 18.00 – семінар на тему студентського самоврядування від Івана Омеляна, експерта з питань молодіжної політики, члена обласної ради та Східноукраїнського фонду розвитку демократії.

Інформаційний партнер

Тиждень
Книжкова Тисячоліття

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете
ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Чоловік без трико

Голлівуд перемиг Робіна Гуда у новій пригодницькій стрічці Рідлі Скотта

Взявшись за екранізацію подвигів Робіна Гуда, Рідлі Скотт рубонув з плеча із категоричністю, яку можуть собі дозволити тільки класики світового кінематографа. У версії британського метра легендарний персонаж позбавлений усіх своїх найвідоміших і найдорожчих серцям його шанувальників атрибутів. По-перше, Робін Гуд більше не носить свого культового трико, оскільки змушений підкорятися модному реалістичному (в сенсі прискіпливого відтворення історичних подробиць побуту) тренду сучасного Голлівуду. Цей одяг настільки приліпився до екранного лісового героя, ставши своєрідним кінокліше, що згодом перетворився на предмет глузувань – так, 1993 року вийшла пародія Мела Брукса на численні пафосні екранізації «гудіани» «Робін Гуд: Чоловіки в трико». По-друге, завдяки Скотту він утратив свою основну функцію: допомагати бідним, здійснюючи на їхню користь перерозподіл майна багатих.

Видатний режисер, власне кажучи, пропонує своє бачення легенди, виносячи за дужки «все,

«Робін Гуд».
У кінотеатрах України
з 13 травня

що було нам відомо до цього». Тож не варто розраховувати ні на хуліганську романтику, ні на анархічний нонконформізм, ні на антикапіталістичний пафос відомої історії. Якщо вірити Рідлі Скотту, вона «приховує» (слоган фільму: «дізнайся, що приховує легенда») дещо зовсім протилежне. За образом благородного розбійника криється, як виявилось, не що інше, як до болю знайоме амплуа Рассела Кроу з його печальним, але добрим поглядом і невід'ємним «базовим комплектом»: сімейні цінності, лідерські якості, демократичні ідеали. З віртуозністю антикризового менеджера Робін Гуд тут одночасно, взявши на себе в скрутний момент функції народного лі-

Анонси з 21 травня, 17.30

«Заломлення. Простір образів. Румунія 1924–1944 рр.»

Російський драматичний театр (Одеса, вул. Грецька, 48)

Виставка налічує близько 200 великоформатних світлин відомого німецького фотографа Віллі Праггера. Його вважають яскравим представником мистецького напрямку «нова матеріальність», що на протигагу експресіонізму проголосив повернення до неприкрашеної дійсності. Портрети, пейзажі, панорамні та документальні знімки фіксують наступ індустріалізації, повсякдення й етнічну розмаїтість румунських міст (Бухарест, Тімішоара, Ясси, Сінаїя) початку ХХ століття, образи тогочасних Чернівців, Кишинєва, одеських передмість.

21–23 травня

Wiz-Art

Палац мистецтв (Львів, вул. Коперника, 17)

На III Міжнародному фестивалі візуального мистецтва покажуть 105 короткометражок із 30 країн світу. Жюрі обиратиме найкращі роботи поміж ігрових, анімаційних та експериментальних стрічок. У позаконкурсній програмі – найоригінальніші фільми Фінляндії, країн Азії, підбірка сучасного відеоарту. Деякі роботи режисери представлятимуть особисто. Це «Вичерпаність II – квадратура кіл» Фернандо Усона (Іспанія), «Бабця поїхала» Томаша Юркевича (Польща), «Фільм з моєї парафії – 6 ферм» Тоні Донох'ю (Ірландія) та інші.

21–23 травня

«Арт-Альтернатива»

БК ім. Куйбишева, МСЦ «Бригантина» ДонНУ (Донецьк, пр. Панфілова, 86, вул. Розі Люксембург, 8А)

Цьогоріч увага фестивалю-лабораторії альтернативних театрів спрямована на засновників мистецтва сцени ХХ століття. У виконанні експериментальних студій із Санкт-Петербурга, Києва та Донецька глядачі побачать виставу «Король Убу»

Альфреда Жаррі, монооперу «Очікування» Мікаела Тарівердієва, поему-казку «Фандо і Лис» Фернандо Аррабала. Також у програмі: театр-студія «Джан-Ас» (Азербайджан), театр VIE (Запоріжжя), асоціація актуального танцю TanzLaboratorium (Київ).

CD

Gogol Bordello. «Trans-continental Hustle»

Уже минуло три роки з того часу, як Gogol Bordello презентували свою студійну роботу «Super Taranta!», й ось нарешті побачив світ п'ятий альбом панків. Хоча з 2008 року Євген Гудзь живе в Бразилії, на фірмовій стилістиці гурту це особливо не позначилося. Під час запису колектив уперше співпрацював зі світовим мейджором American Recordings і продюсером Ріком Рубіном. Власне, саме до заслуг останнього зараховують появу таких ліричних мотивів, як When Universes Collide.

Yoav. «A Foolproof Escape Plan»

Успіх людини-оркестру Йоава Садана головним чином залежить від його таланту створювати повноформатне звучання за допомогою голосу й акустичної гітари з незчисленними примочками та процесорами. Щоправда, в своєму другому альбомі музикант дещо розширив склад інструментів і тепер окрім гітари тут є трохи фортепіано та ударних. Незначні зміни відбулися також і в загальному стилі, який хоч і лишився пост-роковою акустикою з вокалом, проте тепер став менш танцювальним.

65daysofstatic.

«We Were Exploding Anyway»

Свій четвертий альбом британці записали в Шеффілді, а його зведення і мастеринг відбулися в Нью-Йорку. Ця робота засвідчила певний відхід гурту від електрогітар і ударних на користь синтезаторів, і на цьому зламі народилася якісно нова й глибока танцювальна музика зі «складним минулим». Варто відзначити, що новий етап у творчості гурту розпочався з їхнього спільного туру Північною Америкою з The Cure у 2008 році, тому не випадково в Come to Me з'являється вокал Роберта Джеймса Сміта.

дера, консолідує ослаблену внутрішніми чварами націю, перемагає зовнішнього ворога – підступних французів – і бореться з тиранією монарха, який «перетворив своїх підданих на рабів». Але головне – обстоює інтереси лендлордів (великих землевласників), при цьому апелюючи до того, що без їхньої підтримки цей самий монарх безсилий. Утім, хоча Робін Гуд і трансформується до невпізнання із захисника експлуатованих на опікуна експлуататорів, дещо від знайомого нам героя все ж залишається – він, як і раніше, чудово стріляє з лука.

Олександра Киричук

22 травня, 14.00

Stare Misto

Стадіон «Україна»

(Львів, Липова алея, 5)

Перший у цьому році масштабний open-air відкриватиме лондонський гурт The Urban Voodoo Machine та канадсько-ірландський панк від The Dreadnoughts. Культовий електро та інді-гурт IAMX (Велика Британія) представить нову платівку Kingdom Of Welcome Addiction. Хедлайнерами стануть

український «Океан Ельзи» з альбомом Dolce Vita та старими визнаними хітами й Горан Брегович із найвідомішими композиціями за останні 30 років своєї творчості. А між сетами звучатиме «музичний шаманізм» DJ Scratchy.

24–30 травня

IV Міжнародний фестиваль Бруно Шульца

Обласний театр ім. Юрія Дрогобича, ДДПУ ім. Івана Франка (Дрогобич, пл. Театральна, 1, вул. Івана Франка, 24)

Постать народженого в Україні художника й літератора стала поштовхом для міжчасового діалогу митців різних країн. У межах фестивалю виступить краківський джазовий колектив «Кроке», вроцлавські гурти «Малі Інструменти» та Caribido. Відбудуться зустрічі з актором Яном Пешекем, письменником Юрієм Андруховичем, виставки Лолі Кантор (США), Бартоломея Міхаловського (Польща).

27, 30, 31 травня, 19.00

De Phazz

Жовтневий палац, ХАТОБ, Дніпропетровський оперний театр (Київ, вул. Інститутська, 1; Харків, вул. Сумська, 25; Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 72А)

Німецький лаунж-гурт відвідає Україну в рамках європейського турне на підтримку свого нового альбому LaLa 2.0. До платівки увійшли елегії, водевілі, композиції з соціальним забарвленням. Потужний вокал Барбари Лар та класичний спів Карла Фріерсона сповна розкриваються в електро-органічному супроводі Піта Баумгартнера. До запису диску долучилися й інші відомі виконавці.

ЯК ДИВНИЙ СОН

Названий на честь кримського поселення Херсонес, його тезко Херсон зберігає дух морського порту й південної заповзятливості

«Гей ви, хлопці-запорожці, а де ж ті міста українські?» – запитує з гіркотою лідер культового херсонського рок-гурту «Криголам» Володимир Демченко, хоч так насправді не має особливо рації: українські міста на Півдні є. І перше з них – Херсон.

МІСТО-ПАРАДОКС

Заснований у межиріччі Дніпра і Південного Бугу за три роки після зруйнування останньої Січі, Херсон мав стати форпостом імперії у її просуванні до Чорного моря. Похований у Херсоні в Катерининському соборі його засновник князь Потьомкін свого витвору-міста не любив. Бо, вочевидь, не уявляв, що за його життя Росія загарбає Крим і Бессарабію, а йому особисто доведеться керувати обширними територіями із того-таки невеличкого, відданого на поталу дніпровським комарам Херсона.

Усі 230 років існування Херсона довелося чути від херсонців нарікання на провінційність рідного міста. А проте розмірність життя, відсутність одеського гамору і миколаївської «індустріальної» зверхності перетворювали херсонське життя на сонно-розмірене, а архітектуру міста – на зразок неконфліктного співіснування стилів із різних епох та національних напрямків.

Теперішній Херсон із висоти повітряних куль, нагода поширяться якими трапляється тут досить часто, нагадує розгорнене віяло: в його основі поміж Дніпром та притокою Кошовою буде старе Грецьке місто з парковим ансамблем колишньої фортеці (збереглися дві масивні брами: Очаківська та Петербурзька, оточені земляними валами), по крилах старої забудови – сади приватного сектору, залишки проковтнутих містом одноповерхових колишніх передмість, а насамкінець – висотки спальних районів навколо нечисельних промислових зон. Оперізде місто міжнародна траса Одеса – Ростов, що у своєму кримському відгалуженні переходить у гра-

Автор:
**Роман
Кабачій**

Фото:
**Центр
молодіжних
ініціатив
«Тотем»**

ціозний Антонівський міст – гордість Херсона.

«Рідне місто, місто Херсон, / Миліше тебе нема. / Білі стіни гарних домів, / Балкони на цих домах», – є пісня в гурту «Воплі Відоплясова». Мабуть, під впливом Максима Рильського, який називав Херсон «білим». Можливо, в часи Рильського тут і справді було білого кольору більше через велику кількість хат-мазанок. Натомість тепер базовий херсонський колір брудно-червоний. Ним вималювані всі кривуваті двоповерхівки у старшій частині міста. А ось білим ракушняком обнесени численні адміністративні споруди та недобудований новий телецентр посеред головної вулиці. Топоніміка досі залишається з радянської доби: вулиця Леніна (колишня Соборна) затесалася у найстаріші обдерті

якою та послухавши херсонців, у відвідувачів може скластися однозначне враження: в керівників цього міста якщо не параноя, то шизофренія. Бо як при здоровому глузді узгодити такі суперечності? Мати явно виражений європейський середземноморський бульвар і так послідовно його знищувати: дозволити «зашивати кам'яниці» у металопластик. Забудувати висоткою площу перед театром (до речі, попередній варіант театру, нічим не гірший від одеського, знищили підпільники під час німецької окупації) і при цьому позірно перенести бюст Суворова ближче до центру й вимостити бруківкою рівно половину вулиці, не доходячи до занедбаної будівлі планетарію.

Щодо музеїв. Художній розташований у прекрасному будинку колишньої міської думи (споруджений 1906 року). Його годинникова башта відбиває час мелодією Марка Фрадкіна «Ой Дніпро, Дніпро...». Тут можна побачити колекцію ікон, полотна знаних художників Миколи Пимоненка, Сергія Васильківського, Івана Айвазовського, Кіріака Костанді, Тетяни Яблонської, Олексія Шовкуненка. Напроти художнього – краєзнавчий, засновник якого археолог Віктор Гошкевич (1860–1928) здивував свого часу тодішнього херсонського губернатора переміною мови під час екскурсії на українську: Гошкевич вважав, що розповідати про козацьке минуле краю російською негоже. Уродженець Києва (обличчя Віктора Гошкевича впізнається в одному з апостолів у столичній Кирилівській церкві та Мойсея у Володимирському соборі – він позував друзям-живописцям) пізніше став патріотом Херсона. І похований він біля свого витвору-музею поруч із мовчазними скіфськими бабами.

Сергій Дяченко, херсонський фахівець-краєзнавець, порадив читачам *Тижня* поглянути на один із найзначущіших музейних експонатів, знайдених у часи Гошкевича, – жертвник Ахілла з присвятним написом, що був

ЧИСЛЕННІ ТУРИСТИ, ЯКІ ПЕРЕВАЛЮЮТЬ ІЗ ПОТЯГІВ У МАРШРУТКИ ДО МОРЯ, ЧИМАЛО ВТРАТЯТЬ, ЯКЩО НЕ ПОБАЧАТЬ МІСТА

кам'яниці, головний проспект (колишня назва – Говардівська) названий іменем адмірала Ушакова, вулиця ж Карла Маркса впирається у нещодавно відновлений за дореволюційним зразком пам'ятник Потьомкіну.

НА МЕЖІ КІТЧУ

У Грецькому місті від греків лишилася церква – тепер основний храм єпархії УПЦ. У тому самому районі відновлено два храми інших конфесій: синагогу (до війни євреї в місті становили третину населення) та римо-католицький костел. Неподалік і напівзруйнований будинок Всеволода Меєрхольда, де режисер прожив кілька років. У костелі за советів розміщувався кінотеатр імені Павліка Морозова, тепер же стараннями громади відновлено шпильясту дзвіницю. Від нього починається головний херсонський пішохідний бульвар – вулиця Суворова, прогулявшись

виявлений неподалік Тендрівської коси, яку давні греки називали Бігом Ахілла. Неподалік музею Успенський собор, добудований коштом старого козака-запорозжця, який пожертвував на храм 40 тисяч рублів.

Розповідати про Херсон і минути Арестантку неможливо. Не секрет, що херсонську фортецю будували каторжники, звідси й назва району. З ним сусидить Воєнка, де раніше були казарми фортеці. Нині Арестантка – одне з найбільш китчевих місць: обласне телебачення «Скіфія» зазирає у вікна місцевої в'язниці, дві його телевежі (на демонтаж старої бракує коштів) загрозовито нависають над вулицею Перекопською, однією з основних артерій міста. Внизу над Дніпром – бетонний пляж, над яким височіє найеротичніша з усіх пропагандистських «матерів-батьківщин»: дівчина на високому п'єдесталі намагається перекинути через вічний вогонь вінок у Дніпро. Місцеві жартують, що вінок зроблений із конопель. Поруч на плитах паркану колишнього пивзаводу – мальовидла на тему Другої світової, залишені під час фестивалю графіті, проведеного на початку цього травня.

Завершує алею слави один із численних клонів «танків-визволителів». Поміж усім цим нагородженням пам'яників

найпривабливіший – символічна мати воїна-афганця із іконою в руках, улякла на колінах. Першопочатково перед нею розташовувалася ще й квітка чорного тюльпана, що мала символізувати повернення українських хлопців, які прилітали з Афгану на рідну землю у цинкових трунах на «чорних тюльпанах». Проте нащадки місцевих «арестантців» викрали квітку на брукт.

Не пощастило й пам'ятнику Жертвам тоталітаризму, від якого відірвали бронзову плиту з україномовним написом, а поновили вже російською. Один з ініціаторів створення пам'ятника, голова комісії «Реабілітовані історією» Август Вірлич вказує, що «його відкрили під тиском громадськості, й добре, що відкрили, оскільки тепер, здається, це було б зробити важче, якщо не неможливо». Пам'ятнику поталанило з розташуванням: за першим задумом влади запланований на задвірки центрального херсонського цвинтаря, тепер,

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Пам'ятник першим корабелам на набережній біля готелю «Фрегат».

Художній музей імені Шовкуненка у будівлі з баштою, на якій годинник грає гімн Херсона.

Антонівський міст – граціозний технічний об'єкт, що з'єднує Херсон із Цюрупинськом.

Собор Св. Катерини – найстаріша споруда у Херсоні в межах давньої фортеці

У КРАЇНІ ГІЛЕЯ.
Цей футуристичний човен навісає над одним із херсонських пляжів

СКІФСЬКА
ВАРТА.
Біля входу в краєзнавчий музей

після будівництва поруч цілодобового супермаркету (так-так, біля цвинтаря!), пам'ятник зустрічає і проводить херсонців удень і вночі.

СЬОГОДНІШНІЙ КРЕАТИВ

У районі Сухарне на тихій вулиці Енгельса розташувався приватний Музей тоталітаризму. Його засновник Віталій Трибушний, лікар-психіатр, своє бажання зібрати разом експонати комуністичної пропаганди пояснює *Тижню* раптовою асоціацією, що виникла в нього далекого 1989-го, коли повсталих людей у Тбілісі надіслали Горбачовим війська рубали саперними лопатками. «Тоді згадав – я ж маю ще з війни батькову лопатку! Узяв її та повісив у чорну рамку». Тепер же артефактів близько 150 – біля десятиколекції нашіптовано до десятка, Трибушний випрошував у власників, мотивуючи просто: для музею. Якого, щоправда, не уточнював. Тепер же нерідко страждає від «слави»: у грудні 2000-го був побитий невідомими по дорозі додому, як наслідок – кілька проломів черепа. Проте оптимізму не втрачає: на обліку херсонського КДБ Віталій перебував з 1968 року, тому від ідеї мати таку досить спірну, як на південноукраїнські реалії, збірку не відмовляється.

Про те, що в Херсоні відбуваються томатні й кавунові фестивалі, чув, вочевидь, кожен другий. Проте якщо зануритися у міське життя глибше, можна дізнатися й про цікавіші речі: приміром, за ініціативою Центру молодіжних ініціатив «Тотем» було реалізовано кількарічну акцію «Жива історія», результатом якої стало видання книжки споминів конкретних людей про роки репресій та воєн. Ще одним напрямом діяльності Центру є створення туристичних маршрутів під назвою «Шлях через культури» (розроблено конкретні туристичні буклети). Координатор проекту Микола Гоманюк є також автором виставки «Інстинкт фото-самозбереження», що презентувала життя міста на тих старих світлинах, частина яких була викинута господарями і фактично віднайдена волонтерами на смітниках. Крім Херсона, виставка вже презентована в Одесі та Польщі.

«Тотем» стоїть також за збереженням та презентацією спадщини народної художниці Поліни Райко: за допомогою Посольства Голландії в Україні вийшов фотоальбом її робіт «Дорога до раю» та проведено роботи з укріплення розписаною нею власного будинку в Цюрупинську під Херсоном.

Влітку численні відпочивальники, які переважують із

МІСЬКИЙ РАГС.
Збудована 1896 року публічна бібліотека нині зустрічає весільні кортежі. А обласне книгосховище перенесли у будівлю, набагато більшу за площею

потягів у маршрутки до недалекого звідси моря, не завжди бажать поглянути на місто ближче. Й чимало втрачають. Ця «мала Одеса», як називають Херсон з приводу його забудови та схожого до одеського південного менталітету, не розчарує. Ви відчуєте дух міста моряків. Курсанти Морського коледжу зустрічатимуть вас всюди – їх вишукана форма та горда постава милуватимуть око, особливо жіноче.

Прогулянка ж старою забудовою та парком із подарованою Херсону містом Львовом статуєю Богородиці, відвідини оригінальної церкви Св. Олександри на Перекопській (у цьо-

му храмі XIX століття в 1920-х роках розпочалася історія автокефалії української церкви в краї) та козацької Всіхсвятської церкви XVIII століття на Ушакова переконають скептика в українськості терену. А звірка часу за сонячним годинником на могилі англійського гуманіста Джона Говарда, подорож катером по меандрах дніпровських плавнів, а під вечір херсонська рибна юшка, пиво та ляц у культовій пивній «Океан» на Суворова додадуть щирих туристичних спогадів. Наостанок прикупіть листівки старого Херсона із запакованою цілющою морською сіллю – у бонусі на незабудь. ■

Міжнародний морський порт Херсона розташований за

95 км
від
Чорного моря

Життя одне. Живи!

Феєрія
мандрів

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.
Україна. Європа. Увесь світ!

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, © Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua
№4 ДТAV AB № 020121 від 14.02.2006

ТУРИСТИЧНА ФІРМА **Феєрія** МЕРЕЖА ТУРИСТИЧНИХ АГЕНЦІЙ **Феєрія мандрів**

ЧЕКІСТ-РОМАНТИК

13 травня 1933 року застрелився Микола Хвильовий, чия доля та смерть є символом так званого Розстріляного Відродження. Проте є один важливий нюанс. З цього українського Маяковського намагаються зліпити образ антикомуніста та націоналіста, не бажаючи уважно вчитатись ані в його твори, ані в біографію. А вони чітко показують, що цей екс-чекіст до останніх секунд свого буремного життя залишався щирим комуністом. Час зрозуміти, що його смерть – це не просто «рука злобного Сталіна», а вияв внутрішньовидової боротьби в партії більшовиків, у якій державний більшовизм «геніального кормчого» переміг революційний романтизм Троцького – Хвильового. ■■

**Богдан
Буткевич**

ІЛЮЗІЯ

Не всім своїм думкам приємно знаходити підтвердження, але доволі часто натрапляєш на факти, що змушують дивитися на світ ще цинічніше. Так, де-факто матрицею громадського, як і політичного, життя в Україні є блюзнірське існування кількох параграфів одного й того самого проекту, з одними й тими самими спонсорами – фінансово-промисловими групами, які організують цей театр абсурду з ілюзією існування вибору та громадської участі у розвитку подій для відвернення уваги суспільства від їхнього дикого бізнесу та реального стану речей. І трагедія не так у реальному стані речей, як у непохитності ілюзорної оболонки. ■■

**Дмитро
Рафаель**

ПОСПІХОМ

Початок кожного дня під людський гомін знадвору і шум машин, плач із коридору – сусідська дитина вередує; чашка кави, вмикаю комп'ютер, стрічка новин – злочинність, країну здають, опозиція протестує, цензура, падають літаки, катастрофи; тема у номері; хтось із підлеглих «зник з радарів»; телефонує друг позичити грошей; спізняюся до офісу; Роман Кабачій вимагає «брідік». Буває й інакше: запах яблунь, що цвітуть за вікном, тишу порушують лише пташки. Тут немає інтернету і кави, натомість поруч ліс і дві чорні кішки, що зазіхають відкусити тобі руку, якщо їх погладити, та головне – поспішати не треба. ■■

**Андрій
Лаврик**

**Жанна
Безп'ятчук**

**Роман
Кабачій**

**Валентина
Кузик**

БІЛА ДОШКИ

В Умані в самісінькому центрі міста розправила свої дерев'яно-цементні крила добре доглянута, як слід причепурена, пофарбована муніципальна дошка пошани. Від лівого її краю до правого розташувалися довгі ряди успішних посадовців і діячів. Жінки й чоловіки місяця, року, десятиліть. Вони роблять свою справу, кожен, як уміє, як може за наявних ресурсів. Ідеш повз цю галерею героїв нашого часу на маршруті, що немилосердно стрибає по тріщинах, ривках і міні-пагорбах центральних ленінсько-радянських вулиць міста, кружляючи в хмарах позаторішнього пилу й підморгуючи фарами розкаряченим тротуарам, і думаєш: хоч дошку пошани привели до ладу. Вона просто блискуча порівняно з навколишнім екстеріором. ■■

СМІТТЕКРЕАТИВ

Одним із моїх улюблених персонажів дитячих серіалів була Велика Купа Сміття із Мuppet-Шоу. Схоже, для багатьох нині повсюдне сміття є елементом нескінченного шоу, а не бічем пострадянської України. Почну з польського досвіду: мене завжди цікавило, як можна на сміттєвозах писати «Добре, бо польське»?! На київських же сміттярках красується дво-значний напис «Києву чистоту разом з мером». Розумію, що замість виконувати свою роботу мер любить піар, але ж не такою мірою, щоб вичищати Київ разом із собою! Оголошення у приміській електричці збиває з пантелику: «Не кидайте сміття у вікна, воно загрожує роботі залізничників та пасажирів». Себто якби тих і інших не було, можна було б кидати? Вічна тема... ■■

НЕ МРІЙТЕ СІДЯЧИ

Он Бейонсе схудла на 9 кг лише за 10 днів. Давній подружці збільшили заробітну плату – не повірите – удвічі! Джульєтта померла в один день із коханим. Оксана цього року отримає диплом магістра філології в Могилянці, а Лариса Григор'єва з Макіївки народила трійню хлопчиків. Газета Bristol Herald Courier завдяки публікаціям молодого журналіста Денієла Джібєрта отримала Пулітцєрівську премію за служіння суспільству. Мій тато знову дав раду чимусь апендиксу на операційному столі. А Віра Борисівна, я вірю, – найкраща вчителька укрліт – знову прищепила комусь любов до «Вогненного кола» Багряного. А он, дивіться, сусід із 15-ї квартири пішов виносити сміття. І чому мої мрії здійснюються з іншими людьми? Прийде гармонія, і зникне страх. ■■

Організатор:
Представництво
Європейського Союзу в Україні

- * Посольство Республіки Болгарія
- * Посольство Грецької Республіки
- * Посольство Королівства Данії
- * Консульство Ірландії в Україні
- * Посольство Королівства Іспанії
- * Посольство Італійської Республіки
- * Посольство Королівства Нідерландів
- * Посольство Литовської Республіки
- * Посольство Великого Герцогства Люксембург
- * Посольство Португальської Республіки
- * Посольство Румунії
- * Посольство Республіки Словенії
- * Посольство Словацької Республіки
- * Посольство Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії
- * Британська Рада в Україні
- * Посольство Турецької Республіки
- * Посольство Угорської Республіки
- * Посольство Французької Республіки
- * Посольство Федеративної Республіки Німеччина
- * Німецький культурний центр "Гете-Інститут в Україні"
- * Посольство Фінляндії
- * Посольство Чеської Республіки
- * Чеський центр у Києві
- * Посольство Швеції

ФЕСТИВАЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КІНО-2010

10-16 червня

у кінотеатрах "КИЇВ" та
"КІНОПАНОРАМА"

ЖУРНАЛ
ТОП¹⁰

Тиждень

Корреспондент.net

kino-teatr.ua

Кращий автомобіль 2010 року в бізнес-класі* Mercedes-Benz E-Клас

Продовжуючи славу історію успіху, безпрецедентного в світі автомобілів бізнес-класу, Mercedes-Benz E-Клас отримав численні нагороди та визнання в усьому світі. Найяскравіше втілюючи унікальні якості і магію німецького бренду E-Клас визнаний найкращим і в Україні.

Ціна на базову комплектацію
від 37 056 €**

Кредит та лізинг
14 програм фінансування покупки
від 0% річних

Гарантія
офіційна гарантія на 2 роки

* За результатами
всеукраїнської акції
Автомобіль року в Україні

Mercedes-Benz

БАТ "АвтоКапітал"

0 800 500 160

(Дзвінки зі стаціонарних телефонів в межах України безкоштовні)

www.mercedes-benz.ua

** Оплата в гривнях за курсом, що встановлюється продавцем на день придбання.
Ціни вказані на базову комплектацію. Зображення наведені для ілюстрації.